O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
ALISHER NAVOIY NOMIDAGI [illegible]

Халқ сўзи

Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган ● E-mail: halksuzi@uzpak.uz ● 2002 йил 15 ноябрь, №248-249 (3076-3077) Жума

БУГУНГИ СОНДА

Имом ал-Бухорий халқаро жамғармаси:
Босиб ўтилган йўлга бир назар

2-бет

— Бўйинбоғнинг ичида одамнинг бўйни ҳам борми? — дедим тушунтириб. — Галстук деганиям ўн саккиз минг турадими?
— Сиз «супермаркет»да юрибсиз, амаки! — деди у.

3-бет

Дистрибьютер ким?

— Кейинги пайтларда расмий ҳужжатларда “дистрибьютер” деган сўз тез-тез учраяпти. Бу сўз қандай маънони билдиради?

4-бет

— Э, жўра, белингиз ҳам букилмайди, қўлингиз ҳам қавармайди... Аммо пул догани, худди осмондан чалпак ёққандек, чўнтагингизни қаппайтираверади...

6-бет

— Опа, наҳотки бу ўша артист?! Ахир уларни эл танийди-ку, уларнинг бу қилиғи ошкора тиламчиликнинг ўзгинаси эмасми!

8-бет

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 10 йиллиги олдидан

Бош қомус ва фуқаролик жамияти

8 декабрь — Конституция қабул қилинган кун мустақил Ўзбекистон тарихида муҳим аҳамиятга молик воқеа. Мамлакатимиз халқи бу қутлуғ байрамни ўнинчи марта нишонлаш арафасида. Зотан, муқаддас заминимизда яшовчи ҳар бир инсон Бош Қомусимизнинг ҳаётбахш таъсирини теран ҳис этган ҳолда унга асос қилиб олинган инсонпарварлик, адолат, эркинлик ва тенг ҳуқуқлилик ғоялари кундалик турмушимизда рўёбга чиқаётганига гувоҳ бўлмоқда.

Давлатимиз раҳбари Ислом Каримов раҳнамолигида ишлаб чиқилган Бош Қонунимизда инсон ҳуқуқлари, демократия ва ижтимоий адолатга садоқат ўзининг кенг ифодасини топиб, инсонпарвар демократик ҳуқуқий давлат барпо этиш ва фуқаролик жамиятини шакллантириш учун мустаҳкам пойдевор бўлди.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги академияси Бош Қомусимизнинг 10 йиллигига бағишлаб “Конституция ва фуқаролик жамиятини шакллантиришнинг долзарб муаммолари” мавзуида ўтказган илмий-амалий анжуманда шу ҳақда гап борди.

Академия бошлиғи, юридик фанлари доктори, профессор У.Тожихонов бошқарган анжуманда Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси академиги Ш.Ўразаев, Олий суд раисининг ўринбосари Б.Жамолов, Олий Мажлиснинг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (Омбудсман) С.Рашидова, Тошкент давлат юридик институти ректори М.Рустамбоев, Конституциявий суд судьяси У.Бозоров, Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий суди раиси Т.Мирзаев ва бошқалар маъруза қилди.

Таъкидланганидек, Конституциянинг мамлакатимиз мустақиллигини мустаҳкамлашдаги тарихий аҳамияти ва фуқаролик жамиятини ҳуқуқий, иқтисодий, сиёсий, маънавий-ахлоқий жиҳатдан шакллантиришдаги ўрни беқиёсдир. Унинг ижобий таъсири мамлакатимиз сиёсий ҳаётининг демократлашувида, давлат ҳокимиятининг ташкил этилишида, иқтисодий соҳанинг эркинлаштирилишида, жамиятнинг маънавий янгиланишида, ўзбек халқининг мутлақо янгича типдаги ҳуқуқий онги, хулқ-атвори шаклланаётганида яққол намоён бўлмоқда.

Ижтимоий ҳаёт сиёсий институтлар, мафкуралар ва фикрлар хилма-хиллиги асосида ривожланмоқда. Мамлакатимизда кўппартиявийлик шаклланди, жамоат бирлашмаларининг тутган ўрни тобора ортиб бормоқда. Конституция ўзбек давлатчилигининг тарихий ривожланиш тажрибасига, халқимизнинг урф-одатлари, маданияти ва анъаналарига таяниши тараққиётимизнинг муҳим омили бўлаётир.

Анжуманда Конституциянинг кўп қиррали моҳиятини очиш ва ҳаётимиздаги амалий ўрнини янада теранроқ англаш, аҳоли ҳуқуқий маданиятини юксалтириш ғоят муҳим аҳамиятга эга эканлиги алоҳида таъкидланди.

Беҳзод НОРБОЕВ,
ЎзА мухбири.

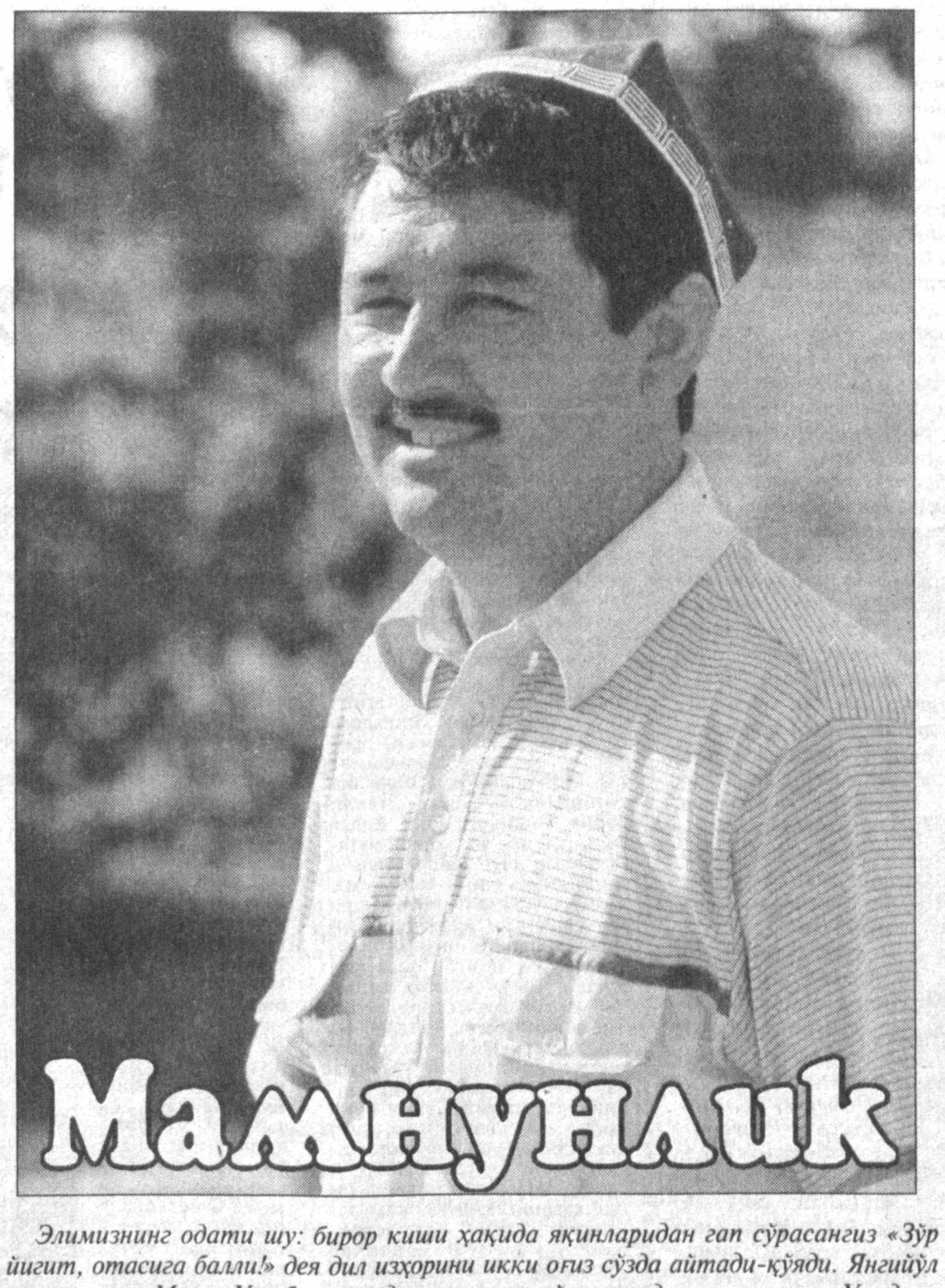

Мамнунлик

Элимизнинг одати шу: бирор киши ҳақида яқинларидан гап сўрасангиз «Зўр йигит, отасига балли!» дея дил изҳорини икки оғиз сўзда айтади-қўяди. Янгийўл туманининг Мирзо Улуғбек номидаги ширкат хўжалигида механизатор Умидали Каримов ҳақида қишлоқдошлари ҳам шундай илиқ сўзларни кўп айтишган.

Зеро, бу баҳонинг замирида ҳалол ва машаққатли меҳнат ётади. Шу боис раҳмат эшитган инсоннинг юзи ёруғ, йўли равшан бўлади. Жилмайиб турган суҳбатдошни эса суратга олиш жуда мароқли...

Нўъмонжон МУҲАММАДЖОНОВ.

Ўн ойлик якуни нималарни кўрсатди?

Бекободда Қора ва рангли металлар парчалари ва чиқиндиларини тайёрлаш ҳамда қайта ишлашга топширишни назорат қилиш ва мувофиқлаштириш бўйича республика комиссиясининг йиғилиши бўлди. Унда мамлакатимиз халқ хўжалиги эҳтиёжи учун зарур қурилиш арматураси, пўлат золдир етказиб бераётган “Ўзметкомбинат” акциядорлик-ишлаб чиқариш бирлашмаси жамоасининг жорий йил ўн ойлик якунлари ҳамда мазкур корхонани иккиламчи металл хомашёси билан таъминлашнинг бориши ҳақидаги масала муҳокама этилди.

Комиссия йиғилишида вазирликлар, идоралар, уюшмалар, ҳудудий бошқарув органлари, шунингдек, иккиламчи металл хомашёсини йиғиш ва топшириш билан шуғулланувчи ташкилотлар раҳбарлари иштирок этди.

Йиғилишни Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси, комиссия раиси И.Жўрабеков бошқарди.

Бекободлик металлурглар белгиланган режа-топшириқларни ортиғи билан адо этиб келмоқда. Бирлашмада январь-октябрь ойларида ички ва ташқи бозор учун ўта зарур бўлган 54 миллиард сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди. Истеъмолчиларга 351,5 минг тонна тайёр металл ва металл прокати етказиб берди. Кончилик ва кон-металлургия корхоналари эҳтиёжи учун эса юз минг тонна пўлат золдир жўнатилди. Корхонанинг экспорт салоҳияти ортиб бормоқда. Хориждаги харидорларга жўнатилган маҳсулот ҳажми 20 миллион АҚШ долларини ташкил этди.

Корхонада шу йилнинг август ойида қуриб ишга туширилган тўртинчи замонавий электр печида синов ишлари муваффақиятли якунланмоқда. Бирваракайига юз тонна, йилига эса 500 минг тонна пўлат эритиш қувватига эга мазкур печ маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмини икки баравар кўпайтириш имконини беряпти. Бу ўз навбатида иккиламчи металл хомашёсига бўлган талабни янада оширади. Афсуски, республикада бундай хомашёни тайёрлаш ва қайта ишлашга топшириш ишлари жуда суст бормоқда. Октябрь ойи учун белгиланган режа уддаланмади. Бу ишга алоқадор айрим ташкилотлар мутасаддиларининг масъулиятсизлиги туфайли металлургларга 7 минг тонна хомашё кам тушди. Бу ҳол эса корхонанинг бир маромда ишлашига салбий таъсир кўрсатмоқда. Шу муносабат билан йиғилишда масъулиятни бўшаштириб юборган, иккиламчи металл хомашёси йиғиш ва топшириш соҳасидаги мавжуд имкониятлардан етарли фойдаланмаётган вазирлик ва идоралар, ҳудудий бошқарув органлари раҳбарлари танқид қилинди.

Корхона ва хўжаликларда кўплаб ишга яроқсиз ускуналар, қишлоқ хўжалик техникаси йиғилиб қолган. Уларни йиғиб, ихчам ҳолга келтирган ҳолда етказиб бериш, бундай фаолият билан мунтазам шуғулланиш учун эса хўжалик ҳисобида ишлайдиган қўшимча бригадалар тузиш, уларни муносиб рағбатлантириб боришни изчил йўлга қўйиш лозим.

Республика комиссияси йиғилишида иккиламчи металл парчалари ва чиқиндилари тайёрлаш ва қайта ишлашга топшириш олдиндан ишлаб чиқилган қатъий жадвал асосида амалга оширилиши лозимлиги яна бир бор уқтириб ўтилди. Шу билан бирга, иккиламчи рангли металл парчалари йиғиш ва топшириш борасидаги ҳукумат топшириғи қатъий бажарилиши лозимлигига эътибор қаратилди. Мамлакатимизда бундай қимматбаҳо иккиламчи хомашё заҳиралари етарли. Афсуски, мутасадди ташкилотларнинг боқибеғамлиги сабабли, уларнинг ноқонуний четга чиқиб кетишига йўл қўйиб берилмоқда.

Йиғилишда бирлашма эҳтиёжи учун октябрь ойида етказиб берилмаган хомашёни ноябрь ойида қоплаш ҳисобига корхонанинг мўътадил хомашё заҳирасини вужудга келтириш, шунингдек, келгуси йилда иккиламчи металл парчалари ва чиқиндилари етказиб бериш юзасидан шартнома тузиш ишларини жадаллаштириш билан боғлиқ вазифаларни бажариш юзасидан аниқ тавсиялар берилди.

Комиссия йиғилишида Тошкент вилояти ҳокими У.Мирзақулов иштирок этди.

Н. ДУШАЕВ,
ЎзА мухбири.

Футбол

ҒАЛАБА КЕРАК!

«Пахтакор»у «Нефтчи»га омад ёр бўлсин

Кўпчилигимизга яхши маълумки, Тошкентнинг «Пахтакор» ва Фарғонанинг «Нефтчи» командалари бу йил биринчи марта ташкил этилган Осиё чемпионлари лигасининг тўртинчи раундигача етиб келишди ва Ғарбий зонага борувчи тўртликка чиқишга даъвогарлик қилишмоқда. Чунки финалга чиққанлардан биттаси, албатта, Европага йўлланма олади. Кеча фарғоналиклар Теҳронда Эроннинг кучли командаси — «Истиқлол» билан учрашиб, кичик ҳисоб (1:0) да енгилишди. Навбатдаги ўйин ўзимизда бўлишини назарда тутиб, айтиш мумкинки, «Нефтчи»нинг келгуси босқичга чиқиши учун тўла имконияти бор. «Пахтакор» эса ўз уйида Бирлашган Араб Амирликларининг «Ал-Аҳли» командаси билан тўп суриб, ғалаба қозонсада, сафарда уларга осон кечмаслиги аниқ.

Биринчи таймнинг ўрталарида майдонни мухлисларнинг олқишлари тутиб кетди: тўп Қайрат Ўтабоевнинг зарбаси туфайли ҳимоячига тегиб, Анвар Солиевнинг оёғи остига тушди. Анвар бундай «туҳфа»дан унумли фойдаланди.

Кўп фурсат ўтмай, «Ал-Аҳли» легионерлари Муҳаммад Каримий ва Келбин Себве «Пахтакор»чиларнинг ҳимоячиларини доғда қолдириб, ҳисобни тенглаштирдилар — 1:1. Умуман айтганда, дарвозабонимиз Игнатий Нестерев учрашув давомида анча тер тўкди. Майдонга Зайниддин Тожиев тушгач, футболчиларимизнинг ўйини анча жонланди. Анвар Солиев, Гочкули Гочкулиев ва Тожиевлар меҳмонлар дарвозаси олдида бир неча қулай имкониятга эга бўлдилар. Сервер Жепаровнинг бурчакдан узатган тўпини Гочкулиев меҳмонлар дарвозаси томон аниқ йўллади.

Афсуски, ҳимоячиларимиз ҳушёрликни яна бироз унутишди. Меҳмонлар ҳужумчиси Ҳасан Али Иброҳим эса футболчиларимизнинг бу «қилмишлари»ни «жазолади» — ҳисоб яна тенглашди. Араб футболчиларининг бироз эснашидан фойдаланган Леонид Кошелев дарвозага чапдан кучли зарба берди. Тўп ҳимоячи Салемга тегиб, Тожиевга етиб борди. Тожиевнинг зарбасидан майдон яна бир қалқди, ҳисоб — 3:2.

Бу ҳисоб енгил нафас олишга арзийдими? Ҳозирча! Тўғри, ҳиндистонлик ҳакам меҳмонлар Гейнрихни жарима майдонида йиқитганлигини ҳисобга олганида, натижа бизнинг фойдамизга ўзгарган бўлармиди? Нима бўлганда ҳам, Дубайдаги такрорий учрашувга «Пахтакор»чилар янада жиддий тайёргарлик кўришларига тўғри келади.

Хуллас, ҳамма гап такрорий учрашувлар натижасига боғлиқ бўлиб қолди.

С. ДАНИЛОВ.

ИНСОН ТАРАҚҚИЁТИ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ

Ўзбекистон Республикаси Макроиқтисодиёт ва статистика вазирлигида БМТ Тараққиёт лойиҳаси “Тараққиёт йўлида ҳамкорлик” дастури томонидан ташкил этилган ва инсон тараққиёти муаммоларига бағишланган “Давра суҳбати” бўлиб ўтди.

Инсон тараққиёти концепциялари хусусида “Ижтимоий фикр” жамоатчилик марказининг бошлиғи, академик Р.Убайдуллаева, Ўзбекистон Фанлар академияси вице-президенти Т.Солиҳов ва бошқалар сўзга чиқди. Инсон тараққиёти муаммолари ва тенденциялари ҳақида мунозара бўлиб ўтди.

1990 йилдан эътиборан БМТ Тараққиёт лойиҳаси инсон тараққиёти ҳақида йиллик маъруза тайёрлайди. Унда умумбашарий миқёсдаги долзарб муаммолар кўтарилади. Инсон салоҳияти ривожи “Инсон имкониятларини кенгайтириш жараёни”дир. Маърузада инсон тараққиёти кўрсаткичлари келтирилган бўлиб, унда умрнинг ўртача давомийлиги, таълим ва даромад бўйича 180 га яқин мамлакат рейтинги келтирилган. Масалан, 2000 йилга қадар инсон тараққиёти кўрсаткичлари бўйича Канада биринчи ўринни эгаллаб келган бўлса, сўнгги икки йил мобайнида Скандинавия мамлакатлари ҳамда АҚШ олдинга чиқиб олди. Энг қуйи кўрсаткичлар Буркина Фасо, Эфиопия ва Нигерия каби Африка давлатларида қайд этилган.

Ўзбекистонда аҳолининг маълумотлилик даражаси кўрсаткичлари анчагина баланд. Болалар ва оналар ўлими ҳам сезиларли даражада қисқарган.

Тадбирда 2001 йилги Инсон тараққиёти бўйича концепция ва глобал маъруза тақдимоти бўлиб ўтди. Мавзу бўйича БМТ Тараққиёт лойиҳаси маслаҳатчиси, профессор Динара Азимова сўзга чиқди. Анжуманда, шунингдек, кичик ва ўрта бизнеснинг инсон мезонлари нуқтаи назаридан ривожланиши, демократик сиёсат, мамлакатдаги кўппартиявийлик, нодавлат нотижорат ташкилотларнинг ўрни билан боғлиқ масалалар, гендер тенглик ва экология муаммолари муҳокама этилди.

Н. ҒУЛОМОВА.
(ЎзА).

Анъанага кўра, навбатдаги мулоқот бўлиб ўтди. Бу гал газетхонлар ҳам иқтисодий, ҳам маънавий, ҳам тарихий бойликларимизнинг асралиб қолишида, четдан ноқонуний товарлар келтирилишининг олдини олишда муҳим ўрин тутган юртимиз божхоначиларининг фаолиятлари ҳақида баҳс юритишди. Ўзаро фикр алмашув чоғида Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси раиси, ички хизмат генерал-майори Равшан ҲАЙДАРОВ божхона тизимидаги ютуқлар, камчиликлар, муаммолар юзасидан айтилган қатор саволларга жавоб берди. Шунингдек раис юртдошларимизнинг божхона тизимининг бугуни, эртаси ҳақидаги таклифларини ҳам бажонидил эшитди.

Газетамизнинг 5-саҳифасига қаранг. →

Яхшидир аччиқ ҳақиқат

Номи улуғ, супраси қуруқ

қўшма корхоналар Қорақалпоғистоннинг экспорт салоҳияти ҳамда нақд валюта тушумининг ошишига хизмат қилмаяпти

Бир неча йил давом этган оқар сув тақчиллиги Қорақалпоғистон Республикаси иқтисодиётида сезиларли асоратлар қолдирди. Айниқса, асосий экспорт маҳсулоти ҳисобланган пахта ҳосили етиштириш ҳажмининг кескин камайиб кетгани ташқи савдо айланишига ўз таъсирини ўтказмасдан қолмади. Айни пайтда қишлоқ хўжалигидаги вазиятни ўнглаш, кичик ва ўрта бизнесни жадал ривожлантириш, шунингдек, Қўнғирот сода заводини тезроқ ишга тушириш орқали экспорт салоҳиятини ошириш мақсадида тузилган қўшма корхоналар фаолиятини тубдан яхшилаш долзарб вазифалардан бўлиб қолмоқда.

Маълумки, Президент Ислом Каримов шу йил 2 май куни бўлиб ўтган Жўқорғи Кенгеснинг навбатдан ташқари сессиясидаги нутқида Қорақалпоғистон иқтисодиётига хориж сармояларини жалб этиш борасидаги фаолиятни тубдан яхшилаш юзасидан аниқ кўрсатмалар берган эди. Шундан сўнг, яъни 2002 йил 12 июнда Нукусда Ўзбекистондаги қатор элчихоналар, хорижий компанияларнинг раҳбарлари иштирокида ўтказилган анжуманда экспортга йўналтирилган маҳсулотлар кўргазмаси ташкил этилди, ўзаро ҳамкорлик ҳақида 15 та баённома имзоланди.

Бугунги кунда хориж сармояларини оқилона йўсинда жалб этган, чет эллик ҳамкорларнинг тўлақонли фаолияти учун шарт-шароит яратиб берган туманларда экспорт салоҳияти изчил ошиб бормоқда. Мисол учун, Элликқалъа туманида 3 та қўшма корхона фаолият кўрсатмоқда. Айниқса, «Элтекс» ҳиссадорлик жамияти негизидаги «Юнивер» Ўзбекистон-Австрия-Бангладеш қўшма корхонаси амалга ошираётган ишлар таҳсинга лойиқдир. Жорий йилнинг 9 ойи давомида бу жамоа аҳли хорижга 787900 АҚШ доллари миқдорида рақобатбардош маҳсулот сотди. Бироқ бундай ижобий мисолларни бошқа шаҳар ва туманлардан кундузи чироқ ёқиб ҳам топа олмайсиз. Айтайлик, 2002 йил 1 октябрь ҳолатига кўра, Қорақалпоғистон Республикасида 38 та қўшма корхона рўйхатдан ўтказилган бўлса, уларнинг аксарияти фақат қоғоздагина шундай мақомни эгаллаб турибди. «Марказий Осиё безак тошлари» қўшма корхонасида ўтган даврда атиги 4040 АҚШ доллари миқдоридаги маҳсулот экспортга чиқарилгани бунинг тасдиғидир. Ваҳоланки, Швейцария ҳамда Италия тадбиркорларининг сармоялари иштирокида ташкил этилган бу корхонада бунинг учун катта имкониятлар мавжуд. Хусусан, хомашё — мармар ва гранит заҳираси мўл. Фақат ишлаб чиқаришни замонавий асосда йўлга қўйиш, жаҳон бозори талабларини ҳисобга олиш зарур. Шунда четга ҳозиргидек «хамир учидан патир» эмас, балки мўмайгина нақд валюта олиб келадиган безак тошларини сотиш имкони яратилади.

Россия Федерациясининг Қорақалпоғистондаги «Востокприбортехгаз» шўъба корхонаси тўғрисида ҳам шундай дейиш мумкин. Унинг Низомида турли хизмат турларини амалга ошириш, муҳими, ёғочга қайта ишлов бериш вазифаси жимжимадор қилиб кўрсатилган. Номи ҳам жарангдор — «Орол». Хоҳ ишонинг, хоҳ ишонманг, номи улуғ ушбу қўшма корхонанинг супрасида бугун ҳеч вақо йўқ. Фақат зарар кўриб ишламоқда. Устига устак, жамоа савдо-сотиқ ва воситачилик ишларидан нарига ўтолмаяпти.

«Гигант» деб аталувчи қўшма корхона ҳам анча йиллардан буён ҳаракатсиз турибди. У экспортга маҳсулот чиқариш, нақд валюта тушумига эришиш у ёқда турсин, ҳатто хўжалик юритувчи субъект учун мажбурий бўлган давлат бюджети олдидаги тўловларини ҳам бажара олмаяпти. Қорақалпоғистон Республикаси хўжалик судининг ҳал қилув қарорига кўра, яқинда бу қўшма корхона тугатилди. Аммо гарданида дебиторлик ва кредиторлик қарзлари «шодаси» тургани учун, уни давлат реестридан чиқариб ташлашнинг иложи бўлмаяпти.

Туркиялик тадбиркорлар билан ҳамкорликда тузилган «Элите» қўшма корхонаси эса 2000 йилнинг 1 июлидан буён ишламаётир. Дастлаб бу хўжалик юритувчи субъект истиқболига катта умид боғланган эди. Ғалвир сувдан кўтарилгач, «Элите»да солиқ ва меҳнат қонунчилиги бузилганлиги маълум бўлиб қолди.

Россиялик ишбилармонлар иштирокида тузилган «Промтекс» қўшма корхонаси ҳам тўрт йилдан бери изчил фаолият кўрсатмаётганини қандай баҳолаш мумкин? «Белтрансстрой», «Эффтекс» қўшма корхоналарида ҳам айнан шундай аҳвол юзага келган. Айниқса, «Сан-Қанд» қўшма корхонаси тузилганида, жамоатчилик Қорақалпоғистоннинг ўзида қанд ишлаб чиқарувчи ишбилармонлар пайдо бўлибди, деб суюнган эди. Ҳолбуки, «Сан-Қанд» ҳозир ўз Низомига хилоф равишда савдо-харид ишлари билан шуғулланмоқда.

Умуман, ҳозир Қорақалпоғистонда рўйхатга олинган 38 та қўшма корхонадан атиги 15 таси ишлаб чиқариш мақсадларини кўзда тутади. Уларда меҳнат билан банд кишилар эса республика халқ хўжалигида ишловчиларнинг атиги 0,17 фоизини ташкил этади.

Тўғри, ҳозирги кунда Нукус шаҳрида 19 та, Хўжайлида 3 та, Амударёда 2 та, Қанғликўл туманидан бошқа барча туманларда биттадан қўшма корхона рўйхатдан ўтказилган. Рўйхатдан ўтказиш бошқа, экспортга маҳсулот чиқариш, валюта тушумига ҳисса қўшиш бутунлай бошқа нарса. Мутасаддилар, тармоқдаги масъул кишилар бу оддий ҳақиқатни қанчалар тез англаб етишса, номи улуғ, супраси қуруқ қўшма корхоналар сони қанчалик камайса, шунча яхши бўлармиди?! Чунки биз учун, аввало, тайёр маҳсулотлар керак!

Янгибой ҚЎЧҚОРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

«Халқ сўзи» назоратида

Коллежда барча шароитлар муҳайё

«Халқ сўзи» газетасининг шу йил 8 май сонида чоп этилган «Мендан кетгунча...» сарлавҳали мақолада Сирдарё вилоятидаги Оқолтин иқтисодиёт ва бизнес коллежи биносини қайта таъмирлашга давлат бюджети ҳисобидан катта маблағ ажратилганлиги, лекин таъмирлаш ишлари ниҳоятда сифатсиз бажарилганлиги танқид қилинган эди. Ушбу мақола юзасидан вилоят ҳокимининг ўринбосари Б. ТЎРАБЕКОВ имзоси билан қуйидаги расмий жавоб олинди:

«Мазкур танқидий мақола вилоят ҳокимлиги капитал қурилиш бошқармаси ва шу объект қурилишида қатнашган барча қурилиш ташкилотлари раҳбарлари иштирокида атрофлича ўрганиб чиқилди ҳамда вилоят ҳокимлигида буюртмачи ва барча мутасадди пудратчи ташкилотлар раҳбарларининг йиғилиши ўтказилди. Йиғилишда йўл қўйилган ҳар бир камчилик таҳлил қилиниб, ташкилот раҳбарларига уларни тез кунда бартараф этиш вазифаси топширилди.

Бугунги кунда касб-ҳунар коллежида қуйидаги камчиликлар бартараф қилинди:

1. Ўқув биносидаги буфет, КНС, кимё ва биология хоналари, ташқи ва ички ҳожатхоналар сув билан таъминланди.
2. Информатика хонасида ўрнатилган розеткаларга электр токи берилди.
3. Ўқув биносидаги буфет жиҳозлар билан таъминланди.
4. Канализация тармоғи тўлиқ ишга туширилди.
5. Ошхонадаги барча иситиш мосламалари (батареялар) ва қувурлар алмаштирилиб, алоҳида қувур билан қозонхонага уланди.
6. Коллеж ҳудудида сув тармоғидаги полиэтилен қувурлар пўлат қувурларга алмаштирилди ва бошқа чора-тадбирлар амалга оширилди.

Б. ТЎРАБЕКОВ,
вилоят ҳокимининг ўринбосари».

Муносабат

Бағрикенглик неъматлари

Яқинда Россия Федерациясида нашр этиладиган "Новые известия" газетаси қўлимга тушиб қолди. Газетанинг, айниқса, Беларусь давлатидаги махсус мухбири Ольга Анциповичнинг "Свобода от совести" ("Виждонга қўл силташ") сарлавҳали мақоласи менинг диққатимни ўзига жалб этди.

Маълумки, ҳақиқий демократик давлатларда инсон ҳуқуқлари, жумладан, унинг виждон ва диний эътиқод эркинлиги қонун воситасида ҳимоя қилинади. Юқоридаги мақолада Беларусь давлатида айнан ана шу ҳолатнинг тескариси рўй бераётганлиги тўғрисида таассуф билан ҳикоя қилинади. Янада аниқроғи, Беларусь Миллий Кенгаши Рус православ черковининг Беларусдаги экзархати томонидан тайёрланган "Диний ташкилотларда диний эътиқод эркинлиги тўғрисида" деб номланган қонун лойиҳасини муҳокамадан ўтказиб, расман кучга киритибди.

Шуниси таажжубланарлики, гарчи ушбу қонунда "диний ташкилотларда диний эътиқод эркинлиги" ҳақида гап кетса-да, лекин унда ёлғиз православ эътиқодидагиларнинг ҳуқуқи ва ҳис-туйғуларигина ҳимоя қилинади. Ундан бошқа диний эътиқодлар қонундан ташқари, деб топилади. Яъни бошқаларнинг виждон эркинлигига қўл силтанади. Турған гап, мазкур қонун кучга кирган кундан бошлаб Беларусдаги барча бошқа диний конфессияларнинг мутлақо махфий фаолият олиб боришдан ўзга иложлари қолмади.

Бу ҳам етмаганидай, юқорида эсланган қонундан кейин, масалан, Беларусдаги Солигарск шаҳри ижроия қўмитаси махсус бир қарор чиқариб, шаҳарда православ черковини барпо этиш учун барча тадбиркорлар бўйнига ҳар ойда ўз даромадларидан 1,5 фоизини черков қурилиши ҳисобварағига ўтказиш мажбуриятини қўйди. Бу тадбиркорлар орасида эса католиклар ҳам, протестантлар ҳам, иудаистлар ва ҳатто мусулмонлар ҳам бор...

Биз юқорида Ольга Анципович мақоласининг айрим жиддий ўринларини эсладик. Мақолада ушбу қонун Беларусь ҳудудида айрим ижтимоий тангликларни туғдирганлиги, омончилар жамоавий тоат-ибодат жойларига бораётган индуистларни ҳибсга олганлиги, қонундан норози бўлган айрим бошқа конфессиялар гуруҳларига "ноқонуний юриш" уюштирганликлари учун катта миқдорда жарималар солинаётгани... тўғрисида ҳам маълумотлар берилади.

Юқорида тилга олинган далиллар битта ҳақиқатни ўзига хос йўсинда тасдиқлайди. Ҳар бир давлатда қонунлар умумхалқнинг мақсад ва манфаатлари қатъий ҳисобга олиниб, етти ўлчаб бир кесиб қабул қилинганидагина ҳаётий қудрат касб этади. Шошқалоқлик билан ва турли бирёқлама кайфиятларга берилиб, ҳаёт эҳтиёжи ва тараққиёт талабларига зид ҳолда қабул қилинган бағри тор қонунлар эса кенг жамоатчиликда эътирозлар туғдириб, кескин ижтимоий зиддиятларни келтириб чиқаради.

Ҳақиқат таққосларда ўзини ёрқин намоён этади, дейдилар. Биз "Новые известия" газетасидан келтирган далилларни, келинг, энди бевосита ўз Ватанимизда шаклланаётган янги ҳаёт тамойилларига бир таққослаб кўрайлик.

Ҳозирги кунда Ўзбекистонда 130 дан зиёд миллат ва элат вакиллари истиқомат қилади. Пировардида мамлакатимизда ўндан ортиқ конфессияга мансуб диний ташкилотлар фаолият кўрсатмоқда. Мамнуният билан шуни таъкидлаймизки, улар ўз фаолиятини эркин амалга ошириши ва мамлакат ҳаётида фаол иштирок этиши учун барча шарт-шароитлар яратилган. Ўзбекистонда амал қилиб келаётган "Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида"ги Қонун барча дин вакилларининг ҳамкор, ҳамжиҳат бўлиб, улуғ ва муштарак ғоялар йўлида ҳаракат қилиши учун имкон беради.

Шарафли 10 йиллиги тобора яқинлашиб келаётган Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг VII боб 31-моддасидаги қуйидаги сўзларни ҳам фахрланмасдан ўқиб бўлмайди: "Ҳамма учун виждон эркинлиги кафолатланади, — дейилади ушбу моддада ва шундай давом этилади: — Ҳар бир инсон хоҳлаган динга эътиқод қилиш ёки ҳеч қайси динга эътиқод қилмаслик ҳуқуқига эга. Диний қарашларни мажбуран сингдиришга йўл қўйилмайди".

Бу моддада, кўриниб турибдики, инсон эркинлиги ва ҳуқуқлари олий қадрият даражасига кўтарилади. Инсон хоҳлаган динига сиғинади, бу йўлда унга ҳеч ким ва ҳеч бир куч монелик кўрсатиши мумкин эмас. Бу — ҳар бир инсоннинг дахлсиз ҳуқуқи. Шунингдек, хоҳламаса, инсон ҳеч бир динга эътиқод қилмаслиги ҳам мумкин. Бу ҳуқуқдан ҳам уни ҳеч ким маҳрум эта олмайди. Конституциямиз инсон ҳуқуқларини ва эркинлигини ана шу тариқа ҳамма нарсадан юксак қўяди.

Мустақил Ватанимиз Конституцияси ўзининг диний бағрикенглик ғояси билан чуқур инсонпарвар мазмунга эга. Худди шу бағрикенглик ғояси билан Асосий Қонунимиз мамлакатимиздаги миллатлар ва элатлар вакилларининг тотувлиги ва бирдамлигига хизмат қилади. Хилма-хил диний эътиқодга эга бўлган кишиларнинг бир замин, бир Ватанда ҳамкор ва ҳамжиҳат бўлиб яшашига метин асос бўлади.

Ўзбекистонга ташриф этадиган хорижий меҳмонлар бу ердаги тинчлик, осойишталик ва ижтимоий барқарорликка алоҳида диққат-эътибор қаратиб, бу тўғрида ранг-баранг таъриф-эътирофларни изҳор этганликларини кўпчилик яхши билади. Бу ижтимоий барқарорликнинг асослари, пойдевори эса, жумладан, юқорида эслаганимиз диний бағрикенглик каби нодир қоидалардадир. Конституциямиздаги виждон эркинлиги ва диний эътиқодларга бағрикенглик қоидалари, аввало, азалий миллий анъаналаримизга, қолаверса, энг ривожланган демократик давлатларнинг ҳаёт тажрибаларига мустаҳкам таянади.

Миллатлараро тотувликни, диний бағрикенгликни янги тараққиётнинг устувор тамойиллари тарзида муҳрлаган Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ғоялари ҳаёт тарзимизнинг нурли қоидаларига айланди ва ажойиб самаралар бермоқда. Бугун турли миллат ва элат намояндаларини республикамизнинг энг юксак лавозимларида ҳам кўришимиз мумкинлиги бунинг бир далилидир. Мамлакатимизда донг таратган тадбиркорлар орасида ҳам турли миллат ва элатлар вакилларини кўплаб учратамиз. Хорижий давлатларнинг энг нуфузли олий таълим марказларида таҳсил кўраётган ёшларимиз орасида ўзбек ёшларидан ташқари бошқа миллат вакиллари ҳам озмунча эмас. Меҳнат қаҳрамонлари, машҳур спорт юлдузлари орасида кўп миллатли Ўзбекистон вакиллари борки, улар ҳаммамизнинг умумий фахримиздир.

Бундай ривожланиш асослари — Конституциямизда белгиланган. Ва худди шундай жиддий сабабларга кўра, биз Асосий Қонунимизнинг порлоқ ўн йиллигини ижтимоий-сиёсий ва маънавий ҳаётимизнинг энг муҳим воқеаларидан бири деб биламиз ва у билан ғурурланамиз.

Михли САФАРОВ.

Фармон ва ижро

Имом ал-Бухорий халқаро жамғармаси:

Босиб ўтилган йўлга бир назар

Жамғарма бошқарувининг раиси, профессор, Зоҳидулло МУНАВВАРОВ билан суҳбат

— Муҳтарам раис, Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг «Имом ал-Бухорий халқаро жамғармасини қўллаб-қувватлаш тўғрисида»ги Фармони қабул қилинганидан буён орадан тўрт йил вақт ўтди. Фармонда белгиланган мақсад ва вазифаларни бажариш йўлида қандай ишлар амалга оширилди?

— Аввало, шуни айтиш керакки, дастлабки тўрт йил мустақиллигимиз шарофати ҳамда Президент Ислом Каримов ташаббуси билан ташкил этилган жамғармамиз тарихида шаклланиш даври бўлди. Унинг тузилмаси такомиллашди, мамлакатимиз ва чет элда бўлимлари тузилди. Нашр ишлари йўлга қўйилди, мана, уч йилдан буён мунтазам чиқаётган ва ўз ўқувчисига эга бўлган «Имом ал-Бухорий сабоқлари» журнали ташкил топди, турли-туман халқаро ва хорижий ташкилотлар билан ҳамкорлик алоқалари ўрнатилди.

Ўтган даврда Имом ал-Бухорийнинг ҳаёти, илмий мероси, у яшаган давр фани ва маданиятига оид манбаларни ўрганиш, уларни тарғиб қилиш борасида талай ишлар амалга оширилди. Хусусан, «Имом ал-Бухорий сабоқлари» журналида шу масалага бағишланган икки юздан ортиқ мақола эълон қилинди.

Бу борада буюк бобокалонларимиз мероси билан халқимиз, айниқса, ёшларни таништириш ишига алоҳида эътибор берилмоқда. Ушбу масаланинг турли қирраларини ўзида акс эттирган, умумий ҳажми 300 босма табоқдан зиёд ўнлаб китоблар нашр қилиниб, халқимизга тақдим этилди.

Бундай фаолиятнинг кўлами ҳақида тўлароқ тасаввур ҳосил бўлиши учун биргина мисол келтираман. Истеъдодли немис исломшуноси, профессор Улрих Рудольфнинг «Ал-Мотуридий ва Самарқанд суннийлик илоҳиёти» номли йирик тадқиқоти 2001 йилда ўзбек тилига ўгирилиб, мутахассислар учун нашр этилган эди. Яқинда унинг кенг омма, жумладан олий ўқув юртлари талабаларига мўлжалланган ўзбек тилидаги оммавий варианти ўн минг нусхада чоп этилди. Бугун мазкур китобни мамлакатимиздаги деярли барча олий ўқув юртлари ва илмий-маърифий муассасалар, жумладан, оммавий кутубхоналардан топиш мумкин. Диний ва дунёвий билимларни ўзида уйғунлаштирган ушбу қимматли тадқиқот юртдошларимизни бунёдкорлик руҳи билан йўғрилган миллий-диний қадриятларимиз билан таништирибгина қолмасдан, балки бугунги мураккаб ғоявий-диний вазиятда халқимиз, айниқса, ёш авлод тафаккурида соғлом диний-мафкуравий иммунитетни шакллантириш ишига хизмат қилмоқда.

— Маънавий ҳаётимиздаги бугунги энг муҳим масала — миллий истиқлол ғояси асосий тушунча ва тамойилларини халқимиз онгига сингдириш вазифасидир, десак хато бўлмайди. Жамғарманинг ушбу йўналиш билан боғлиқ фаолияти ҳақида ҳам қисқача тўхталсангиз...

— Халқимиз, айниқса, ёш авлоднинг маънавий-маърифий савиясини юксалтириш, уларда миллий ғурур, аждодлар меросига ҳурмат, Ватанга муҳаббат туйғуларини тарбиялаш, шарқона одоб-ахлоқ анъаналарига садоқатни мустаҳкамлаш орқали миллий истиқлол ғоясининг асл илдизларини тарғиб қилиш доимий равишда жамғарманинг диққат марказида туради. Шуни таъкидлаш жоизки, бу ишларни амалга оширишда журналимизнинг алоҳида ўрни бор. Унинг саҳифаларида зикр этилган мавзуларга бағишланган юзлаб мақолалар ёритилди. Журнал ичида ёшларга мўлжалланган «Имом ал-Бухорий авлодлари» журналчаси ҳам ташкил этилди.

Мазкур йўналишдаги ишларимиздан яна бир мисол сифатида 2001 йили «Истиқлол йиллари: миллий-диний қадриятларнинг халққа қайтиши» мавзуида ўтказилган еттита минтақавий илмий-амалий анжуманни кўрсатиш мумкин. Бухоро, Самарқанд, Хива, Андижон, Фарғона, Наманган ва Тошкент шаҳарларида қарийб уч ой давом этган ушбу анжуманда уч юзга яқин олимлар, давлат ва жамоат арбоблари, дин вакиллари, ёшлар ташкилотларининг етакчилари маъруза қилди. Маърузалар еттита тўплам шаклида нашр этилиб, тегишли маънавий-маърифий муассасаларга тарқатилди.

Имом ал-Бухорий ва бошқа улуғ мутафаккирларимизнинг маънавий мероси, миллий истиқлол ғоясининг хилма-хил қирраларини ўзида акс эттирган энг қимматли маърузалар танлаб олиниб, уларнинг электрон диски яратилди. Диск Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги билан ҳамкорликда ўқув юртларига тарқатилди. Айни кунларда ундан ўқув қўлланмаси сифатида фойдаланилмоқда.

— Зоҳидулло ака, жамғарма вазифалари қаторида Имом ал-Бухорий ёдгорлик мажмуаси ва бошқа диний-тарихий қадамжоларни ободонлаштиришга ҳисса қўшиш ҳамда уларга зиёратлар ташкил қилиш ҳам бор...

— Ҳа, бу ўринда, аввало, истиқлол туфайли қад кўтарган Имом ал-Бухорий ёдгорлик мажмуи инфратузилмасини янада такомиллаштиришга қаратилган катта бунёдкорлик ишлари амалга оширилганини алоҳида таъкидлашни истардим. Жумладан, чет эллик ҳамкорлар томонидан ажратилган грантлар ҳисобидан мажмуа ҳудудида умумий сатҳи 2400 кв. м. бўлган «Дор ал-ҳадис» мадрасаси ва илмий марказининг қурилиши ниҳоясига етказилиб, фойдаланишга топширилди.

Айниқса, юртдошларимиз ва хорижлик меҳмонларнинг Имом ал-Бухорий ёдгорлик мажмуи ва қадамжоларини зиёрат қилиш дастурларини ишлаб чиқиш ва уларни амалга оширишга катта эътибор берилмоқда. Ўтган даврда мажмуага бир миллиондан ортиқ зиёратчи ташриф буюрди. Кейинги йилларда мажмуага келаётган зиёратчиларнинг тахминан 10 фоизини чет элликлар ташкил этмоқда. Улар учун Имом ал-Бухорий ва бошқа алломаларимиз маънавий меросини тарғибот қиладиган турли мавзулардаги тадбирлар ўтказилмоқда. Мажмуа тарғиботига бағишланган рангли суратлар ва тақвимлар чоп этилиб, зиёратчиларга тарқатилмоқда.

Тошкент шаҳридаги «Кўкалдош» мадрасаси ва «Имом ал-Бухорий ислом институти» биноларини таъмирлаш, Бухородаги «Мир Араб» мадрасаси талабаларига мўлжалланган янги ўқув-маърифий комплекс қурилиши учун грантлар олиш арафасида турибмиз.

Яқинда таваллудининг 1130 йиллиги кенг нишонланган буюк мутакаллим, илоҳиётчи аллома Абу Мансур ал-Мотуридий мақбарасининг бунёд этилиши ва миллий меъморчилигимиз обидаларини тиклаш ишларига ҳам баҳоли қудрат ҳисса қўшиб келмоқдамиз.

— Жамғарма томонидан муҳим халқаро анжуманлар ўтказишга ҳам алоҳида эътибор берилмоқда.

— Имом ал-Бухорий мероси, ислом фалсафаси ҳамда ўзбек халқининг маданий-маънавий қадриятларига бағишланган халқаро илмий анжуманлар уюштириш жамғарма фаолиятининг асосий йўналишларидан биридир. Айтиш жоизки, 1999 йили бизнинг жамғармамиз, Германиянинг

Конрад Аденауэр фонди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси биргаликда ўтказган «Дин ва демократия» мавзусидаги мулоқот, ҳеч қандай муболағасиз, халқаро миқёсда акс-садо берган воқеа бўлган эди. Ўша мулоқотда қабул қилинган халқаро терроризм ва диний экстремизмга қарши динлараро ҳамжиҳатликни мустаҳкамлашга даъват этган «Тошкент резолюцияси»да олға сурилган ғоялар нечоғлик долзарб эканлигини бугун ҳаётнинг ўзи кўрсатиб турибди.

Жорий йилнинг 5-6 июнь кунлари Имом ал-Бухорий ёдгорлик мажмуида Германиянинг Фридрих Эберт жамғармаси ҳамда Тошкент Ислом университети билан ҳамкорликда «Ислом ва дунёвий-маърифий давлат» мавзуида халқаро илмий-назарий анжуман ўтказилди. Германия, Франция, Россия, Миср, Эрон, Туркия, Буюк Британия каби мамлакатлардан келган нуфузли исломшунос олимлар иштирок этган ушбу анжуман қатнашчиларига Юртбошимиз табрик сўзлари билан мурожаат этдилар. Анжуман истиқлол йилларида дунёвийлик ва динийлик ўртасидаги мувозанатнинг ибратли андозаси яратилган янги Ўзбекистон тажрибасини олқишлаб, уни мусулмон дунёси бўйлаб қўллашга муносиб ижобий тажриба сифатида баҳолади.

Айни кунларда Германиянинг Конрад Аденауэр жамғармаси ҳамда Тошкент Ислом университети билан биргаликда ЮНЕСКОнинг Бағрикенглик халқаро кунига бағишланган «Динлараро ҳамжиҳатлик — Марказий Осиё мамлакатларида кечаётган демократик жараёнларни чуқурлаштиришнинг муҳим омили (Ўзбекистон Республикаси мисолида)» мавзуидаги халқаро илмий-амалий анжуманга тайёргарлик ишлари якунланмоқда.

— Фармонда Ўзбек халқи қўлёзма мероси миллий марказини яратиш вазифаси ҳам қўйилган эди... Шунингдек, жамғармага юкланган вазифалар қаторига мамлакатимизда сақланаётган умумбашарий аҳамиятга молик манбалар тарғиботи ҳам киради...

— Ўзбек халқининг қўлёзма мероси миллий маркази ва унинг электрон кутубхонасини яратиш ишлари фаол олиб борилмоқда. Бунда аҳоли қўлида сақланаётган нодир қўлёзма ва тошбосма асарларни сотиб олишга алоҳида эътибор берилмоқда. Ҳозиргача жамғармада йиғилган бундай манбаларнинг умумий сони 2 мингдан ошди. Улардан тадқиқотчилар кенг фойдаланмоқдалар.

Айни пайтда мазкур марказнинг электрон кутубхонасини яратиш йўллари изланмоқда. Кутубхонанинг электрон версиясини яратиш бир неча муҳим вазифаларни ҳал этиш имконини беради. Жумладан, бунда қўлёзма ва нодир тошбосма асарларнинг асл нусхалари камроқ талафот кўради, ахборот узатишнинг электрон тармоқлари имкониятлари туфайли ундан фойдаланувчиларнинг, шу жумладан, чет элларда ҳам сони ошади. Бу орқали биз тарихимиз, маданиятимиз ва маънавиятимизни тарғиб этиш кўламини кенгайтиришга эришамиз.

Ўзбекистонда мавжуд бўлган халқаро аҳамиятга молик диний-тарихий обидаларнинг факсимил, репринт ва илмий нашрларини амалга ошириш ва тарқатиш ишлари қаторида ЎзР ФА Шарқшунослик институтида сақланаётган қўлёзма асарлар тарғиботини кўзлаган «Бебаҳо хазина» китоби нашр этилди. Шунингдек, вилоятлардаги бундай хазиналарни ўрганиш ва улар ҳақидаги маълумотларни оммалаштириш борасидаги ишлар ҳам амалга оширилмоқда. Жумладан, Хоразм Маъмун академиясида сақланаётган манбаларнинг «Жавоҳирлар» деб номланган фиҳристи яратилиб, нашрдан чиқарилди.

Айни кунларда халқимиз маънавияти тарихи бўйича муҳим манбалардан бири, ҳозиргача ўрганилмаган Мавлоно Муфти Оҳангаронийнинг «Мавлоно Лутфуллоҳ Чустий манокиблари» асари ўзбек тилига ўгирилиб, нашрга тайёрланмоқда.

— Мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган бошқа жамғармалар ва жамоат ташкилотлари билан ҳамкорлик қандай натижалар бермоқда?

— Республика «Маҳалла» жамғармаси билан амалга оширилган ўзбек халқининг азалий қадриятларидан бўлган маҳаллада аҳил-иноқ бўлиб яшаш одобига бағишланган илмий-амалий лойиҳа муваффақиятли якунланди. Унинг натижаси сифатида жамоат бўлиб яшаш одобини тарғиб этувчи оят ва ҳадисларга асосланган «Маҳалла одоби» номли китоб нашр этилди.

Шунингдек, «Нуроний» жамғармаси, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати ва бошқа жамоат бирлашмалари билан ҳам фаол ҳамкорлик қилмоқдамиз. Аҳоли, айниқса, ёшлар ўртасида дин ва дунёвийлик моҳиятини очиб берувчи кўплаб учрашувлар, давра суҳбатлари, мулоқотлар ва бошқа амалий тадбирлар уюштирилмоқда. «Маҳалла» ва «Нуроний» жамғармалари билан ҳамкорликда Тошкент шаҳрининг қатор маҳаллаларида ўтказилган «Маънавият сабоқлари», Бухоро ва Самарқандда «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати билан ҳамкорликда ташкил этилган «Исломий қадриятлар ва уларнинг миллий мафкурамизни мустаҳкамлашдаги аҳамияти» ҳамда «XXI аср ёшлари ва асл мусулмоннинг замонавий қиёфаси», Жиззах ва Сирдарё вилоятларида «Маънавият ва маърифат маркази билан ҳамкорликда ўтказилган «Мустақиллик ва маънавият» мавзуларидаги амалий тадбирлар шулар жумласидандир.

— Аждодларимиз сабоқ берганларидек, «мозийга қараб иш кўрмоқ хайрлидур...» Лекин, келажак бундан-да муҳимроқ, албатта. Жамғарманинг эртасини қандай тасаввур этасиз?

— Хизмат тақозоси билан хорижий мамлакатларда бўлганимда улардаги нодавлат нотижорат ташкилотлар фаолиятини алоҳида қизиқиш билан ўрганишга ҳаракат қиламан. Бундай изланишлардан шундай хулосага келдимки, улар том маънодаги демократик ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамиятининг ҳақиқий устунлари экан. Бундай ташкилотлар шу қадар кенг кўламли ва муҳим вазифаларни бажармоқдаки, баъзан лол қоласан киши. Шунинг учун ҳам, нафақат Имом ал-Бухорий халқаро жамғармаси, балки мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган бошқа нодавлат нотижорат ташкилотларнинг ҳам келажагига катта ишонч билан қарайман. Иккинчи чақириқ Олий Мажлиснинг тўққизинчи сессиясида Президентимиз томонидан нодавлат ва нотижорат ташкилотларга эътиборни кучайтириш, улар фаолиятининг тез ва тўсиқларсиз ривожланишини кафолатлайдиган замонавий қонуннинг зудлик билан ишлаб чиқиш ва қабул қилиш лозимлиги ҳақида айтилган сўзлардан кейин бундай ишонч янада ошди.

— Мазмунли суҳбатингиз учун раҳмат.

Аҳмад ХЎЖА суҳбатлашди.

ЎЗБЕК ПАХТАСИНИНГ ДОВРУҒИ ЮКСАЛМОҚДА

Ўзбекистон — пахта етиштиришда кўп асрлик тажрибага эга мамлакат. Бугун у жаҳон пахта бозорида етакчи давлатлар қаторидан мустаҳкам ўрин эгаллаган. Серқуёш заминимизда етиштирилган тола пишиқ ва сифатли бўлгани боис дунё мамлакатларининг унга қизиқиши тобора ортиб бормоқда.

Айтиш жоизки, мамлакатимиз мазкур қимматбаҳо хомашёни етиштириш бўйича дунёда бешинчи, тола экспорти бўйича эса иккинчи ўринда туради. Ўзбекистонда ҳар йили 1-1,2 миллион тонна пахта толаси етиштирилиб, 70-75 фоизи хорижга сотилади.

Пойтахтимиздаги Халқаро ҳамкорлик марказида "Пахта - иқтисодий ўсиш манбаи, Ўзбекистон-2002" мавзуида ташкил этилган халқаро анжуманда шу ҳақда гап борди. Тадбир мамлакатимиз ҳукумати билан Пахта бўйича халқаро маслаҳат қўмитаси (ПХМҚ), Ливерпуль Пахта уюшмаси (ЛПУ) ва "Cotton Outlook" журнали ҳамкорлигида ташкил этилди. Унда мамлакатимиз соҳа мутахассислари ва бир қанча халқаро ташкилотлар, хорижий давлатлар вакиллари иштирок этмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Бош вазири ўринбосари, ташқи иқтисодий алоқалар агентлиги раиси Э.Ғаниев анжуманни очар экан, мустақиллик йилларида Президент Ислом Каримов раҳбарлигида мамлакатимиз иқтисодий-сиёсий ҳаётининг барча жабҳаларини либераллаштиришга жиддий киришилгани, қишлоқ хўжалигида, жумладан, пахтачилик саноатида туб иқтисодий ислоҳотлар амалга оширилаётганини алоҳида таъкидлади. Хорижлик меҳмонларга мамлакатимизнинг пахтачилик ва тўқимачилик соҳаларида изчил амалга оширилаётган ислоҳотларнинг бугунги самараси, эришилаётган ютуқлар ҳамда тармоқда хориж сармоядорлари билан йўлга қўйилган ҳамкорлик алоқалари хусусида сўзлаб берилди.

Тадбирда ПХМҚ вакили А.Гитчунц, ЛПУ Бош директори Р.Уиллиамс ва "Cotton Outlook" журнали бош муҳаррири Р.Батлер жаҳон пахта бозоридаги ҳозирги аҳвол, пахта ва савдо-сотиқ бўйича кўп томонлама музокаралар олиб бориш, банкротликка барҳам бериш, жаҳонда пахта етиштириш, истеъмол қилиш ва нарх-навони шакллантиришга оид масалаларда маъруза қилди.

Олим НОРБЕКОВ, ЎзА мухбири.

Журналист суриштируви

Меъмор ҳокимни нега алдади?

Қадимда меъморчилик энг улуғ касблардан ҳисобланган. Улкан шаҳарлар ва минорларни барпо этишда мамлакат ҳукмдорлари бевосита улар тайёрлаган тарҳ, чизгилар ва маслаҳатларига таянишган. Бу борада тарихдан кўплаб мисоллар келтириш мумкин. Муҳими, бу удум ҳалигача давом этмоқда. Натижада меъморларнинг моҳирона меҳнатлари туфайли шаҳарларимиз кун сайин чирой очмоқда. Бироқ, гуруч курмаксиз бўлмаганидек, шу касб эгалари орасида ҳам ўз касбига лоқайд муносабатда бўлаётганларнинг учраётгани кишини ташвишга солади.

Мана, қўлимизда пойтахтдаги Мирзо Улуғбек туманининг "Буюк Ипак йўли" кўчасидаги 4, 59, 62«А», 103, 105 ва 107- уйларда истиқомат қилувчи аҳоли, маҳалла қўмитаси ва уй-жой мулкдорлари ширкати раислари номидан тушган шикояти. Бу хатда шундай сатрлар бор: "Мана шу уйлардаги аҳоли асосан 103 ва 4- уйлар оралиғидан қатнарди. Сабаби — бу йўл ҳийлагина кенг, яқин ва қулай эди. Бироқ, 1994 йилга келиб, кўчанинг кириш қисмига Анвар Мўминов деган тадбиркор ҳе йўқ, бе йўқ "Гули" деб номланган дўконни қуриб олди. Бу аҳолига бирмунча ноқулайликлар келтириб чиқарган бўлса-да, "Ҳа, энди, бир тадбиркор иш юритса, юритибди-да", дея хотиржамликка берилдик. Ўтган йили эса худди шу дўконнинг ёнига, яъни 4-уйнинг шундоққина биқинига Леонид Фельдман деган тадбиркор "Арзанда" деб номланган икки қаватли кафени қурди. Оқибатда бу йўлдан одамлар зўрға ўтадиган бўлиб қолишди. "Қўшнинг кўр бўлса, кўзингни қис" деганларидек, энди "Гули" дўконининг эгалари ўз савдо корхоналарини ҳам бўйига, ҳам энига кенгайтириш тараддудига тушиб қолишди. Ҳозир улар биз истиқомат қилаётган тўрт қаватли 103-уй атрофидан яна 120 квадрат метр жой қўшиб олмоқдаки, оқибатда одамларнинг бу ердан ўтиши тугул, уйнинг шу томонга қараган деразалари бутунлай тўсиб қолинишига олиб келаяпти. Бу борада туман архитекторига ва шаҳар архитектура ва меъморчилик бош бошқармаси мутасаддиларига бир неча бор мурожаат этдик. Аммо улар бу жой учун шаҳар бюджетига пул тўлаб қўйилганлигини пеш қилишиб, "Энди қайтариб олишнинг иложи йўқ", дейишмоқда. Буни қандай изоҳлаш мумкин?

Хатда келтирилган эътирозларга аниқлик киритиш учун воқеа кўрсатилаётган манзилда бўлдик.

— Биз айтган 103-уй мана шу, — дея узунлиги беш юз метрча келадиган тўрт қаватли сарғиш-жигар ранг бинони кўрсатади 4-уй маҳалла қўмитаси раиси А. Смирнова. — Ёнидаги биз шикоят қилаётган "Гули" дўкони ва "Арзанда" кафеси. Энди икки савдо корхонаси оралиғидан ўтаётган одамларнинг аҳволига қаранг, — дейди у ер ости қудуқлари устидан ҳаккалаб, 70-80 сантиметрлик тирқиш оралиғидан ўтаётган йўловчиларга ишора қилиб.

— Аввало, бу ерда бирор нохуш ҳолат юз бермасин, — деб суҳбатга қўшилади 103-уй маҳалла қўмитаси раиси В. Ёмохина. —Мабодо ёнғинга қарши кураш ва фавқулодда ҳолатлар учун мўлжалланган махсус ҳамда "Тез ёрдам" машиналари ўтишга тўғри келиб қолса, нима бўлади?

— Бу ҳам етмаганидек, яқинда дўкон раҳбари Анвар Мўминов 103- уй ёнида яна 120 квадрат метр жойга икки қаватли дўкон қуриш учун шаҳар архитектура ва меъморчилик бош бошқармасининг рухсатини олиб, унинг лойиҳасини ҳам тайёрлатиб келибди, — дейди А. Смирнова куйиниб. — Қизиғи, лойиҳада 103-уй кўрсатилмай, гўёки ҳеч нима йўқдек қилиб белгиланган. Қолаверса, қурилиши мўлжалланаётган дўкон уйимиздан 11 метр узоқликда бўлиши керак. Қолаверса, у "қизил чизиқ" устига тушиб қолаяпти. Яна улар ер остидан ўтган юқори ва паст вольтли кучланишдаги кабелларни ковлашга киришмоқда. Шулардан келиб чиқадиган бўлсак, дўконни кенгайтириш эмас, балки уни бутунлай бошқа жойга кўчириш керак. Чунки уйнинг айнан шу томондаги тўрт қаватида ҳам ногиронлар яшашади.

— Мен бу жойнинг ҳужжатларини тайёрлаш учун озмунча харажат қилдимми? — дейди "Гули" дўкони раҳбари Анвар Мўминов. —Ҳаттоки, шаҳар ҳокимлигининг ҳисоб-китобига 2,5 миллион сўм маблағ ўтказдим. Яна ер ости коммуникацияларини бошқа томонга буриш учун усталарга аванс тўлаб қўйдим.

Буёғи энди қандоқ бўлди?.. Шу уй билан туман архитектори Олим Йўлдошевнинг фикрини билмоқчи бўлдик.

Ростини айтсак, О. Йўлдошевдан бирор жўяли жавоб ололмадик. Натижада шаҳар архитектура ва меъморчилик бош бошқармасининг ўринбосари Тоҳир Содиқовга учрашишга мажбур бўлдик.

У ҳам дўкон билан уй-жой ўртасида қанча масофа бўлишлиги тўғрисида анча тушунтириш беришга берди-ю, аммо сўзининг охирида «Уни бориб кўрмаганман. Шунинг учун саволларингизга туман архитектори жавоб бергани маъқулроқ», дея О. Йўлдошевга ишора қилади. У эса, гўёки қилғиликни қилиб қўйган кишидек, ер чизишдан нарига ўтолмади.

Хўш, аслида дўкон йўл устига қандай қурилиб қолди? Биздаги мавжуд маълумотларда қайд этилишича, бу жойга туман ҳокимининг 1994 йил 11 сентябрдаги фармойишига кўра, дўкон эгаларига шаҳар архитектура ва меъморчилик бош бошқармаси билан келишган ҳолда савдо павильонининг лойиҳа-смета ҳужжатлари ва эскизларини тайёрлаш шарти билан рухсат берилади. Аммо тадбиркор А. Мўминов ўша пайтда меъморларнинг рухсатини негадир ололмайди. Шунга қарамасдан, бу ерда дўкон қуриб олади. Қизиғи, шу пайтга қадар унинг мушугини ҳеч ким «пишт» демаган. Айрим мутасаддилар буни кўриб турибдики, кўрмасликка олмоқдалар. Бундай мулоҳазаларга боришимизга сабаб шуки, биз А. Мўминовдан айнан шу йилдаги архитекторларнинг рухсати ва дўконнинг янги лойиҳаси билан боғлиқ ҳужжатлар билан танишмоқчи эканлигимизни билдирганимизда, у қайта қорасини кўрсатмай кетди. Ҳаттоки, буни туман архитектори ҳам истамади. Тўғри, унинг нусхаси архитекторда бор эди. Аммо у бечора қандай қилиб кўрсатсин? Ахир дўкон шусиз ҳам бир неча йилдан буён ноқонуний фаолият кўрсатган бўлса, бунинг устига, унинг янги лойиҳасини тайёрлашда кўзбўямачиликка йўл қўйилиб, унда икки уй оралиғидаги кўчада қурилаётганлиги кўрсатилмаган. Оқибатда шаҳар ҳокими ҳам буни билмасдан, қарор чиқараверган.

Энди шаҳар архитектура ва меъморчилик бош бошқармасининг ўринбосари Тоҳир Содиқовнинг шу йил 10 сентябрдаги аҳолининг шикояти бўйича юборган жавобига эътибор беринг: "Тошкент шаҳар ҳокимининг 2002 йил 12 сентябрдаги қарорига биноан, "Оқтепа тижорат" масъулияти чекланган жамиятига қарашли "Гули» дўконини қайта қуриш учун 0, 02 сотих майдон ажратилган. Дўкон лойиҳаси эса шаҳар архитектура ва меъморчилик бош бошқармаси кенгашида кўриб чиқилиб, розилик берилган. Дўкон ёнғин хавфсизлиги назорати, табиатни муҳофаза қилиш бошқармаси, СЭС сингари ташкилотларнинг розилигини олгандан сўнггина фаолият кўрсатади".

Аслида мавжуд тартиб-қоидага кўра, ёнғин хавфсизлиги, фавқулодда вазиятлар, табиатни муҳофаза қилиш бошқармаси, СЭС сингари ўнга яқин ташкилотларнинг рухсатини олгандан кейингина дўкон қурилиши масаласи архитектура ва меъморчилик кенгашига киритилиши ва сўнгра бу ҳақдаги ҳужжат шаҳар ҳокимига ҳавола этилиши лозим эди. Негадир, амалда бунинг тескариси бўлди. Яъни, дўкон лойиҳаси шу йилнинг 4 январида ҳеч кимнинг розилигисиз шаҳар архитектура ва меъморчилик кенгашида тасдиқланиб, тўғридан-тўғри шаҳар ҳокими қарор чиқариши учун фатво берилди. Бунга эришилди ҳам. Лекин кўриб турибсизки, аҳоли дўкон қурилишига мутлақо қарши, тегишли ташкилотларининг раҳбарлари эса ҳалигача тайинли қарорга келишолгани йўқ. Хусусан, Тошкент шаҳар ички ишлар бош бошқармасининг ёнғин хавфсизлиги бошқармаси бошлиғи Э. Жумановнинг айтишича, аҳоли истиқомат қиладиган турар жойларнинг ўтиш қисми ўт ўчириш машиналари учун бўш туриши лозим. Яъни, икки бино оралиғидаги масофа камида 8-10 метрни ташкил этиши шарт. Шунинг учун бундай жойларга тўсиқлар ўрнатиш, юқоридан кабеллар тортиш, дарахтлар экиш мумкин эмас.

Пойтахтнинг фавқулодда вазиятлар бошқармаси бошлиғи, полковник Э. Икромовнинг таъкидлашича, бу можаро туман фуқаролик суди орқали ҳал этилиши керак.

Шундай қилиб, биргина меъморларнинг биргина ана шу хурмача қилиқлари туфайли қанчадан-қанча асаббузарликлар юзага қалқиб чиқди ва у ҳамон давом этмоқда. Хўш, энди бу масалани ким ҳал этади?

Баҳодир ОСТОНАҚУЛОВ, "Халқ сўзи" мухбири.

Инсоф

Ўткир ҲОШИМОВ,
Ўзбекистон халқ ёзувчиси

Халқимизнинг ажойиб удумлари бор. Чақалоқнинг танглайини кўтараётганда «умринг узоқ бўлсин, инсофли-тавфиқли бўл», деб дуо қилади. Бирон муаммони ҳал этаётганда «инсоф сари барака», дейди. Бировнинг ноинсофлигидан ранжиса, «инсоф қилинг-да, биродар», дейди. Ва ниҳоят жудаям жонидан ўтиб кетса, /кечирасиз-ку, қўполроқ бўлса ҳам халқ иборасини ўз номи билан айтишга мажбурман/ «ўғри бўл, ғар бўл, инсоф билан бўлгин-да», дейди...

Хуллас, «Инсоф» деган тушунча билан боғлиқ гаплар кўп. Ўйлаб қарасам, бу сўзнинг бошқа тиллардаги таржимасини топиш анчайин мушкул экан. Масалан, рус тили – дунёдаги энг бой тиллардан бири. Унда «честность», «порядочность», «великодушие», «долг», «совесть» сингари теран маъно ташувчи сўзлар кўп. Бироқ, менимча, улар айнан «инсоф» деган сўз маъносини тўлиқ англатмайди. Балки адашаётгандирман, лекин билишимча шундай.

Қизиқ, инсоф деган нарсанинг ўзи нима? Унинг салмоғи нима билан ўлчанади? Чегараси қаердан бошланади-ю, қаергача давом этади?

Узоқ-яқин ўтмишга назар ташласак, бу тушунча билан боғлиқ талай ривоятлару ҳикоятлар эсга тушади.

Бир дўкондор юмуш билан уйига бориб келса, шогирди хурсанд бўлиб ўтирганмиш. Сабабини сўраса, бир тўп газламани тўрт юз дирҳамга сотиб, анча фойда кўрганини айтибди. Дўкондор шогирдига ўша харидорни қаердан бўлмасин топиб келишни буюрибди. Шогирд бозор айланиб, харидорни топиб кепти.

— Шогирдим адашиб икки юз дирҳамлик мато учун сиздан тўрт юз дирҳам олибди, — дебди дўкондор ва ортиқча пулни қайтариб берибди. Харидор ҳайрон бўпти.

— Мен бу ерлик эмасман, — дебди. — Бизнинг юртда бу мато тўрт юз дирҳам туради, шогирдингиз адашгани йўқ, берган пулимга розиман.

-Мен эса рози эмасман, - дебди дўкондор. –Бизда икки юз дирҳам туради, менга бировнинг ҳақи керакмас.

Турк олими Юсуф Тошлининг «Ҳикматлар хазинаси» китобида тағин бир ривоят бор. Абдураҳмон деган одам ҳазрат Умарнинг хонадонига юмуш билан борибди. Қоронғи тушиб қолган, халифа шам ёруғида ишлаб ўтирган экан. Меҳмон билан сўрашгач, ёниб турган шамни ўчириб, бошқа шамни ёқибди.

— Мана энди хотиржам гаплашсақ бўлади, — дебди меҳмонга.

Меҳмон ҳайрон бўпти.

— Бояги шамни нега ўчирдингиз-у, нега худди шунақа бошқа шамни ёқдингиз?

— Ёниб турган шам давлатники эди. Мен унинг ёруғида давлат ишини бажараётгандим, — дебди халифа. – Сен билан қиладиган суҳбатимизнинг давлат юмушига дахли йўқ. Шунинг учун ўз пулимга сотиб олган шамни ёқдим...

Чуқурроқ ўйлаб қарасангиз, инсоф билан инсофсизлик ўртасидаги чегарани ажратиш гоҳо қийин кечишини кўрасиз.

Шўро замонида бирон ишга кирмоқчи бўлса, «ойлигимас, кунлиги қанча?» деб сўрарди. Сабаби — ҳамма нарса ҳамманики ва ҳеч кимники эмас эди. Албатта, «социалистик мулк»ни талон-тарож этишга қарши чоралар кўрилар, шунга қарамай, нон заводидан бир буханкагина нон, қушхонадан бир килогина гўшт, «текстил»дан беш ғалтаккина ип олиб чиқиш кўп ҳам айб саналмасди... Етмишинчи йиллари қайси бир макарон заводи билан боғлиқ латифанамо ҳангома машҳур бўлиб кетган эди. Заводга Германияданми-ей, Чехословакиями-ей замонавий машина олиб келишибди. Машина хамирни ўзи қориб, тобига келтириб, ўзи макарон линиясига расамади билан тарқатиб берар экан. Ҳамманинг жони кириб қопти. Ақлли машинанинг тугмачасини вақтида босиб турсангиз, бас. Шунақа-ку, орадан бирон ой ўтгач, машина хумпар ёмон «ҳунар кўрсатибди». Беш тонна хамирни айлантираётган мослама «ғўлдир-ғўлдир» қилиб турибди-да, хамирни макарон линиясига узатиш ўрнига варақлатиб ерга тўкиб ташлабди. Беш тонна хамирнинг ер билан битта бўлиб, оқиб ётишини бир тасаввур қилинг! Ҳаммаёқ алғов-далғов бўлиб кетибди. Олис юртга сим қоқиб, зудлик билан мосламани тузатиб беришни талаб қилишибди. Усталар етиб келиб қараса, чиндан ҳам, аҳвол чатоқ. «Нега бизга бузуқ машина ўрнатдинглар?» — дебди заводдагилар. Усталар машинани текшириб кўришибди. Кейин ерга оқиб ётган хамирни текширишибди. Сўнг айтишибди: «Машина бузуқ эмас, уни ишлатаётганлар бузуқ! Хамирга ун билан бирга шакар, сут, тухум, маргарин — ҳаммасини етарли миқдорда солмаса, машина «туфлаб ташлайди». Шунақа «ёмон одати» бор!»

Одамзод машина эмас. Шу боис гоҳо инсоф билан инсофсизлик чегарасини «ажрата олмай қолиши» ёки атайлаб ажратмай қўя қолиши ҳам мумкин...

Кўп нарсалар хусусийлашгани ажойиб бўлди. Шахсий манфаат бор жойда интилиш бор. Интилиш бор жойда тараққиёт бор.

Авваллари кўча четида битта такси тўхтаса, йигирмата одам ҳаллослаб борарди. Ҳозир кўча четида битта одам қўл кўтарса, йигирмата машина ғийқиллаб тўхтайди. Автобуслару троллейбуслар бекатда турна қатор. Булар ҳаммаси яхши. Фақат «инсоф сари барака» бўлса, бас...

Қайси куни троллейбус бекатида узоқ туриб қолдим. Роппа-роса бир соатда келди, азамат. Ўн беш чоғли йўловчи салонга чиқдик. Яна чорак соатлар турдик. Маълум бўлишича, ҳайдовчининг мўлжалидаги йўловчилар чиқмагунча сабр қилиш керак экан. Ҳайдовчи бағоят хотиржамлик билан ҳаммадан юз сўмдан йиғиб олди. Шунда бир кампир минғиллаб қолса денг!

— Қайтимини бермайсанми, болам?

— Мен сизга ўн сўмни қаердан оламан? — деди ҳайдовчи аччиқланиб, — Қанақа майда гап хотинсиз?

«Тўғри» айтади, шоввоз! У-ку ҳар кимдан «атиги» ўн сўмдан олиб қоляпти. Кун бўйи тер тўкиб троллейбус ҳайдаганида беш минг бўлар, боринг, ана, ўн минг бўлар. Кампир эса ўн сўмини қистаб ўтирибди. Шу ҳам «инсофданми»?

Аптекаларни айтинг, аптекаларни! Ҳар қадамда дорихона! У боши билан бу бошининг ораси тўрт чақирим келмайдиган битта кўчада ўн бешта аптека! Деярли ҳаммаси хусусий! Беморларнинг ҳожатини чиқараяптими, омадини берсин! Аптекани эслаганимнинг боиси шуки, дори керак бўлиб қолди. «Минг йилдан бери» ишлатиб келинадиган оддий дори. Аптекалардан бирига кирдим. Ҳаммаси ораста, замонавий... Дори дарров топилди. «Арзимаган» икки минг сўм экан. «Арзимаган» икки минг менга қимматроқ туюлди. Икканиб кўчанинг нариги бетига ўтсам, яна бир дорихона бор экан. Буниси жўнроқ, пешонасида ялтироқ ёзуви йўқ. Ўша дорини сўрадим. Саккиз юз сўм экан! Аптекачи аёлдан дорини сотиб олдимда, роппа- роса эллик қадам юриб, кўчанинг бериги бетидаги дорихонага қайтиб кирдим. Ўша дорининг қанча туришини яна сўрадим. Йигитча жиндай ранжиди.

— Ҳозир айтдимку, икки минг сўм! – деди тушунтириб, — Бу чет эл дориси – «польский»!

— Буниси-чи? – дедим қўлимдаги дорини кўрсатиб.

Аптекачи дорини олиб томоша қилди.

— Буям «польский!»

— Уям- буям «польский» бўлса, нега сизники икки минг сўм, буниси саккиз юз сўм? — дедим ҳайратланиб.

–Нима, сиз дорини Польшадан «космик кемада» олиб келгансиз-у, улар эшак аравага ортиб келганми?

Йигитча овозини пасайтириб сўради:

— Қаердан олдингиз, ака?

— Қаердан олганимни айтсам, нима қилардингиз?

— Проста сўрадим-да, — деди у осойишталик билан.

Нима учун «проста» сўраганини тушундим. Аввалги дорихонага эринмасдан тағин қайтиб кирдим. Аптекачи аёлдан ундаги дори нега бошқаларникидан арзонлигини сўрадим.

— Мен фармацевтика институтини битирганман, — деди аёл. — Ота-онам ҳам, қайнотам ҳам аптекачи бўлишган. Раҳматли адам қаттиқ тайинлаганлар. «Дорини одамлар муҳтожликдан олади, дорининг ҳақига хиёнат қилиб бўлмайди», деганлар...

...Одамлар пул ўлсин-а, пул ўлсин, деган гапни ярим таассуф, ярим табассум билан ҳитоб қилиши бежиз эмас. Баъзан пул учун шунақанги нарсаларни ўйлаб топишадики, ҳайрон қоласан!

Қишда ҳадеб бозорга қатнаш ташвишидан қутилиш учун бирйўла 150 кило пиёз сотиб олдим. Бозорнинг олди пиёзи. Целлофан тўр қоп ичида ярақлаб турибди. Ҳаммаси бир текис. Ҳаммаси йирик-йирик.

— Укажон, пиёзнинг ҳаммаси бир хилми? – десам, пиёзфуруш ранжиди.

— Мен сизни алдайманми?

Тўртта қопчиғини уйга келтириб, ағдарсам, ҳар қопчиқдан камида бешолти килодан «болачалар» чиқди. Данакдан каттароқ, ёнғоқдан кичикроқ. Бир текис пиёз орасига шунча майдасини қандай жойлаганига ҳеч ақлим етмайди! Целлофан тўр халтадан майдаси кўриниб туриши керакку? Бозорга қатнаб юрадиган қайнимга шу гапни айтсам, мазза қилиб кулди.

— Бунинг отини «карнай усули» дейди!

«Карнай усули» ғалати экан. Пиёзфурушлардан бири целлофан тўр халтани очиб туради. Бошқаси халтага йирик пиёзларни бир қатор қилиб териб чиқади. Кейин тўр қопнинг ўртасига печканинг тунука дудбуронини тик қилиб қўядида, сиғганича майда пиёздан «карнай» ичига тўкади. Атрофига эса йирик пиёзларни жойлаб чиқишади. Кейин тунука карнайни секин тортиб олади-да, устига тағин яхши пиёзни териб, қопнинг оғзини боғлайди. Қарабсизки, қопнинг қаёғини ағдарманг, ҳамма томонида йирик пиёз кўриниб туради. Орасида эса «болачалари». Баайни бўғоз сигирдек! Ростини айтсам, конфетнинг орасига мураббо тиқишдек ноёб «карнай усули»ни ўйлаб топган азаматга шу пайтгача нега Нобель мукофоти беришмаганига ҳайронман!

...Бўйинбоғ олмоқчи бўлиб, «супермаркет» деган кошонага кириб қолсам денг! Иккинчи қаватга кўтарилишим билан қошлари қилдеккина, кўйлакчасининг этаги тиззасидан бир қарич тепада турган қиз рўпара келди. У ёққа борсам, бу ёққа боради, бу ёққа борсам, у ёққа. Бу қизни менинг нимам бунчалик қизиқтириб қолди, деб ҳайрон бўлдим-у, кейин миямга урди: бирон нарсани ўмариб кетмасин, деб кузатиб юрибди! Ниҳоят ўзим хоҳлаган бўйинбоғни топдим. Чиройли, ялтироқ қутичада. Нархини сўраган эдим, бояги қиз табассум ҳадя этди.

— Ўн саккиз минг сўм!

Ҳайрон бўлдим.

— Нима, бунинг ичида бўйин ҳам борми?

Қиз қилдек қошини чимирди.

— Тушунмадим.

— Бўйинбоғнинг ичида одамнинг бўйни ҳам борми? – дедим тушунтириб. — Галстук деганиям ўн саккиз минг турадими?

— Сиз «супермаркет»да юрибсиз, амаки! – деди у. — Арзон матах оладиган одам «барахолкага» боради.

«Жиянчам» тўғри айтган экан! Худди ўшанақа ялтироқ қутичадаги, худди ўшанақа галстукни беш мингга олдим. Берган маслаҳати учун қизга ичимда раҳмат айтдим, аммо бироз ўйлаб туриб ўзимни ёмон кўриб кетдим. Аслида, шу галстук деган дардисарни «супермаркет»дан ўн саккиз минггга ола қолсам бўлар экан. Қийин ўша «супермаркет»дагиларга! «Жиянчам» қилдек қошига оро бериш учун кун ора сартарошхонага кириши керакми? Кўйлак тиктириши учун ҳафтада бир «Модалар уйи»га қатнаши керакми? Шунча пулни қаердан олсин? Албатта, ўзининг «босс»идан олади! «Босс» кимдан олади? Сиз билан менга ўхшаган харидордан-да! Ҳалиям инсофи бор экан! Бўйинбоғни эллик минг сўм деса, нима қилардим?

... Албатта, «бозор муносабати»нинг ўз қонунлари бор. Ким молини қандай баҳолаши ўзининг иши. «Чидаганга чиқарган»! Шунақа-ку, гоҳо ҳеч қандай бозор муносабатларига бўйсунмайдиган, бўйсунишни ҳам хоҳламайдиган ҳолатлар бўлиб туради. Одамнинг инсоф доираси шундай паллада синовдан ўтса, ажаб эмас.

Бултур қиш чилласида тобим қочиб қолди: Иситма кўтарилиб кетди. Шифохонага ётай десам, иш тиғиз. Дўхтирлар ҳар саккиз соатда укол қилишни буюрган. Кундузи-ку, майли. Поликлиникага бориб эмлатаман. Кечасининг иши қийин... Маҳалламиздаги ҳамшира аёл ҳар кеча соат ўн иккида, эрталаб соат саккизда уйга келиб укол қилди. Олти кун... Худога шукур, дард чекинди. Охирги уколни қилганда, ийманиброқ қўлига пул тутқаздим.

— Минг раҳмат, сизга. Узр, «қўл ҳақи» деган гап бор...

Ҳамшира кўзимга таъналли қаради:

— Шунақа десангиз, хонадонингизга бошқа қадам босмайман. Биз қўшнимиз-ку, домла, маҳалладошмиз...

... Шаҳар чеккароғидан машинамга бензин қуйган эдим. Ишонсангиз, машина жонивор тўхтаган жойида мотори ўчиб қолаверди. Уйга минг машаққат билан етиб олдим. Яхшиям, «машинанинг бензобакидан кириб, глушителидан чиқиб кетадиган» танишим бор. Моторни очмасданоқ касалини топди.

— Нима бало, бензин қуйдингизми, дизтопливами?

Хусусий бензоколонка очган бошқа бир танишимга шу воқеани айтиб ҳасрат қилсам, койинди.

— Жа ошириб юборибди-да, ноинсоф! Мен унақа қилмайман. Тўғри, юз прасан тоза бензин қуяман, демайман. Бунақаси отлиққаям йўқ. Жиндай «эконом» қилиб қолиш, деган гап биздаям бор. Аммо лекин бир хилларга ўхшаб ҳар канистирдан икки-уч литрлаб «уриб» қолмайман. Атиги бир литр. Хўш, нима қилай бўлмаса! Бири келади текшириб. Бири келади пишқириб! Ҳар куни йигирма литр бензинни «такса» қилиб бўйнимга илиб қўйганлар бор.

... Соҳибқирон Амир Темур замонидан бери бизнинг кунларгача довруғи достон бўлиб келаётган тошкентлик машҳур мошитабиблар сулоласининг вакили Абдужаббор ҳожи Моштабиб ўзининг хотиралар китобида болалик чоғида бўлиб ўтган бир воқеани ҳикоя қилади.

Иккинчи жаҳон урушининг қишли-қировли кунларидан бирида табибнинг эшиги тақиллаб, ҳарбий кийимдаги одам Абдужабборнинг бобоси Муҳаммад Иброҳимни йўқлаб келади. «Отахон, мени танияпсизми?» деб сўрайди кулимсираб. Кекса табиб уни эслай олмаганини айтганда, меҳмон уруш арафасида кўпкарида йиқилиб оёғи синганини, уни табиб даволаганини ёдига солади. Шу мўътабар зот даволаган оёғи билан ярим дунёни айланиб келганини айтади. Ва ўша пайтда урушга кетиб, табибни рози қила олмагани учун узр сўрайди. Юк халтасидан аллақанча емак чиқариб, тақдим этади. Қаҳатчилик ҳаммани қақшатиб турган паллада бу – бутун бир хазина эди. Табиблар оиласи ҳадяни яқин-йироқ кишилари билан баҳам кўрадилар...

Ажаб! Қаҳатчилик йилларида қачондир ўзини даволаган табиб ҳузурига сўроқлаб келган оддий аскар нега шундай қилди экан? Орадан шунча йил ўтиб кетган бўлса, табиб уни батамом унутиб юборган бўлса. Аскар тиззасигача қон кечиб, дийдаси қотиб кетган бўлса... Табибни излаб келмаслиги ҳам мумкин эди-ку! Ё унинг давлати бензоколонка очган танишимникидан кўпроқ бўлганми?

...Ҳали мактабга қатнамасдим. Куз палласи томоғимга «тепки» келиб, бўйним шишиб кетди. Ойим «ирими»ни қилиш учун «Гиргиттон» бувиникига олиб чиқди. Дунёда «Гиргиттон» бувидан мулойим, ундан меҳрибон одам бўлмаса керак. Ҳамма билан «бувинг гиргиттон» деб айланиб-ўргилиб кўришади. Бувининг ҳовлисига кирсак, этакдаги девор тагида аллақанча ёнғоқ думалаб ётибди. Кечаси шамолда тўкилган бўлса керак. Югуриб бориб тера бошладим. Бир маҳал айвон томондан «Гиргиттон» бувининг овози келди. «Ҳай-ҳай, гиригиттон, тегма, тегма ёнғоққа!» Шундай деб илдам келди-да, қўлимдаги ёнғоқларни олиб, пастдак девор оша нариёққа улоқтира бошлади. Сўнг хазон орасида ётган бошқа ёнғоқларни ҳам энкайиб терганча, девор ортига ташлади. Бувининг бундай «қизғанчиқлиги»га ҳайрон бўлиб туриб қолдим. Ниҳоят, тўкилган ёнғоқлар қолмаганига ишонч ҳосил қилгач, қўлимдан етаклади. «Юрақол гиргиттон, санга бошқа ёнғоқ бераман». Шундай деб, пастдак бостирмага олиб кирди-да, саватда уюлиб ётган ёнғоқлардан ҳовучлаб олиб дўппимни тўлдириб берди...

Ўша куни ойимдан анча дакки едим. Кап-катта бола одобсизлик қипман. Ерда ётган ёнғоқ «Гиргиттон» бувиники эмас, қўшнисининг дарахтидан тўкилган экан. Қўшни ҳақини ўзидан сўрамасдан олса ёмон бўларкан.

... Дунёда халқ кўп, миллат кўп. Ҳар бирининг ўз урф-одатлари, ўз дунёқараши бор. Бироқ яхлит олганда бани инсоннинг ҳаммаси яккаю ёлғиз Оллоҳнинг бандаси! Шу боис уларнинг феъл-атворида, ҳатти-ҳаракатларида ғаройиб муштараклик бўлади.

Бундан бир неча йил аввал Японияидан келган меҳмонларга ҳамроҳ бўлиб Самарқандга бордик. Меҳмонлар орасида Япония Парламенти раҳбарларидан бири ҳам бор эди. Икковимиз ва таржимон бир машинада кетяпмиз. Самарқанд қишлоқ туманидан бораётиб, яшнаб ётган боғ олдидан ўтдик. Йўл чети кета-кетгунча шафтолизор. Зарғалдоқ шафтолилар ғарқ пишган. Ҳар бири кичикроқ чойнакдак келади. Меҳмон нимадандир завқланиб гапирди. Таржимон меҳмон жаноблари бу боғ кимники эканини сўраётганини айтди. Япония, Корея ва Хитойда шафтолига айрича ихлос қўйишларини эслаб, ҳайдовчидан машинани тўхтатишни сўрадим. Йўл четидаги ариқчадан ҳатлаб ўтиб, ҳовучимга сиққанча шафтоли узиб олдим. Буни қарангки, нарироқда темир қувурдан сув оқиб турган экан. Шафтолиларни чайиб, олиб келдим. Меҳмонга узатдим. Меҳмон қатъиян бош чайқади, ўз тилида ҳаяжонланиб бир нима деди.

— «Мумкинмас» деяптилар, — деди тилмоч таржима қилиб.

— Ташвишланманг, жаноб, — дедим тушунтириб, — бояги сув ифлос эмас, водопроводники, бу туман тўла водопроводлашган. Бемалол еяверинг, мана, ўзим бошлаб бера қолай!

Меҳмон тағин бош чайқади. Таржимонга бир нималарни куйманиб тушунтирди.

— Мумкин эмас, — деди таржимон меҳмоннинг гапини сўзма-сўз ағдариб. – Жаноб шафтолининг эгасига ҳақ тўламадилар. Шунча мевани сўроқсиз олиб чиқдилар. Мумкинмас...

Биз ўтиб бораётган жой менга бегона эмаслигини, бу ерга кўп марта келганимни, бу туманнинг ҳокими – мэри ўзимнинг синглимдек бўлиб қолганини айтдим. Барибир гапларим ишончсиз чиқаётганга ўхшаётганини ўзим ҳам сезиб турардим. Кўз ўнгимда икки букланганча ёнғоқ териб, пастак девордан қўшникига улоқтираётган «Гиргиттон» буви пайдо бўлиб қолгандек эди...

Яхшилик-яхшиликни чақиргани сингари адолатсизлик-адолатсизликни, ноинсофлик-ноинсофликни етаклаб келади, шекилли. Айниқса, оддий одам мартабаси ўзидан бир поғона юқорироқ кишидан ноинсофлик кўрса ... «Занжирли реакция» бошланади, десаммикин...

Устоз Озод Шарафуддинов билан бир вилоятдаги шифо масканида даволанадиган бўлдик. Мамлакатимиз ғалла мустақиллигига энди эришган, ҳамма ерга нуқул пахта тиқиштирмай, ғалла майдонлари кенгайтирилган кезлар эди. Биз даволанаётган сиҳатгоҳнинг этаги чексиз буғдойзорга туташиб кетган, айни ўрим пайти эди. Димоқни буғдой ҳиди, нон иси қитиқлайди. Белга урадиган ғаллазор шовиллаб турибди. Ҳамманинг кайфи чоғ. Деҳқонлар хурсанд! «Гектаридан фалон центрини режа бўйича топширсанг, қолгани ўзингники» деб қўйилган... Ҳар хонадон фалон тоннадан буғдой олишни мўлжаллаб турибди. Ўзи тановул қилади, ортганини сотиб тўй қилади, том солишни бошлайди...

Келгуси йилда домла бетоб бўлиб қолди, сиҳатгоҳга ўзим бордим. Эски раис ошнам билан суҳбатлашсам, машқи пастроқ.

— Нима, бу йил ҳосилнинг чўғи камроқми? — десам, бош чайқади.

— Одамлардан инсоф қочди, домла. Кўз-қулоқ бўлиб турмасанг, пайт пойлаб буғдойни ўриб кетишдан ҳам тоймайди булар!

Аввалига раис буванинг гапига ишонмадим. Наҳотки, одамлар шунчаликка бориб етса! Эртаси ваннахонада навбат кутиб ўтириб, дам олувчилардан бири билан суҳбатлашиб қолдим. Шу ернинг одами экан.

— Ноинсофликни деҳқонмас, буларнинг ўзи бошлади! – деди у чапанича шанғиллаб. – Бултур ҳаммани ёш бола қилиб лақиллатди-ку, булар!

Маълум бўлишича, ўтган йили хўжалик ғалла режасини мўлжалдан анча ошириб адо этган. Хирмон кўтарилиб, одамлар ўз улушини олмоқчи бўлиб турганида ишкал чиққан. Деҳқонлар мўлжалдаги буғдойнинг ўндан бирини ҳам ололмаган.

Раис билан кейинги суҳбатимиз совуққина бўлди.

— Одамларда ишонч йўқолишига сиз ҳам сабабчисиз! – дедим — Сиз шу хўжаликнинг бошлиғисиз. Ота ўрнидасиз! Нега одамларни алдайсиз?

— Хўжалик режани бажаргани билан туман уддалолмай қолди, — деди раис қовоғини солиб. — Туман энди амаллаган эди, вилоят оқсади. Бир томондан кичик ҳоким, бир томондан, катта ҳоким сиқувга олиб турганидан кейин қўлимдан нима келарди?

Тутоқиб кетдим.

— Қачонгача ёмон ишлаганнинг хунини яхши ишлаган тўлайди, биродар! Сиз деҳқонни алдаб ноинсофлик қилгансиз, одамларнинг кўнглида раҳбарларга нисбатан ишончсизлик туғдиргансиз.

Юртбошимиз неча марта айтаяпти: каттадир-кичикдир раҳбар борки, ҳалол бўлсин, қўл остидагиларни алдамасин, деб неча бор жон куйдириб такрорлаяпти, биродар!

Раис узоқ сукутдан сўнг ўрнидан турди.

— Сиз бу ерда яшамайсиз-да, ака, — деди юзини буриб...

... Бу гаплардан одамларда инсофдан чекиниш ҳолати пайдо бўпти-да, деган андишага бориш тўғри бўлмайди. Худога шукур, инсофлилар инсофсизлардан кўра кўп чандон ортиқ. Акс ҳолда дунё остин-устун бўлиб кетарди. Орамизда пок-ҳалол аптекачилар ва дўкончилар, ҳайдовчи ва бозорчилар, бензинчи ва хўжалик раҳбарлари оз эмас. Бизнинг халқимиз инсоф масаласида бировдан сабоқ олмайди, керак бўлса, сабоқ беради! Ўз вақтида «Туркистон вилоятининг газити» муҳаррири бўлиб ишлаган Николай Остроумов Россия Туркистонни босиб олганидан кейин рўй берган бир воқеани ҳайратланиб ҳикоя қилади. Қовунчи қишлоғидан Тошкентдаги «зовудчи бой»га деҳқонлар туялар ва араваларга ортилган аллақанча пахта олиб келади. Ўрис «заводчи» пахта нархини ҳисоб-китоб қилгач, уларга қопга солинган чақа беради. Бу «сарт»ларни эрмак қилишнинг бир йўли эди. Деҳқонлар зил-замбил чақаларни аравага ортиб олиб кетадилар. Икки кундан кейин «сарт»лардан бири «заводчи»нинг ҳузурига келади. Бой «нима гап» деб сўраганида, деҳқон унга бир ҳовуч чақани узатади. «Тўрам, пулингизни санасак, бир ярим сўм ортиқ чиқди, шуни олиб келдим».

... Одам инсофли бўлиши учун тоғни урса талқон қиладиган паҳлавон бўлиши шарт эмас. Инсоф мажбуриятдан кўра кўпроқ ихтиёрийликка асосланади ва инсонийликнинг оддий кўриниши сифатида намоён бўлади.

Шўро замонидан бери «ҳамманики ва ҳеч кимники эмас» бўлиб келаётган «дом»нинг ақалли ўзи турадиган зинасини супуриб қўйиш-у, бировнинг ҳақидан тийилиш ҳам, шифокор сифатида азоб чекаётган беморнинг бошида бир соат ортиқроқ ўтириш-у, муаллим сифатида мактабдан кўнгли совиган боланинг уйига бориб, ота-онаси билан бир лаҳза юракдан суҳбатлашиш ҳам, кўнгли ўксик бандага бир оғиз ширин сўз билан далда бериш-у, тансиқроқ таом пиширса, бетоб ётган қўшнисига бир қошиқ илиниш ҳам инсоф саналади. Бунақа мисолларни ҳар куни учратиш мумкин. Саҳарлаб ишга кетаётиб, бугун мен фалон-фалон юмушларни қилишим керак, деб кўнгилга тугиб қўйиш-у, оқшом ишдан қайтаётиб, зиммамдаги вазифани қай даражада адо этдим, дейиш ҳам, меҳнат таътилидан жилла қурса икки кун аввал қайтиб, шунча дам олганим етар, икки кунгина шу жамоам учун холис ишлаб бера қолай, дейиш ҳам инсоф дафтарига битилади. Янаям кенгроқ миқёсда оладиган бўлсак, Ватаним қай манзилга қараб кетаяпти-ю, юртимнинг муродмақсудига етиши учун мен қанчалик улуш қўшдим, деб ўйлаш ҳам, Мустақиллик менга нималар ато этди-ю, бу неъматни оқлаш учун мен нима қила олдим, деб ўзидан сўраш ҳам инсоф доирасига киради.

Яна ўша саволни такрорлашга тўғри келади. Ҳарқалай, инсоф деганни нима билан ўлчаган маъқул? Менимча, инсоф — иймоннинг амалдаги кўринишидир. Бошқачароқ қилиб айтадиган бўлсак, иймон — қонун, инсоф эса унинг ижроси! Инсон боласи ўз манфаатига мос келиш-келмаслигидан қатъи назар, бажариш лозим бўлган эзгу амалларни бажарса, ўз манфаатига мос келиш-келмаслигидан қатъи назар, қилиши мумкин бўлмаган ишлардан ўзини тийса, инсофли бўлади. Бундай инсонни иймонли, дейдилар. Одам бажариши лозим бўлган эзгу амаллардан манфаат тополмагани учун улардан воз кечса-ю, қилиш мумкин бўлмаган ишларни қилиб, шундан манфаат изласа, ноинсоф бўлади. Албатта, бунинг учун уни жазоламасликлари, қилмишлари гоҳ билиниб, гоҳ билинмаслиги ҳам мумкин. Бироқ барибир иймонга шикаст етади. Шунинг учун бундай бандани иймонсиз, дейдилар. Иймонсизлик эса барча разолатлар учун дарвозани ланг очиб қўйиш билан тенг! Шу маънода, Инсофни Иймон дарвозасининг посбони деса бўлади!

Сўзимизнинг бошида айтилган яна бир саволга қайтайлик. Инсоф нимадан бошланади? Инсоф ҳар бир инсоннинг ўзидан бошланади! Ҳар бандасидан — алоҳида!

Яқинда Хоразмга борганимизда бу ҳолатнинг тағин бир қиррасини топгандек бўлдим. Октябрнинг охирлари эди. «Боғот» ширкат хўжалигининг раиси, Ўзбекистон Қаҳрамони Машариф Қувоқов билан далаларни айландик. Хўжаликнинг ҳамма иши режали, ҳаммаси ботартиб. Пахтазорни кўрсангиз, ҳавасингиз келади. Пахталар чаноқдан тошиб ётибди. Бир қарич ер ҳам ишловсиз қолдирилмаган. Экин битмайдиган ўнқир-чўнқир зовур бўйларига тол, терак, жийдалар экиб ташланган. Оппоқ япроқлар орасида ёқутдек товланиб турган жийдаларни кўриб, болалигимга қайтиб қолгандек бўлдим.

— Ҳозир, айни шу тобда сизни нима ташвишга соляпти? – деб сўрадим раисдан.

— Салқин тушиб қолди, — деди Машариф ака ўйланиб. – Уч-тўрт кун олдин ёмғир ёғди...

Очиғини айтсам, кўнглимдан нохуш гап ўтди. «Назир отанинг ғазаби» бошланмаса эди, деб ўйладим инжиб. «Ўша» замонларда бундай саволларга бериладиган жавоб олдиндан маълум эди. Баайни Уйғун домланинг шеъридаги мункиллаган чол Назир отанинг ўзгинаси! «Менга деса тош ёғмайдими, барибир пахтани терамиз, бир дона ҳам чигитни қолдирмасдан ҳукуматга тўплаб берамиз!» Ҳозир ҳам шу гапни эшитмасам эди, деб юрагим зириллаб турганида Машариф ака ўйчанлик билан давом этди.

— Ўша кеча ўзим ҳам совқотиб уйғониб кетдим. Теримда ҳашарчилар бор. Ҳунар-техника коллежининг талабалари. Шулар совқотиб қолмасин, деб ҳалакман. Булар ҳам ўзимнинг болаларим-да. Шамоллаб қолса, ўзим куяман. Совуқ тушмасидан печка ўрнатиб қўйсакмикан...

Машариф акага ҳурматим ўн чандон ошди! Шунда бир фикр ҳаёлимдан ўтди. Инсоф дегани, энг аввало, ўзингга раво кўрмаган нарсани бировга ҳам раво кўрма, деган тушунчадан бошланар экан!

Қонун барчага баробар

"Солиқлар асосли, барқарор, мослашувчан бўлиши, маҳсулот ишлаб чиқарувчининг қўлини боғлаб қўймаслиги, чўчитиб юбормаслиги, аксинча, уни рағбатлантириши зарур. Солиқлар корхоналарнинг тадбиркорлиги ва ташаббускорлигини ҳар томонлама рағбатлантириши лозим". Президентимизнинг ушбу гаплари тадбиркорларга мойдай ёққанди. Бу тушунарли. Хўш, солиқчилар бугун ана шу талабларга қай даражада амал қилмоқдалар? Мухбиримизнинг Қашқадарё вилояти давлат солиқ бошқармаси бошлиғи Нурмат ЖЎЛИБЕКОВ билан суҳбати шу хусусда.

Изланиш ва натижа

— Нурмат Қаршибоевич, солиқ тўловчиларнинг интизомлиси ҳам, қонунбузари ҳам бўлиши, табиий. Биринчи тоифадагилар кўпроқ бўлиши учун солиқчилар қандай ишларни амалга оширмоқдалар?

— Мен Америка Қўшма Штатларида бўлиб, солиқ тизими билан танишганимда, бу ривожланган мамлакатда солиқ қонунларига чинакам ҳурмат ва эътиборни, қаттиқ ишончни кўрдим. Хўш, бунинг сабаби нимада? Сабаби — худди Президентимиз айтганидек, солиқлар тадбиркорлик ва ташаббускорликни рағбатлантирувчи омилга айланган. Фуқаролар солиқларни қайси мақсадда тўлаётганликларини, улар кимга ва нимага хизмат қилаётганлигини яхши биладилар. Агар биз ҳам солиқ қонунчилиги ва айни вақтда амалда бўлган ҳужжатлар, уларга киритиладиган янгиликларни фуқароларга ўз вақтида етказсак, ҳеч ким солиқдан бўйин товламайди. Шунинг учун ҳам биз махсус дастур ишлаб чиқдик. Шунга мувофиқ, матбуотда, радио ва телевидиеда очиқ-ошкора мулоқотлар уюштирилаяпти. Ҳар чорак якунига бағишлаб ўтказилаётган матбуот конференцияларида солиқ тизимидаги ўзгаришлар, ютуқлар, камчиликлар ва муаммолар рўй-рост айтилаётир.

Солиқ тўловчилар билан маҳаллаларда, корхона, ташкилотларда бўлиб ўтаётган учрашувларда, "Давра суҳбатлари"да турли таклифлар, фикр-мулоҳазалар ўртага ташланмоқда. Биз уларни ҳисобга олаяпмиз. "Сиз солиқлар ҳақида нималарни биласиз?", "Энг интизомли солиқ тўловчи", "Энг яхши солиқ тўловчи тадбиркор аёл" танловларини ўтказиб, ғолибларни рағбатлантириб бораяпмиз. Назаримда, солиқ қонунчилигини мактаб партасиданоқ ўрганиш зарур. Шуни назарда тутиб, вилоят мактаб ўқувчилари ўртасида "Мен солиқлар ҳақида нималарни биламан?" мавзусида танловни йўлга қўйдик. Булар, шубҳасиз, солиқ юкини янада камайтириш, кичик ва ўрта тадбиркорлик субъектларини солиққа тортиш жараёнларини соддалаштириш, виждонли солиқ тўловчиларни, уларнинг хўжалик фаолиятига асоссиз аралашувлардан ҳимоялашни кучайтириш, солиқ тўловчиларга нисбатан қўлланилган жиноий ва маъмурий жазоларни эркинлаштириш, самарали солиқ тизимини шакллантиришга хизмат қилади, деб ўйлайман.

— Тадбиркорлар билан ҳам шу йўсинда муомала қилинаяптими?

— Албатта. Қонунлар ҳамма учун баробар. Буни солиқ ходимлари ҳам, солиқ тўловчилар ҳам тўғри тушунишлари керак. Мамлакатимизда кичик ва ўрта бизнесни, тадбиркорликни ривожлантиришга алоҳида эътибор берилаётгани улар сонининг ошишига олиб келаяпти. Айни вақтда вилоятимизда 15762 нафар тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи жисмоний шахс рўйхатга олинган. Бу ўтган йилнинг шу давридагидан 1852 та кўп демакдир. Шубҳасиз, уларнинг давлат бюджетига қўшадиган ҳиссаси ҳам ортиб бораяпти. Солиқ тизими ходимлари улар билан тез-тез учрашиб, тадбиркорларнинг ҳуқуқ ва бурчлари, қонунлар, Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари ҳақида тушунтириш, тарғибот ишлари олиб бормоқдалар, уларнинг таклиф ва истакларини ўрганмоқдалар.

Солиқ ташкилотлари жазоловчи орган эмас. Улар ҳамиша солиқ тўловчилар манфаатларини ҳимоя қилишга, уларга тегишли шароитларни яратиб беришга тайёрдирлар. Лекин қонунларни ҳурмат қилмайдиган, даромадларини яшириб, давлат ғазнасига зарар етказаётган, солиқ ва тўловлардан қочиб юрадиганлар билан сира муроса қила олмаймиз.

— Нақд пул тушумига эга бўлган объектларда хронометраж ва мониторинглар ўтказилиши, табиий. Бироқ улардан қандай хулосалар чиқарилиши муҳимроқ. Шундай эмасми?..

— Тўғри. Вилоятимизда нақд пул маблағлари эмиссиясини қисқартириш борасида муҳим тадбирлар амалга оширилаяпти. 2002 йил январь-октябрь ойларида эмиссия улуши режадаги 22,5 фоиз ўрнига 15,6 фоизни ташкил этди. Бунда солиқ ходимлари савдо ва хизмат кўрсатиш корхоналарига қарашли шохобчаларда ўтказган мониторинг ва хронометражлар муҳим аҳамиятга эга бўлди. Ана шундай тадбирлар натижасида банк муассасаларига топшириладиган нақд пул миқдори 255,6 миллион сўмга ошди.

Шу билан бирга, тушумларни ўз вақтида банк муассасаларига топширмасдан, бошқа турли мақсадларга ишлатиб юборган 416 корхонага нисбатан 85814 минг сўм молиявий жарима қўлланилди. Маҳаллий ҳокимликларга тақдимнома киритилиб, 155 савдо корхонасининг рухсатномалари бир ой муддатга тўхтатилди. Хазина интизомини бузган 79 фуқаро 11325 минг сўмлик маъмурий жаримага тортилди.

Йўл қўйилаётган хато ва камчиликларнинг олдини олиш, уларни бартараф этишда жаримага тортиш ёки қонунбузарлар устидан жиноий иш қўзғаш мақбул чора эмас, албатта. Биз фуқароларга бу ҳақдаги қонунларнинг асл моҳиятини тушунтираяпмиз. Натижада шу йилнинг 10 ойи давомида нақд пул тушумига эга бўлган 2340 субъектда касса тушуми режалари ихтиёрий равишда ошиғи билан бажарилди. Якка тартибдаги умумий овқатланиш фаолияти билан шуғулланиб келган бир қанча фуқаролар юридик шахс мақомига эга бўлдилар.

— Бу тадбирлар боқимандa қарзларни камайтиришга хизмат қилаяптими?

— Ҳа. Қарз ғазнамизга соя солади, иқтисодий-ижтимоий масалалар ечимига путур етказади. Афсуски, бу соҳада кескин бурилиш ясалаяпти, деб бўлмайди. Бугунгача вилоят корхоналарининг боқиманда қарзи 2378 миллион сўмни, унга ҳисобланган жарима эса 1065,4 миллион сўмни ташкил этади.

Корхона ва ташкилотларнинг бюджет олдидаги боқимандаларини уларнинг дебиторлик қарзлари ҳисобидан ундириб олиш чоралари кўрилаяпти. Вазирлар Маҳкамасининг қарорига кўра, муддатида тўланмаган солиқ ва мажбурий бюджет тўловларини қарздор корхоналарнинг мол-мулки ҳисобидан ундириб олиш борасида вилоят хўжалик суди, хусусийлаштириш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш бошқармаси, Марказий банк, банкротлик бошқармаси ҳамда Давлат кўчмас мулк биржаси билан ҳамкорликда иш олиб бораяпмиз.

— Вилоят ҳудудига сифатсиз товарларнинг ноқонуний равишда кириб келишининг олдини олиш учун нималар қилинаяпти?

— Бу соҳада вилоят ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ҳамда солиқ, божхона ва молия бошқармалари ходимларидан иборат ишчи гуруҳи, шунингдек, шаҳар ва туман комиссиялари ишлаб турибди. Улар зиммасига ноқонуний равишда кириб келаётган товарларнинг олдини олиш, аниқланган қонунбузарликлар бўйича олинган товар-моддий бойликларни мусодара қилиб, давлат тасарруфига ўтказиш вазифаси юклатилган. Вилоят прокуратураси, ички ишлар, божхона, солиқ ва вилоят прокуратураси ҳузуридаги солиққа оид жиноятларга қарши курашиш бошқармаларининг саъй-ҳаракатлари туфайли бугунгача 378,3 миллион сўмлик турли мамлакатларда ишлаб чиқарилган, тегишли ҳужжатларсиз ва сифат сертификатисиз импорт истеъмол товарлари белгиланган тартибда олиниб, шундан 150,5 миллион сўмлиги давлат тасарруфига ўтказилди. Давлат бюджетига 135,1 миллион сўм ундирилди.

Президент фармонлари ва ҳукумат қарорларида бозор иқтисодиёти талаблари ҳисобга олинган ҳолда тадбиркорлар учун ҳар томонлама қулайлик, катта имкониятлар яратиб берилган. Ҳамма гап бу муҳим ҳужжатлардаги давлат ва халқ манфаатини кўзлаб амалга оширилаётган тадбирларнинг асл моҳиятини, бу соҳадаги масъулиятни тўғри англаган ҳолда иш тутишда қолган. Биз шу тарзда иш юритаяпмиз ва бу ўз самарасини бераяпти.

Н. РАВШАНОВ,
"Халқ сўзи" мухбири.

Маърифат

Ҳуқуқий билимдон бўлайлик

Солиқ тўловчи ўз бурчи ва ҳуқуқларини мукаммал билган тақдирдагина солиқлар ва тўловларга онгли муносабатда бўлади, десак муболаға бўлмас. Солиқ тўловчиларнинг солиқ қонунчилигидаги янгиликлардан хабардорлигини ошириш мақсадида ахборот-маслаҳат хизмати кўрсатувчи идоралар тизимини тобора такомиллаштириш йўли билан солиқ тўловчиларга ҳар томонлама қулайликлар яратиш чораларини кўраяпмиз.

Бугунги кунда вилоятларда юридик мақомга эга бўлган 57 та, туманларда эса бундай мақомга эга бўлмаган 81 та ахборот-маслаҳат шохобчалари ишлаб турибди. Бундан ташқари, 70 та маслаҳат хонаси ҳам ташкил этилган. Бу масканларда малакали мутахассислар навбатчилик қилиб, турли хил саволлар билан мурожаат этаётган солиқ тўловчиларга тегишли маслаҳатлар бермоқдалар, амалий ёрдам кўрсатмоқдалар. Жойлардаги ахборот-маслаҳат марказлари 76 та компьютер, 17 та нусха кўчириш ва кўпайтириш воситалари, 44 та телефон, телефакс каби алоқа узатиш воситалари билан жиҳозланган.

Ўтган ойлар мобайнида товар ишлаб чиқарувчилар, тадбиркорлар ва барча тоифадаги солиқ тўловчилар учун 713 марта семинар-кенгаш ўтказдик. Уларда 75 мингдан ортиқ солиқ тўловчилар, 9 мингдан зиёд солиқ хизмати ходимлари, жами 84 минг 200 тингловчи иштирок этиб, ўзларини қизиқтирган барча саволларга жавоб олдилар.

Семинар-кенгашларда маърузалар билан чиққан Давлат солиқ қўмитаси мутахассислари ва қуйи тизим вакиллари 2002 йилда солиқ қонунчилигига киритилган янгиликлар ва ўзгартиришлар, солиқ қонунлари ва Солиқ кодекси асосида солиққа тортиш тартибини амалиётда қўллашда юзага келаётган баъзи муаммолар ва уларни бартараф этиш йўллари, Вазирлар Маҳкамасининг жисмоний шахслар томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудига товарлар олиб келинишини тартибга солиш, пул маблағларининг банкдан ташқари муомаласини янада қисқартириш чора-тадбирлари тўғрисидаги қарорлари, шунингдек, чакана савдо соҳасида микрофирмалар ва кичик корхоналар даромадидан олинадиган ягона солиқни ҳисоблаш ва тўлаш тартиби юзасидан кенг тушунча бердилар. Бундан ташқари, корхоналар иқтисодий ҳаётида миллий ва жаҳон андозаларига хос бухгалтерия ҳисобининг ҳисоблар режасини ўрганишга бўлган эҳтиёжларини қондириш мақсадида хўжалик юритувчи субъектлар учун 117 та ўқув курслари ҳам ташкил этилди. Уларда 2280 нафар ҳисобчи ва бош бухгалтерлар ўз билим ва малакаларини оширдилар.

Биз солиқ тўловчилар ва солиқ хизмати ходимларини янги чиққан меъёрий ҳужжатлар билан мунтазам таъминлаб келаяпмиз. Ўтган ойларда тизимимиздаги идораларга 57,6 минг нусха қўлланма, 27,4 минг нусха турли хил хизмат қоғозлари юборилди. Ҳукумат қарорлари ва йўриқномалар тўплам шаклида чоп этилди.

Солиқ қонунчилигини тарғиб этишнинг янги-янги шаклларини излаб топаяпмиз. Бу соҳада оммавий ахборот воситаларидан кенг фойдаланмоқдамиз. Ўзбекистон телевидениеси билан ҳамкорликда «Агар уйингизга солиқчи келса», «Зукко талаба», «Йилнинг энг намунали солиқ тўловчиси» деган мавзуларда теле-танловлар ўтказилди ва ғолиблар Давлат солиқ қўмитасининг Фахрий ёрлиқлари, эсдалик совғалари билан тақдирландилар. Вилоятлар давлат солиқ бошқармалари ҳузурида нашр этилаётган кўп нусхали газеталарнинг ижодий жамоалари ҳам солиқ қонунчилигидаги янгиликларни ўз вақтида оммага етказишда фаоллик кўрсатмоқдалар. Бундай ҳамкорлик вилоят ва республика газеталари билан ҳам йўлга қўйилган. Ҳамкорлик давом этаверади. Зотан, биз аҳолининг ҳуқуқий билимдонлигини оширишни ўз олдимизга мақсад қилиб қўйганмиз.

Саидазим МУҲИТДИНОВ,
Давлат солиқ қўмитаси республика ахборот-маслаҳат маркази бошлиғи.

Гулсара Тиндибекова Қорақалпоғистон Республикаси Давлат солиқ бошқармасининг компьютер марказида бош инспектор вазифасида ишлайди. У ҳалол меҳнати, жамоат ишларида фаол иштироки учун, Президент Фармонига мувофиқ, «Шуҳрат» медали билан мукофотланган.

СУРАТДА: ***Гулсара Тиндибекова.***

Савол сиздан, жавоб биздан

Дистрибьютер ким?

— Кейинги пайтларда расмий ҳужжатларда "дистрибьютер" деган сўз тез-тез учраяпти. Бу сўз қандай маънони билдиради?

— "Дистрибьютер" инглизча сўз бўлиб, "тарқатиб бермоқ", "тақсимламоқ" деган маъноларни билдиради. Чет элларда ўзгаларга тегишли бўлган товарларни сотиб берувчи агентларни "дистрибьютер" деб аташади.

Вазирлар Маҳкамасининг "Лицензиялашни бекор қилиш ҳамда истеъмол товарларини олиб келиш ва Ўзбекистон Республикасининг ички бозорида сотишни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги 295-сонли қарорининг 5-бандида "2002 йил 1 сентябрдан бошлаб ... юридик ва жисмоний шахслар томонидан истеъмол товарлари тузилган шартномалар асосида фақат ўзининг расмий эълон қилинган дистрибьютерларига ... улгуржи сотилади", дейилади. Демак, дистрибьютер аввал улгуржи сотувчидан товарларни сотиб олиб, сўнгра унга ўз нархини қўйиб сотади. Товарларни харид қилиш ва уни сотишдан олинадиган қўшимча пул унинг учун даромад манбаи ҳисобланади.

Дистрибьютер келишувлари одатда йирик фирмалар ўртасида тузилади. Ўзаро шартнома асосида дистрибьютер товарларни сотиш билан бирга, бозор коньюктурасини ўрганиб, бу ҳақда улгуржи сотувчига маълумотлар бериб боради, реклама ишлари билан шуғулланади, товарларнинг сифатли сақланишига жавобгар бўлади. Бугунги кунда назорат-касса машиналари билан жиҳозланган турғун савдо шохобчасига эга бўлган ҳар бир юридик ва жисмоний шахс улгуржи сотувчи билан тузилган дистрибьютерлик битими асосида дистрибьютер бўла олади.

ҚҚСни ким тўлайди?

— Савдо корхоналари мол-мулкни ижарага бериш, асосий фондлар ва бошқа активлар сотиш бўйича қўшилган қиймат солиғи (ҚҚС) тўлайдими?

— ҚҚС тўловчи ҳисобланган улгуржи савдо корхоналари мол-мулкни ижарага бериш, асосий фондлар ва бошқа активларни сотиш чоғида белгиланган тартибга мувофиқ, уни ҳисоблаб ёзадилар ва тўлайдилар. ҚҚС тўловчи ҳисобланмаган чакана савдо ва умумий овқатланиш корхоналари мазкур операциялар бўйича уни ҳисоблаб ёзмайдилар.

— Чакана савдо корхоналари майда улгуржи тартибида товарларни сотишга доир оборотлар бўйича ҚҚС тўловчилари ҳисобланадими?

— Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 28 апрелдаги 200-сонли қарорига мувофиқ, чакана савдо корхоналарига ўтган ой учун ойлик товар обороти умумий ҳажмининг 10 фоизи чегарасида товарларни нақдсиз ҳисоб-китоб бўйича майда улгуржи тартибида сотишга рухсат берилган. Товарларни майда улгуржи тартибида ижтимоий соҳа муассасаларига лимитсиз беришга рухсат этилган.

Белгиланган тартибга мувофиқ, майда улгуржи бўйича оборотлар чакана товар обороти таркибига киритилишини ҳисобга олиб, улар ҚҚСга тортилмайди. Бунда чакана савдо корхоналари майда улгуржи тартибида белгиланган чегаралардан ортиқча маҳсулот етказиб беришларни амалга оширишга, шунингдек, улгуржи савдо билан шуғулланишга ҳақли эмасдирлар. Шундай қилиш савдо қоидаларини бузиш ҳисобланади ва бундай корхоналарга нисбатан амалдаги қонун ҳужжатларида назарда тутилган жавобгарлик чоралари қўлланилади.

Чакана савдо билан шуғулланмоқчиман...

— Агар тадбиркорда буюм бозорида чакана савдо билан шуғулланиш иштиёқи туғилса, у қонунчилик бўйича қандай талабларни бажариши керак?

— Аввало, у маҳаллий ҳокимликда рўйхатдан ўтган бўлиши керак. Чет элдан божхона орқали истеъмол товарлари олиб келаётган пайтида қонунчиликда кўзда тутилган мажбурий тўловлар, йиғимлар, бож тўловларини ўз вақтида ва тўлиқ тўлаши шарт. Олиб келаётган истеъмол товарлари учун сертификат тақдим этиши лозим.

Далил ва рақамлар

• Вазирлар Маҳкамасининг 1991 йил 12 августда қабул қилинган "Ўзбекистон Республикаси давлат солиқ органлари тўғрисида"ги 217-сонли қарорига мувофиқ, солиқ органлари мустақил республикамизнинг давлат солиқ хизмати сифатида фаолият кўрсатиб келмоқда.

• Солиққа доир мавжуд қонун ҳужжатлари асосида Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодекси ва "Давлат солиқ хизмати тўғрисида"ги Қонун қабул қилинди.

• 2001 йил 1 январдан давлат ижтимоий суғуртаси бўйича мажбурий бадаллар йиғимининг тўлиқлигига эришиш, ҳаракатдаги бошқарув тузилмаларини қисқартириш ҳамда пенсия ва нафақалар тўловига йўналтирилган маблағлардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш мақсадларида йиғим ва бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига маблағлар тушумининг тўлиқлиги устидан назорат қилиш Давлат солиқ қўмитаси зиммасига юклатилди.

• Давлат солиқ хизмати тизимида учта солиқ коллежи ишлаб турибди (Тошкент, Бухоро ва Фарғонада). Улар ҳарбийлаштирилган ўқув юртлари бўлиб, курсантлар тўлиқ давлат таъминотида бўлади ва ҳарбий хизмат йилларига ҳисобланадиган уч йиллик таълимни ўтайдилар.

• Ўзбекистон мустақиллигининг 10 йиллиги арафасида Тошкент солиқ коллежини дастлабки 197 нафар мутахассис битириб чиқди. Уларнинг бир қисми Давлат солиқ қўмитаси ҳузурида ташкил этилган Солиқ ва божхона академиясида таълимни давом эттирмоқдалар.

• Коллежларда ва академияда самарали таълим олиш учун барча шароитлар яратилган. Ҳар бир коллежнинг 9-10 минг китоб фондига эга бўлган кутубхоналари бор.

Андижон вилояти Бўз тумани давлат солиқ инспекцияси ходимлари тижорат ва якка тартибдаги меҳнат фаолияти билан шуғулланувчи фуқаролар ўртасида солиқ қонунчилиги талабларига қандай амал қилинаётгани юзасидан мунтазам равишда тарғибот ва тушунтириш ишларини олиб бормоқдалар.

СУРАТДА: ***туман марказий бозорида навбатдаги рейд пайти.***

Фойдали учрашув

Давлат солиқ қўмитаси ва "Маҳалла" жамғармаси республика бошқаруви солиқ сиёсатини ҳамкорликда амалга ошириш юзасидан белгиланган режага мувофиқ, Тошкентдаги "Илғор" маҳалласида қизиқарли учрашув ўтказди. Унда Шайхонтоҳур тумани давлат солиқ инспекциясининг масъул ходимлари долзарб мавзуларда маърузалар қилдилар, аҳолидан тушган саволларга жавоб бердилар.

Маҳаллага 1950 йилда асос солинган. Бугунги кунда бу гўшада 7200 дан ортиқ аҳоли истиқомат қилаяпти. Участка испектори Анвар Аҳмедов улар билан ҳар куни юзма-юз келади, суҳбатлашади, кўмаклашади. Аҳоли ўртасида олиб борилаётган тушунтириш ишлари туфайли хўжаликлардан 5 миллион 150 минг сўм ер ва мулк солиғи барвақт йиғилиб, йиллик режа октябрь ойидаёқ бажариб қўйилди. Маҳаллада жойлашган корхона ва ташкилотлар ҳам солиқ ва тўловларга онгли муносабатда бўлмоқдалар. Бу ерда алоқа бўлими, Халқ банки бўлими, маиший хизмат корхоналари ишлаб турибди. 300 дан ортиқ фуқаро якка тартибдаги меҳнат фаолияти билан шуғулланмоқда. Улар телпак, костюм-шим тикиш, қандолат, макарон маҳсулотлари ишлаб чиқариш билан шуғулланиб, белгиланган солиқлар ва мажбурий тўловларни ўз вақтида тўлаб бормоқдалар.

Режага мувофиқ, шунингдек, жойларда солиқ тўловчиларни тўла ҳисобга олиш ва белгиланган солиқларни ундириш, маҳаллаларда тинчлик ва осойишталикни сақлаш, ҳушёрликни оширишга қаратилган тадбирлар ўтказиш ҳам кўзда тутилган.

Ғуломжон МУСАЕВ.

Ойнадан ўпкалама...

Гуручдаги курмаклар

тишимизга тегиб, ғашимизни келтирмоқда

Сурхондарё вилояти Миллий хавфсизлик хизмати ва давлат солиқ бошқармаси ходимлари ҳамкорликда ўтказаётган рейд ва тезкор текширувлар яхши самара бермоқда. Яқинда улар Вазирлар Маҳкамасининг "Жисмоний шахслар томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудига товарлар олиб келишини тартибга солиш тўғрисида"ги 154-сонли қарори ижросини таъминлаш юзасидан навбатдаги рейдни уюштирдилар. Бу гал вилоят ҳудудига кириб келаётган автотранспорт воситаларини кўздан кечиришга қарор қилинди. Шу мақсадда "Дарбанд" йўл-патрул хизмати масканидан ўтаётган машиналардаги юкларнинг ҳужжати билан танишилди.

Жарқўрғонлик тадбиркор Анвар Абдуллаев Тошкент шаҳридаги "Карвон бозори" савдо мажмуидан салкам 3 миллион сўмлик чет элларда ишлаб чиқарилган турли озиқ-овқат ва ноозиқ-овқат маҳсулотларини сотиб олиб, уларни давлат белгиси 19 С 3324 бўлган, "КамАЗ" русумли машина юкхонасига ортган экан. Лекин бу маҳсулотларнинг истеъмолга яроқли эканлигини тасдиқловчи сертификати ҳам, ҳисоб фактуралари ҳам, божхона тўловлари тўланганлиги ҳақидаги баённома ҳам йўқ эди. Бу билан "чаққон" тадбиркор Вазирлар Маҳкамасининг "Лицензиялашни бекор қилиш ҳамда истеъмол товарларини олиб келиш ва Ўзбекистон Республикасининг ички бозорида сотишни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги 295-сонли қарори талабларини қўпол равишда бузган эди.

Солиқ ва Миллий хавфсизлик хизмати ходимлари "Дарбанд" йўл-патрул хизмати масканидан ўтаётган давлат белгиси 19 F 1660 бўлган яна бир "КамАЗ" автомашинасини тўхтатиб, юкхонасини кўздан кечирганларида, унда Ангор туманида истиқомат қилувчи Элдор Жўраев, Гулбаҳор Жўраева, Мавжуда Ҳасанова каби етти нафар сохта тадбиркорга тегишли бўлган 3 миллион сўмликдан кўпроқ ҳужжатсиз озиқ-овқат ва ноозиқ-овқат маҳсулотлари борлиги маълум бўлди. Ҳар иккала машинадан далилий ашё сифатида олинган 6020,8 минг сўмлик маҳсулотлар Термиз шаҳар ҳокимлиги қарори билан вақтинча сақлаш учун "Шодлик-Р" хусусий корхонаси савдо дўконига топширилди. Тўпланган барча ҳужжатлар қонуний чора кўриш учун вилоят прокуратураси ҳузуридаги солиққа оид жиноятларга қарши курашиш бошқармасига ва Ангор тумани давлат солиқ инспекциясига юборилди.

Вазирлар Маҳкамасининг республика ҳудудига товарлар олиб келиш ва сотишни такомиллаштириш, пул маблағларининг банкдан ташқари муомаласини янада қисқартиришга қаратилган қарорлари ижроси ҳам вилоят солиқ хизмати ходимларининг диққат марказида турибди. Кейинги беш ой давомида улар бу йўналишда қатор рейд ва текширувлар ўтказиб, 636 ҳолатда қонунбузарлик юз берганини фош этдилар. Ҳуқуқбузар жисмоний шахслардан 70,1 миллион сўмлик товар-моддий бойликлар далилий ашё сифатида олиб қўйилди. Улар орасида 39,5 миллион сўмлик ноозиқ-овқат, 27,4 миллион сўмлик озиқ-овқат маҳсулотлари, 7,8 миллион сўмлик спиртли ичимликлар ва сигареталар бор эди.

Шўрчи тумани давлат солиқ инспекцияси ходимлари ўтказган навбатдаги текширувда тумандаги У.Дониёров номли ширкат хўжалиги "Кокайди" маҳалласида истиқомат қилувчи фуқаро Абдумўмин Ўсаровнинг хонадонида қўлбола ёғ цехи ишлаб турганлиги тўғрисидаги маълумот ўз тасдиғини топди. Цехдан 1000 килограммдан кўпроқ кунжара, 130 килограмм ёғга ўхшаш суюқлик, 100 ва 200 литрлик темир идишлар, мойжувоз ускунаси далилий ашё сифатида олинди. Тўпланган ҳужжатлар қонуний чора кўриш учун туман прокуратураси ҳузуридаги солиққа оид жиноятларга қарши курашиш бўлимига юборилди.

Охунбобоев номли ширкат хўжалигидаги "Тула" маҳалласида истиқомат қилувчи Алишер Латторов ва Ўрол Ҳайдаров ҳам "ёғ ичида яйрайлик" деб, яширин цехлар ташкил этган пайтларида қўлга тушдилар. Уларнинг хонадонидан 2 тоннадан ортиқ кунжара, 100 килограмм ёғсимон суюқлик, 2300 килограмм техник чигит, қўлбола мойжувозлар, электр двигателлар, турли ҳажмдаги идишлар олинди.

Туман солиқ хизмати ходимлари ўтказаётган рейд ва текширувлар давомида савдо шохобчалари ҳужжатсиз, истеъмолга яроқсиз маҳсулотлардан халос бўлаяпти. Улар шу йўналишда 43 та текширув ўтказиб, бирталай ҳуқуқбузарлик ҳолатларини аниқладилар. 515 минг сўмлик ноқонуний моллар далилий ашё сифатида олиб қўйилди. Шундан 317 минг сўмлик товар-моддий бойликлар суд қарори билан сотувга чиқарилиб, пули бюджетга ундириб олинди.

Амалдаги қонун-қоидаларга зид иш юритаётган бундай сохта тадбиркорларга энди шафқат бўлмайди. Вилоят солиқ хизмати ходимлари ўз постларида ҳушёр туриб, Президент фармонлари ва ҳукумат қарорларининг сўзсиз бажарилишини таъминлаш йўлида бор куч-ғайратларини сафарбар этмоқдалар.

Н. ЖАСУРОВ.

Саҳифа метериалларини «Халқ сўзи» мухбири И. ЎТБОСАРОВ ва Давлат солиқ қўмитаси Матбуот хизматининг бош мутахассиси Ж. НОСИРОВ тайёрлашди.

ИҚТИСОДИЙ ХАВФСИЗЛИК КАФОЛАТИ

«Халқ сўзи ва «Народное слово» газетхонларининг Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси раиси, ички хизмат генерал-майори Равшан ҲАЙДАРОВ билан бевосита мулоқоти

Мулоқот учун ҳозирланган залда бошқарма бошлиқлари, мутахассис кадрлар белгиланган пайтда тўпландилар. Қайси мавзуда саволлар кўп бўлади? Улар бир-бирини такрорлаб қолмасмикан?» деган фикр тинчлик бермасди. Чунки мустақиллик меваси ҳисобланмиш божхона тизими хизматидан ҳамма ҳам фойдаланмаган бўлиши мумкин эди-да. Бироқ ҳеч қанча вақт ўтмай, бу хавотир тарқала бошлади. Негаки, телефон қўнғироқлари бирин-кетин жаранглайверди...

Жобир АТОЕВ, Бухоро вилояти:

— Ҳиндистон билан ҳамкорликда ташкил этилган «Гуфик-Авицена» қўшма корхонамиз 50 х 50 асосда фаолият кўрсатиб келмоқда. Янги қарорда «ЎзФармсаноат» таркибига кирувчи корхоналарга қатор имтиёзлар берилган. Аммо бизнинг қўшма корхонамиз «ЎзФармсаноат» таркибига кирмаганлиги учун қўшимча қиймат солиғи(ҚҚС)дан озод қилинадими-йўқми?

— Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 5 августдаги 307-сонли қарорига асосан, республикамиз ҳудудига келтирилаётган дорилар ва медицина учун мўлжалланган буюмлар қўшимча қиймат солиғидан озод этилган.

Қаҳрамон ЖУМАНИЁЗОВ, Урганч шаҳри:

— Ассалому алайкум, ҳурматли раис. Мен ҳозирда Тошкентдаги ҳарбий касбга йўналтирилган лицейнинг 11-синфида ўқийман.

Божхона коллежига ўқишга кирмоқчи эдим, лекин эшитишимга кўра, яқинда Божхона академияси ҳам очилар экан. Ушбу академияга ўқишга ҳужжатларимни топширсам бўладими?

— Аввало, ниятингиз яхши экан, омад ёр бўлсин. Бизнинг коллежимизга жисмоний бақувват йигитлар керак. Сиз божхона коллежига ўқишга кириб, уни битирганингиздан кейин танлов асосида бўлғуси академиямизга қабул қилинишингиз мумкин. Чунки академиямиз 2003 йилнинг 1 сентябридан очилиши мўлжалланган.

Наим ШАРИПОВ, Тошкент вилояти, Чирчиқ шаҳри:

— Қариндошларимиз Қозоғистон Республикасида туришади. Тўй-ҳашам, маросимларда бориб келишда баъзан қийинчиликлар туғилмоқда. Сабаби — «Ғишткўприк» божхона постидан кечқурун маълум вақтдан сўнг ўтиб бўлмайди. Ушбу муаммони ҳал қилишнинг имкони борми?

— Саволингиз ўринли, ҳозирда Ўзбекистон ва Қозоғистон республикалари ўртасида давлат чегараларини аниқ белгилаш жараёни кетмоқда. Баъзи бировлар чегаранинг вақтли ёпилганидан ғараз мақсадларини амалга оширишга ҳаракат қилишмоқда. Таъкидлаб ўтишим керакки, ҳозирда бу масала юзасидан комиссия иш олиб бормоқда. Яқин

> **МУЛОҲАЗА УЧУН МАЪЛУМОТ**
>
> **Республика божхона идоралари томонидан жорий йилнинг ўтган 9 ойи давомида мамлакат иқтисодий хавфсизлигини таъминлаш, ички истеъмол бозорни ҳимоя қилиш ҳамда давлат бюджетини бойитиш борасида қатор тадбирлар амалга оширилди.**
>
> **Шу даврда фискал вазифаларнинг бажарилиши таъминланиб, давлат бюджетига 138,5 миллиард (шу жумладан, 3-чоракда 49,5 миллиард) сўм маблағ ўтказилди.**

фурсат ичида муаммо ўз ечимини топиб, «Ғишткўприк» божхона мажмуасининг кечаю-кундуз ишлашини таъминламоқчимиз.

— Ҳурматли Равшан ака, ижозатингиз билан иккинчи саволимни ҳам айтсам.

— Марҳамат

— Тошкент вилоятида жойлашган Саидакбар Нажимов («Майский») номидаги божхона постидан ўтиб-қайтишда ҳам баъзи бир қийинчиликлар бор. Яъни у ерда назоратдан ўтиш учун уч, тўрт соатлаб кутишга тўғри келади.

— Тўғри, мазкур постда аҳвол унча яхши эмас. Биз бу борада иш олиб боряпмиз, лекин Қозоғистон томони ҳали бунга тайёр эмас. Яқин келажакда «Ғишткўприк» божхона мажмуаси ҳудудида икки гектардан иборат автомобиллар тўхташ жойи ва йўлини ташкил этиш ниятидамиз. Бу эса автомобилларнинг қатнаши учун қулайликлар яратади, вақт тежалади. Келгусида сиз айтган постда ҳам шароит яратиш режамизда бор.

Шарофат МАЛАХОНОВА, Жиззах вилояти:

— Равшан Ҳайдарович! Менинг ҳам саволим, ҳам тилагим бор. Қонун устуворлиги борасидаги ишларингиздан халқимиз миннатдор. Бундан кейин ҳам божхона тизимига юртини, миллатини, ўз касб-корини ардоқлайдиган, ғурури баланд, ҳалол, пок ёшларни жалб этишларингизни истар эдим.

— Раҳмат, биз буларнинг ҳаммасини ҳисобга оламиз, иқтидорли ёшларимизга ёрдам беришга ҳар доим тайёрмиз.

— Энди саволимга келсак, 1977 йилда туғилган ўғлим бор. Олий маълумотли ҳуқуқшунос. Давлат божхона қўмитасида ишлашни орзу қилади. Шунга қандай маслаҳат бера оласиз?

— Агар ҳақиқатан ҳам, ўғлингиз божхона хизматига меҳр қўйган экан, менинг номимга ариза билан мурожаат қилиши мумкин. ДБҚ кадрлар бошқармаси томонидан ҳужжатлар синчковлик билан ўрганилгач, талаб даражасига жавоб бера олса, хизматга олиниши мумкин.

Тўлқин САМАДОВ, Тошкент шаҳри, Чилонзор тумани:

— Жисмоний шахслар томонидан ўз эҳтиёжлари учун чет давлатлардан озиқ-овқат ва ноозиқ-овқат маҳсулотлари қанча миқдорда олиб кирилиши мумкин ва қандай тартибда?

— Жисмоний шахслар олиб келаётган товарлари, ҳақиқатан ҳам, ўз эҳтиёжлари учунлиги тасдиқланса, у ҳолда 1000 АҚШ долларигача бўлган миқдордаги маҳсулотларни (акциз солиғига тушган товарларга белгиланган меъёрлардан ортиқчаси бундан мустасно) ҳеч қандай тўловларсиз олиб келишлари мумкин. Маҳсулотнинг умумий баҳоси 1000 АҚШ доллари миқдоридан ошган ҳолатда божхона юк баённомаси тўлдирилиши шарт.

Муроджон СОБИРОВ, Тошкент шаҳри:

— Икки йил аввал Фарғона вилояти божхона бошқармасида хизмат қилганман. Оилавий шароитим туфайли ўз аризамга биноан ишдан бўшаган эдим. Яна қайта божхона тизимида хизмат қилиш ниятим бор. Менга қандай маслаҳат берасиз?

— Ҳозирда ишлаётган корхонангиздан ижобий тавсифномаларга эга бўлган тақдирингизда менинг номимга ариза ёзасиз.ДБҚ кадрлар бошқармаси билан биргаликда мурожаатингизни ўрганиб чиқамиз, имкон қадар ижобий ҳал қилиш ҳаракатини кўрамиз.

Тоҳир БОЙДАДАЕВ, Наманган вилояти:

— Хусусий тадбиркор бўлганлигим учун ҳам саволим шунга оид. Маълумки, Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 20 августдаги 295-сонли қарорида Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириладиган ноозиқ-овқат импорт товарлар учун унинг қийматининг 70 фоизи миқдорида ягона бож солиғи ундирилиши белгилаб қўйилган. Лекин яқинда Андижон вилояти божхона бошқармасида расмийлаштириш чоғида мендан 20 хилдаги канцелярия товарлари учун ундан анчагина кўп миқдорда бож тўлови талаб қилишди. Айтингчи, бир хил товарга бошқача, кўп хил товарга бошқача миқдорда бож ундириладими?

Тушунарли бўлиши учун изоҳ бераман. Масалан, 100 минг сўмлик товарим учун аввалига 750 минг сўм бож белгилашди. Сабаби — товарларимнинг суммасига эмас, турига қараб тўлармишман. Шу тўғрими?

— Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 27 сентябрдаги 335-сонли қарорига мувофиқ, тижорат фаолияти учун мўлжалланган товарларни олиб келувчи жисмоний шахслардан товарнинг ташқи иқтисодий фаолият товар номенклатураси кодидан, товарнинг тоифалари бўйича божсиз олиб кириш меъёрлари қўлланилмаган ҳолда товарнинг қийматидан эмас, балки «Бож тарифи тўғрисида» ги Қонунга асосан, божхона тўловларини ҳисоблаш учун аниқланадиган божхона қийматидан:

— озиқ-овқат товарлари (ун маҳсулотларидан ташқари) бўйича 40 фоиз;

— ноозиқ-овқат товарлари бўйича 70 фоиз;

тижорат фаолияти учун мўлжалланган ун олиб келишда (0 — ноль) ставка миқдорида ягона божхона тўлови ундирилади.

Тоҳир АЙМАТОВ, Сурхондарё вилояти:

— Сизга шундай савол билан мурожаат қилмоқчи эдим. Тожикистон Республикасига ўз техникам учун эҳтиёт қисмлар харид қилиш мақсадида бормоқчи эдим. Эҳтиёт қисмларни олиб қайтишда божхона тўловларини тўлайманми ва қайси тартибда?

— Ўз эҳтиёжингиз учун олиб келинаётган техника эҳтиёт қисмлари, ҳақиқатан ҳам, ўз эҳтиёжингиз учун эканлигини тасдиқловчи ҳужжатлар бўлган тақдирда, 1000 АҚШ долларигача бўлган миқдордаги маҳсулотларни ҳеч қандай тўловларсиз олиб келишингиз мумкин. Агар у 1000 АҚШ долларидан ошган тақдирда эса божхона юк баённомасини тўлдиришингиз шарт.

Мухтор ГИЛМАНОВ, Тошкент шаҳри:

— Ассалому алайкум, мен «Ўзбекбирлашув» ҳиссадорлик компаниясида ишлайман. Бизда божхона тизими шакллангандан буён «растамошка» билан шуғулланаман. Кейинги йилларда растамошка анча такомиллашди лекин, ҳали-ҳануз вагонга ортилган юкларимиз назоратдан ўтказиш чоғида уч кунлаб тўхталиб қолади. Бу эса ташкилотга молиявий зарар етказади. Ушбу муддатни қисқартиришнинг имкони борми?

— Саволингиз ўринли, биз сертификат берувчи 4 та ташкилотни ҳамкорликка чорлаб, яқин келажакда божхона терминалларида мазкур ташкилотларни жойлаштиришни мўлжалламоқдамиз. Бу эса товарларни ўз вақтида расмийлаштириш, барча тўловларни тез ва сифатли даражада тўлаш имкониятини беради.

Эркин РАҲМАТОВ, Тожикистон Республикаси:

— Россия Федерациясидан Тожикистон Республикасига пиво маҳсулотини импорт қилмоқчиман. Ушбу товарни Ўзбекистон Республикаси орқали темир йўл транспортида транзит тартибида олиб ўтиш мумкинми?

— Амалдаги божхона қонунчилигига кўра, пиво маҳсулотини республика ҳудуди орқали транзит тартибида олиб ўтиш тақиқланмаган. Аммо пиво маҳсулоти алкоголь товарлар турига мансублигини эътиборга олиб, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 4 августдаги «Алкоголли ва тамаки маҳсулотларини четдан келтириш, ишлаб чиқариш ва сотиш устидан давлат назоратини кучайтиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги 331-сонли қарорига мувофиқ, уларни Ўзбекистон Республикаси орқали транзит тартибида олиб ўтиш фақат Вазирлар Маҳкамасининг тегишли рухсатномаси асосида амалга оширилади.

Транзит товарларни божхона расмийлаштируви учун Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 30 апрелдаги «Божхона йиғимлари ставкалари тўғрисида»ги 204-сонли қарорига мувофиқ божхона юк баённомасининг асосий варағи учун 10 ЕВРО ва ҳар бир қўшимча варағи учун 5 ЕВРО эквиваленти миқдорида божхона йиғимлари ундирилади.

Қўшимча: Вазирлар Маҳкамасининг 509-қарорига асосан, транзит режимида ўтаётган товарлар акциз солиғи ставкасига лойиқ суммаси эркин муомаладаги валюта (СКВ)да депозитга олинади ва юк чиқиб кетгандан сўнг тадбиркорнинг аризасига асосан бу сумма қайтарилиши кўзда тутилган.

Баҳодир ЙЎЛДОШЕВ, Тошкент шаҳри:

— Россия Федерациясидан янги автомобилни ўз эҳтиёжим учун олиб келсам, қанча божхона тўловлари тўлашим лозим бўлади? Тижорат мақсадида олиб келинса-чи?

— Жисмоний шахслар томонидан ўз эҳтиёжи учун олиб келинадиган янги енгил автомобилларга божхона тўловларини ундириш унинг божхона қиймати, қайси давлатда ишлаб чиқарилгани, ишлаб чиқарилган вақти ва бошқа шу каби кўрсаткичларни инобатга олган ҳолда ҳисобланади. Шунинг учун олиб кирилаётган автомобиль ҳақида тўлиқ маълумот божхона идораларига тақдим этилса, аниқ жавоблар олишингиз мумкин.

Қўшимча: агар Россия Федерациясида ишлаб чиқарилган янги енгил автомашина ўз эҳтиёжи учун олиб келинса, божхонага оид қонун-қоидаларга асосан, божхона қиймати аниқланган ҳолда, 1000 АҚШ долларида имтиёз берилиб (расмийлаштирув кунидаги Марказий банк томонидан берилган курс бўйича сўмда) ва қолган суммасидан 20 фоиз жисмоний шахслардан ундириладиган йиғим, 20 фоиз ҚҚС *(қўшимча қиймат солиғи)* ва 5 фоиз акциз солиғи ундирилади.

Агарда тижорат мақсадларида олиб келинса, 1000 АҚШ доллар миқдорида имтиёз берилмасдан, 70 фоиз ягона божхона тўлови ва 5 фоиз акциз солиғи ундирилади.

Шуҳрат ИЗЗАТОВ, Андижон шаҳри:

— Ноозиқ-овқат истеъмол товарларини технологик хомашё сифатида олиб кираётган юридик шахсларга бериладиган сертификат қандай тартибда амалга оширилади ва у қайси меъёрий ҳужжатда белгиланган?

— Ноозиқ-овқат истеъмол товарларини технологик хомашё сифатида олиб кираётган юридик шахсларга сертификат Ташқи иқтисодий алоқалар агентлигининг масъул бўлинмалари томонидан берилади ва уни бериш тартиби Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигидан 2002 йил 25 сентябрда 1176-рақам билан рўйхатдан ўтган йўриқнома асосида амалга оширилади.

Турсун ПЎЛАТОВ, Қорақалпоғистон Республикаси:

— Ортиқча тўланган божхона тўловларининг қайтарилиш тартиби божхона қонунчилиги билан белгиланганми?

— Божхона кодексининг 113-моддасига асосан, ортиқча тўланган ёки ундирилган божхона тўловлари ушбу тўловларнинг ундирилган пайтдан бошлаб бир йил мобайнида тўловчининг талабномаси бўйича қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибда қайтарилади ёки келгуси тўловлар ҳисобига ўтказилиши мумкин.

Жамол УЗОҚОВ, Фарғона вилояти:

— Жисмоний шахслар томонидан олиб келинаётган товарларга божхона тўловлари бўйича бериладиган имтиёзлар тўғрисида маълумот берсангиз?

— Жисмоний шахслар томонидан ўз эҳтиёжлари учун олиб келинаётган товарлар Адлия вазирлигидан 1996 йил 10 сентябрда 279-рақам билан рўйхатдан ўтган йўриқномаға асосан 1000 АҚШ доллари миқдоригача имтиёзли расмийлаштирилади.

Лекин Адлия вазирлигидан 2002 йил 4 июнда рўйхатдан ўтган «Республикамиз ҳудудига жисмоний шахслар томонидан олиб келинадиган товарларнинг мақсадини олдиндан аниқлаш тўғрисида»ги 1147-сонли тартибга асосан, божхона ходими халқаро меъёрлар ва амалиётлар бўйича товарнинг сони, товарнинг тез-тез олиб ўтилиши, жисмоний шахснинг сафарга бориб қайтишининг мақсадидан ва бошқа ҳолатлар бўйича олиб келинаётган товарларни ўз эҳтиёжи учун олиб келмаётганлигини аниқлаши мумкин.

Жисмоний шахслар ўз эҳтиёжлари учун олиб келадиган меъёрларидан ортиқ товарларга Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 27 сентябрдаги 327-сонли қарорига асосан, озиқ-овқат товарларининг божхона қийматидан 40 фоиз, ноозиқ-овқат товарларнинг божхона қийматидан 70 фоиз миқдорида ягона божхона тўлови ундирилади.

Акциз солиғига тортиладиган товарларга Адлия вазирлигининг 1998 йил 13 мартдаги 412-сонли йўриқномасида кўрсатилган меъёрлардан ортиқ товарларга имтиёз берилмасдан, Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 17 июндаги 215-сонли қарорида белгиланган ставкаларда акциз солиғи ундирилади.

Шерали ШАРИПОВ, Навоий вилояти:

— Якка тартибда тадбиркор сифатида рўйхатдан ўтиб, чакана савдо билан шуғулланишим мумкинми?

— Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 20 августдаги 295-сонли қарорига асосан, республиканинг буюм бозорларида импорт истеъмол товарлари фақат юридик шахс ташкил этмасдан якка тартибдаги тадбиркор сифатида рўйхатдан ўтказилган ва экспорт-импорт операцияларини ҳамда чакана савдони амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган жисмоний шахслар томонидан республика ҳудудига товарлар улар томонидан олиб келинганлигини, мувофиқлик сертификатларини, божхона тўловлари ва қатъий белгиланган солиқ тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар мавжуд бўлган тақдирда сотилишига йўл қўйилади.

Дилноза СОБИРОВА, Тошкент шаҳри:

— Юридик шахслар томонидан олиб келинган товарларга божхона тўловлари бўйича бериладиган имтиёзлар тўғрисида маълумот берсангиз?

— Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2002 йил 11 июлдаги «Ўзбекистон Республикаси ҳудудига истеъмол товарлари олиб келинишини тартибга солиш тўғрисида»ги 3105-сонли Фармонининг 2-бандига мувофиқ, 2002 йил 1 августдан бошлаб истеъмол товарларини олиб келиш чоғида юридик шахслар томонидан божхона тўловларини тўлаш бўйича имтиёзлар бекор қилинади. Лекин қуйидаги 8 та ҳолатда олиб келинадиган истеъмол товарларига божхона тўловлари бўйича берилган имтиёзлар сақланиб қолинади: импорт бўйича олиб келинадиган дори-дармонлар ва тиббий аҳамиятдаги буюмлар; инсонпарварлик ёрдами сифатида олиб келинадиган товарлар; олиб келинадиган компьютер техникаси ва унинг бутловчи қисмлари, дастурий воситалар; эркин савдо режими ўрнатилган давлатларда ишлаб чиқарилган ва олиб келинадиган товарлар; Ўзбекистон Республикаси ҳукумати номидан ёки унинг кафолати остида тузилган ҳукуматлараро

> **МУЛОҲАЗА УЧУН МАЪЛУМОТ**
>
> **Юқорида қайд этилган ҳолатлар бўйича жорий йилнинг 9 ойида 218 тоннага яқин дон маҳсулотлари 153 тоннадан зиёд ун, 37 минг литр ўсимлик ёғи, 24 тонна гўшт ва гўшт маҳсулотлари, 9 ярим тонна чой, 12 тоннага яқин макарон маҳсулотлари, 17 минг литр спирт, 626 бош чорва моллари ҳамда 261 тонна минерал ўғитлар ва бошқа товар- моддий бойликларни республика ҳудудидан ноқонуний равишда олиб чиқиб кетишининг олди олинди.**

ва кредит битимлари бўйича етказиб бериладиган товарлар; кўргазмалар учун экспонатлар, реклама ва тақдимотлар сифатида олиб келинадиган товарлар; Ўзбекистон Республикасининг қонунчилиги ёки халқаро шартномалари асосида пошлинасиз олиб келиш ҳуқуқига эга бўлган хорижий давлатлар вакиллари, жисмоний шахслар томонидан расмий ёки шахсий фойдаланиш учун Ўзбекистон Республикаси божхона ҳудудига олиб келинадиган товарлар.

Азамат ЗАРИПОВ, Навоий вилояти:

— Товарларнинг расмийлаштирилишида божхона тўловларини узайтириш ёки кечиктириб тўлаш учун бериладиган имтиёз борми?

— Ўзбекистон Республикаси «Божхона кодекси»нинг 110 ва 111-моддаларига мувофиқ, божхона тўловларини тўлаш муддатини узайтириш ва кечиктириш хўжалик субъектларига бериладиган имтиёз бўлиб, бу божхона қонун ҳужжатларига амал қилиш шарти билан берилади.

Божхона тўловларини тўлаш муддатини узайтириш ва кечиктириш имтиёзини олиш учун божхона органига қуйидаги ҳужжатлар топширилади:

— хўжалик субъектининг бланкасида белгиланган тартибда расмийлаштирилган кафолат хати тарзидаги ариза;

— божхона тўловларини таъминлашни тасдиқловчи ҳужжат (товарни гаровга қўйиш, банк кафолати ва тўловнинг учинчи шахс томонидан таъминланиши);

— хизмат кўрсатувчи банкнинг мазкур хўжалик субъектининг талаб қилиб олинадиган депозит ҳисобварағида маблағлар йўқлиги тўғрисидаги маълумотномаси;

— контракт ва тўланиши лозим бўлган божхона тўловлари суммасининг ҳисоб-китоби нусхалари.

Муддатни узайтириш ёки кечиктириш, тўлов миқдоридан қатъи назар, божхона юк декларацияси қабул қилинган кундан икки ойдан ошмаслиги керак.

Муддатни узайтириш ёки кечиктириш имтиёзи берилганлиги учун фоизлар Ўзбекистон Республикасининг миллий валютаси — сўмда амалга оширилади.

Тўловчи тўланиши лозим бўлган божхона тўловларини ва муддати узайтирилганлиги ёки кечиктирилганлиги учун фоизларни белгиланган муддатда тўламаган тақдирда, бож қимманданинг бутун суммаси, шунингдек, тўлов кечиктирилганлиги учун пеняни божхона органи сўзсиз тартибда ундириб олади.

Фарҳод ҲАЗРАТҚУЛОВ, Қашқадарё вилояти:

— Корхонамизнинг ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун Украинадан асбоб-ускуна ва материаллар олиб келинди. Аммо ҳозирги кунда ушбу материалларнинг айримлари истеъмол товарлари деб ҳисобланиб, улар учун қўшимча 20 фоиз миқдорида тўлов талаб этилмоқда. Шу тўғрими? Ахир ушбу материаллар бозорда сотиш учун эмас, балки ишлаб чиқариш учун олиб келинмоқда-ку!?

— Ҳақиқатдан ҳам, Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 20 сентябрдаги 327-сонли қарорига асосан, ноозиқ-овқат истеъмол товарлари юридик шахслар томонидан импорт қилинганда 20 фоиз миқдорида эркин курс бўйича миллий валюта — сўмда ундирилади.

Аммо Вазирлар Маҳкамасининг шу йил 20 августдаги 295-сонли қарорига асосан, импорт қилинган материаллар технологик хомашё сифатида олиб келинганлигини тасдиқловчи сертификат тақдим этилганда ушбу импорт йиғими тўлашдан озод этилади. Мазкур сертификат эса Адлия вазирлигида 2002 йил 25 сентябрда 1176-рақам билан рўйхатга олинган тартибга асосан Ташқи иқтисодий алоқалар агентлигининг ваколатли органи томонидан берилади.

Адиба ТОЖИЕВА, Жиззах вилояти:

— Биз,бир гуруҳ хусусий тадбиркорлар республикамизга кичик партияда товарлар олиб келиш билан шуғулланамиз. Ҳозирги кунда сафарга отланмоқдамиз. Шу муносабат билан ўз молиявий имкониятларимизни чамалаб кўрмоқчимиз. Эшитишимизча, товарларнинг айримларига 70 фоиз, айримлари учун эса 40 фоиз божхона тўловлари тўлашимиз лозим экан. Шуларнинг аниқ рўйхати борми?

— Ҳозирги кунда шундай аниқ рўйхат бор. Республикага олиб келинувчи истеъмол товарларининг рўйхати Адлия вазирлигида 2002 йил 25 сентябрда 1175-рақам билан қайд этилган ва газеталарда эълон қилинган. Ушбу рўйхатдаги озиқ-овқат товарлари учун 40 фоиз, ноозиқ-овқат товарлар учун 70 фоиз миқдорида ягона божхона тўлови тўланади. Сиз истаган божхона постида ушбу рўйхат билан танишиб, аниқ тушунча олишингиз мумкин.

Рисолат РАҲМОНОВА, Сурхондарё вилояти:

— Қандай моддий- товар бойликларни Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш тақиқланган?

— Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1997 йил 10 октябрдаги ПФ-1871 сонли Фармонининг 4-иловасига асосан, 13 турдаги моддий-товар бойликлар Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқилиши тақиқланган.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2000 йил 28 февралдаги ПФ-2553-сонли Фармонига асосан, пилла хомашёси олиб чиқилиши ҳам тақиқланган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2002 йил 20 майдаги ПФ-3077-сонли Фармонига асосан, қуруқ сут, чой, чой хомашёси ва этил спирти Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1997 йил 10 октябрдаги ПФ-1871-сонли Фармонининг 4 иловасидан чиқарилди.

СУРАТДА: мулоқот пайти.

Нўъмонжон МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

Аброр МАШАРИПОВ, Фарғона вилояти:

— Нақд хорижий валюталарни олиб кириш ва олиб чиқиш қайси меъёрий ҳужжатлар билан белгиланган?

— Бу Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1998 йил 20 мартдаги 1979-сонли «Нақд хорижий валютани жисмоний шахслар томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб киришни ва олиб чиқишни тартибга солиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ва 1998 йил 23 сентябрдаги 2079-сонли «Жисмоний шахсларнинг хорижий валюталардаги ҳиссаларини рағбатлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармонлари, 1999 йил 7 майда 716-сон билан Адлия вазирлигида рўйхатдан ўтган «Нақд хорижий валютани жисмоний шахслар томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш ва олиб чиқиш тартиби» талаблари асосида амалга оширилади.

Нилуфар РАҲМАТОВА, Самарқанд вилояти:

— Ўзбекистон фуқароси (резидентлар) ҳеч қандай ҳужжатларсиз, эркин тарзда ўзи билан қанча нақд хорижий валюта олиб чиқиши ва олиб кириши мумкин?

— Ўзбекистон фуқароси (резидентлар) ўзи билан 1500 АҚШ долларига тенг миқдорда валюта олиб чиқиши ва чекланмаган миқдорда валюта олиб кириши мумкин. Олиб кирилаётган ва олиб чиқилаётган валюталар Т-6 формадаги божхона декларациясида кўрсатилиши керак.

Қаҳрамон УЗОҚОВ, Тошкент вилояти:

— Чет эл фуқароси (норезидентлар) ўзи билан қанча миқдорда нақд хорижий валюта олиб кириш ва олиб чиқиш ҳуқуқига эга?

— Чет эл фуқароси(норезидентлар) чекланмаган миқдорда нақд хорижий валюта олиб кириш ҳуқуқига эга. Валюта олиб кириш вақтида фуқаро томонидан Т-6 божхона декларацияси тўлдирилиб, унга ўзи билан олиб кираётган валюта миқдорини кўрсатади. 5000 АҚШ долларидан кўп миқдорда олиб кирилаётганда божхона ходими томонидан ТС-28 гувоҳномаси тўлдирилади, сўнг валюта олиб чиқиш ҳуқуқи берилади.

Йўлдош АВАЗБЕКОВ, Гулистон шаҳри:

— Товарларни декларация қилишда уларнинг код рақамларини кўрсатиш лозим. Декларацияни тўлдиришдан олдин Давлат божхона қўмитасидан товарнинг кодини аниқлаш борасида ёрдам олиш мумкинми? Мумкин бўлса, тадбиркорлар қаерга мурожаат этишлари лозим?

— Божхона кодексининг 114, 115,116-моддаларига биноан, божхона органлари товарларнинг ТИФ ТН бўйича классификацияланиши борасида дастлабки қарор қабул қилишлари ва унинг код рақамини аниқлаб беришлари мумкин. Бунда буюртмачи томонидан Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 30 апрелдаги 204-сонли қарорига мувофиқ, ҳар бир товар учун банк курси бўйича сўмларда 50 ЕВРО миқдорида йиғим тўланади. Давлат божхона қўмитасида товарларнинг код рақамаларини назорат қилиш билан марказий божхона лабораторияси ва унинг жойлардаги бўлинмалари шуғулланади. Шунинг учун ўзингизни қизиқтирган товарнинг ТИФ ТН бўйича кодини аниқлаш борасида марказий божхона лабораториясига мурожаат этишингиз мумкин.

Бахтиёр РЎЗИЕВ, Тошкент вилояти:

— Фирмамиз 10 йилдан буён Россиядан ёғоч маҳсулотлари олиб келиш билан шуғулланади. Биз божхона постларига доим кириб-чиқиш сертификати тақдим этардик. Аммо ҳозирги кунда ушбу маҳсулотимизга мувофиқлик сертификати ҳам талаб этилмоқда. Бу қайси қонун ҳужжатида кўрсатилган? Илгари бундай талаб йўқ эди-ку?

— Вазирлар Маҳкамасининг шу йил 20 августдаги 295-сонли қарорига асосан, 1 октябрдан бошлаб барча турдаги истеъмол товарлари учун

> **МУЛОҲАЗА УЧУН МАЪЛУМОТ**
>
> **Олиб борилган тезкор тадбирлар натижасида ўтган 9 ой давомида 823 ҳолатда 499 тонна рангли металл ва уларнинг парчаларини ноқонуний олиб чиқилишига чек қўйилди. Нефть ва нефть маҳсулотларини республика ҳудудидан ноқонуний равишда олиб чиқилишининг олдини олиш борасида божхоначилар томонидан чора-тадбирлар давом эттирилиб, 2000 дан ортиқ ҳолатда ноқонуний тарзда олиб кетилмоқчи бўлинган 665 минг литрга яқин нефть маҳсулотлари тўхтатилган.**
>
> **Акциз маркаларисиз кириб келаётган 65 минг литрга яқин спиртли ичимликлар ва 752 минг пачка тамаки маҳсулотлари ушлаб қолинди.**

мувофиқлик сертификати тақдим этилган тақдирдагина божхона расмийлаштируви амалга оширилиши мумкин.

Ёғоч маҳсулотлари Адлия вазирлиги томонидан 2002 йил 25 сентябрда 1175-рақам билан қайд этилган истеъмол товарлари рўйхатига киритилмаган. Шу муносабат билан ушбу товарнинг божхона расмийлаштируви вақтида мувофиқлик сертификати талаб этилмайди.

Норпўлат ТЎХТАМУРОДОВ, Андижон вилояти:

— Жаноб раис,кўнглингизга келмаса, бир саволга жавоб сўрамоқчиман. Яъни божхона тизимида хизмат қилаётган нопок ходимларга нисбатан қандай чоралар кўрилади?

— Божхона тизимида хизмат қилиб, ўз мансабини суиистеъмол қилувчи, шахсий манфаатлари йўлида турли нопок ишларга қўл урувчи айрим ходимларга кескин чоралар кўрилиб, айбдорларга нисбатан уларни ишдан бўшатиш, ҳатто жиноий жавобгарликка тортиш учун терговорганларига мурожаат қилинади. Яна шуни айтиш керакки, 2002 йил «Ўзбекистон Республикаси божхона органларида жиноятчилик ва порахўрликка қарши кураш йили» деб эълон қилинган ва бу борада жойларда бир қатор амалий ишлар олиб борилмоқда.

Ҳар доим ходимлар билан ўтказиладиган йиғилишларда, учрашувларда ва бошқа тадбирларда уларга ўз хизмат вазифаларига виждонан ёндашишлари лозимлиги, таъмагирлик ва порахўрлик Ватанга, халққа ва қолаверса, оила аъзоларига ҳам хиёнат эканлиги ҳақида кўп таъкидланади. Раҳбарият томонидан шу йўналишдаги муаммоларга жиддий эътибор бериб борилади. ДБҚ махсус инспекцияси томонидан бундай нопок ходимларга нисбатан кескин чоралар кўрилади, хизмат текширувлари ўтказилиб, тегишли хулосалар чиқарилади. Мазкур йилнинг 9 ойи мобайнида 146 ходим божхона идоралари хизматидан бўшатилган бўлса, шундан 35 нафари божхона ходими шаънига доғ туширганлиги учун, 6 нафари эса судланганлиги учун бўшатилган. Содир этган қилмишлари учун жиноий жавобгарликка тортилган ходимлар эса 50 нафарни ташкил этади.

Собир БОЙМУРОДОВ, Сирдарё вилояти:

— Фарзандим келгусида божхоначи бўлмоқчи. Бу соҳада ишлаш учун қандай маълумотга эга бўлиш керак?

— Келгусида божхоначи бўламан, деб орзу қилаётган ёшлар учун 1998 йилдан буён қўмитанинг божхона коллежи фаолият кўрсатиб турибди. Ўрта маълумотга эга, ёши 23 гача бўлган йигит-қизлар мазкур ҳарбийлаштирилган масканда замонавий билимлар негизида ўрта махсус маълумотга эга бўладилар. Кейинчалик олий маълумотли бўлиш истагини билдирган ходимлар Солиқ ва божхона органлари академиясида таҳсил олишлари мумкин.

Бобур ЮСУПОВ, Фарғона вилояти:

— Айрим ҳолларда постлардаги божхоначиларнинг фуқаролар билан носамимий муомалада бўлаётганлигининг гувоҳи бўламиз. Бундай пайтда кимларга мурожаат қилиш мумкин?

— Тўғри, айрим ҳолларда жойлардаги постлардаги божхоначилар томонидан фуқаролар билан носамимий ёки қўпол муомалада бўлишлари ҳақида ахборотлар келиб тушади. Бундай ҳолатларда тезкорлик билан раҳбарлар томонидан кескин чоралар кўрилади. Агар сиз ҳам шундай нохушликларнинг гувоҳи бўлсангиз, зудлик билан шу постнинг ўзидан туриб, «Ишонч телефонлари» орқали раҳбариятга мурожаат қилишингиз мумкин. «Ишонч телефон»лари рақамлари эса ҳар бир божхона постида мавжуд.

Собит АВАЗОВ, Хоразм вилояти:

— Ҳурматли Равшан Ҳайдарович! Сизга ўз таклифимни айтмоқчи эдим. Ҳозирги кунда кўпчилик хусусий тадбиркорлар, айниқса, янги иш бошловчилар импорт-экспорт операцияларини амалга оширишда бир қатор қийинчиликларга дуч келишмоқда. Сабаби — янги қабул қилинган қонун ҳужжатларини, юкларни божхонада расмийлаштириш учун талаб этиладиган ҳужжатларни тўлиқ билмасликдир. Ҳамма буларни ўзича тушуниб, турли шахслардан маслаҳат олиб, иш юритмоқда. Натижада кўпгина тушунмовчилик ва хатоликлар бўлмоқда. Шу муносабат билан божхона томонидан тадбиркорлар учун уч-тўрт кунлик пуллик ўқув курслари ташкил этилиши мумкинми?

— Бу фикрингиз жуда ўринли бўлди. Уни таклиф сифатида қабул қилиб, қисқа муддатларда ўрганиб чиқамиз ва бу ҳақда оммавий ахборот воситалари орқали хабар берамиз.

Бевосита мулоқотга ажратилган вақт тугади. Икки соат давомида кўплаб саволлар тушди. Газетхонлар томонидан таклиф-мулоҳазалар айтилди. Чегарадан ўтадиган тижоратчи, сайёҳ,оддий фуқаро, аввало, божхоначига рўбарў келиб, ўша юрт фарзандлари ҳақида дастлабки фикрни олиши учун ҳам бу касбдагилар ҳалол ,покиза, маданиятли, маърифатли, ватанпарвар бўлмоғи ҳақида гап борди. Тизимдаги ёш, иқтидорли кадрларни қўллаб-қувватлаш, уларни раҳбарлик лавозимларига тайинлаш ҳақидаги истаклар бот-бот айтиб турилди. Божхона тизимини порахўрлик, таъмагирлик иллатларидан халос этиш учун яна нималар қилиш юзасидан қизғин баҳс юритилди...

Қурбон ЭШМАТОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

> **МУЛОҚОТ ДАВОМ ЭТАДИ**
>
> **Навбатдаги мулоқот Ўзбекистон Республикаси Товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси раиси Музаффарбек Азимович СОБИРОВ билан шу йилнинг 2 декабрь куни ўтказилади. Телефонларимиз 136-36-65, 136-10-65, 139-18-83. Факс: 132-09-03.**

“Қариялар – эл фахри, юрт ифтихори” танловига

Дунёда ҳамма касблар ҳам ҳаёт учун, жамият учун зарур. Менинг назмимда, кўчат етишт\иришнинг хосияти, гашти ўзгача. Кўчатни бир киши етиштиради. Дарахт ўсиб вояга етгач, унинг мевасидан юзлаб кишилар баҳраманд бўлади. Минг бир дардга даво бўлувчи олма, шафтоли, ўрик, қўйинг-чи, сон-саноқсиз меваларга оғзи теккан киши борки, ҳаммаси шу дарахтни эккан боғбонни дуо қилади, чин дилдан яхши сўзлар айтиб алқийди.

Савобталаб отахон

— Худога шукур, саккиз фарзандим бор, камчилигимиз йўқ, — дейди Манноп ота Рихсиев. —Нафақага чиққандан сўнг бекор юришни ўзимга эп билмадим. Ўғил-қизларим билан маслаҳатлашиб, ер олдим, кўчатчилик ва боғдорчиликка ихтисослашган кичик корхона туздим. Эндиликда мевали ва манзарали дарахт ва гул кўчатлари етиштириб, юртимиз ободончилигига баҳоли қудрат ҳисса қўшиб келаяпман.

Манноп ота жуда ёқимтой қариган. Гап-сўзлари мулойим, сермағиз. Ёшлари ҳам саксонга қараб кетяпти. У кишининг сўзларини тинглаб туриб, хаёлга чўмаман. Шу кишики бекор турмоқликни ўзига эп билмай, енг шимариб меҳнат қилаётган экан, дилига эл дастурхонини мўлкўл қилмоқлик, шу юртни обод этмоқлик муддаосини туккан экан, нега шодланмайлик? Эркинлик туйғуси кексаларимизни ҳам яшартириб юборди, уларга куч-ғайрат ато этди. Қаранг, шу қария ўндан ортиқ кишини иш билан таъминлади. Улар, аввало, ўзи учун, қолаверса, юрт учун меҳнат қилаяпти. Кўчатларининг донғи аллақачон чор-атрофга таралган. Буюртма бераётганлар йил сайин кўпаймоқда.

Отахон бир куни боғча ёнидан ўтиб кетаётган эди, назари унинг яланг ҳовлисига тушди. Гул кам экан, деган ўй ўтди кўнглидан. Эртасига эрталаб эллик дона гул кўчатини боғчага юборди. Мактаб ҳовлисига ҳам икки даста гул кўчатлари юборди.

Бундан икки йил аввал отахон Тошкентдаги “Нуронийлар шифохонаси”да даволанди. Сиҳатгоҳнинг кенг ҳовлисини диққат билан кўздан кечириб, бош ҳаким Муқаддас Ризаева ҳузурига кирди.

— Сизлардан бениҳоя миннатдорман, дориларингиз эм бўлди шекилли, ўзимни бардам сезяпман. Шу ерда бўлганимда қаерга қайси мевали дарахт экишни ўзимча чамалаб қўйгандим. Савоб бўлар, мендан бир ёдгорлик қолсин, деб кўчатлар олиб келдим. 70 туп — гилос, олма, олча, ёнғоқ, ўрик ва шафтоли кўчатлари.

— Тоза уринибсиз-ку, Манноп ота, — деди Муқаддасхон кулиб, — илоё, бой бўлинг.

— Лекин битта шарти бор, — деди оқсоқол.

— Айтаверинг, биз ҳаммасига розимиз.

— Кўчатларнинг қайси хилини қаерга экишни ўзим мўлжаллаб қўйганман.

Муқаддасхон тезда ходимларни тўплади. Манноп ота қаерда қандай чуқур қазиш ва унга қайси дарахт кўчатини ўтқазиш зарурлигини айтиб турди. «Кўпдан қуён қочиб қутилмас» деганларидек , ҳаху дегунча барча кўчатларни экиб бўлишди.

Яхши ният билан қилинган ишни худо қўллайди, шу боис ривож олади, деган сўз ҳаққи рост экан. Буни қаранг, кўчатлар бехато тутди.

Орадан бир йил ўтгач, яна шу шифохонада бўлдим. Манноп ота эккан кўчатлар анча бўй чўзибди. Шафтоли кўчатлари янаги йилга нишона кўрсатиб қолса, ажаб эмас.

— Бу кўчатлар ҳовлимизга алоҳида файз берди, — дейди Муқаддасхон яйраб. — Ҳар сафар шу ёш дарахтларга кўзим тушганида, Манноп отани ўйлайман. Қандай сахий қалб кишиларимиз бор-а!

— Сиз айни пайтда фахрийларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш “Нуроний” жамғармасининг шу ҳудуддаги жамоатчилик маркази раисисиз. Айтингчи, кейинги пайтларда саховат кўрсатиш борасида қандай ишлар қилинди? — сўрайман отахондан.

Манноп ота ўйланиб қолдилар.Сўнг жавоб бердилар:

— Ҳадиси шарифда шундай бир гап бор: “Ўнг қўлинг қилган эҳсонни чап қўлинг билмасин”. Шундан келиб чиқиб, жамоамиз томонидан қилинаётган турли-туман эҳсонлар ҳақида сўзлаб беришни ўзимга эп билмайман.

Шу жавобнинг ўзида отахоннинг маънавий қиёфаси бутун бўй-басти билан яққол кўринди.

Тошкент туманининг “Ўзбекистон” ширкат хўжалиги ҳудудида истиқомат қилувчи Манноп ота Рихсиев — ана шундай эл олқишига сазовор бўлаётган қарияларимиздан бири. 48 йил мактабда ўқитувчилик қилган устоз рафиқаси Махсумахон ая билан саккиз фарзандни вояга етказди. Уларнинг барчаси бугунги кунда мустақил юртимиз корига яраяпти.

Исмоил СУЛАЙМОНОВ.

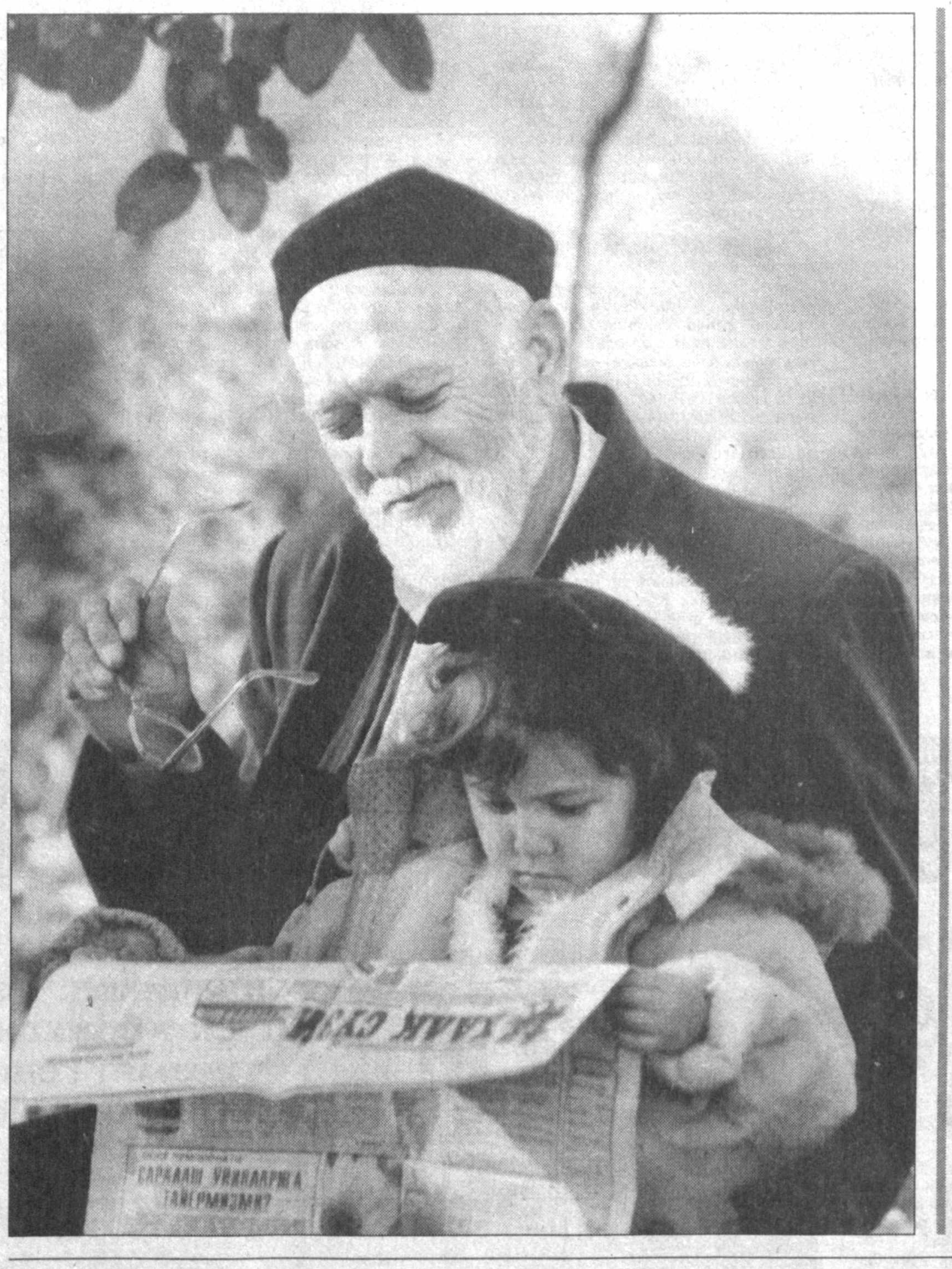

Саҳифага мактуб

Аввало, ҳеч банда оғримасин экан. Хасталик бир ёпишдими, кишининг дарди-дунёси қоронғу бўлиб кетади. То бу дарддан фориғ бўлмагунча ёруғ оламга сиғмайсан, гўё. Шундай дамларда сизу бизга ўхшаш, аммо оқ халати туфайли бошқалардан алоҳида ажралиб тургувчи шифокорлар кунимизга ярайди.

Газетхон миннатдорчилиги

Мени оғир аҳволда шифохонага келтиришганди. Республика Эндокринология илмий-текшириш институтининг жарроҳлик бўлимида Тельман Камолов раҳбарлигидаги жарроҳлар операция қилишди. Қўли енгил бу шифокорлар туфайли қайта ҳаётга қайтдим, десам муболаға бўлмайди. Мени оғир дарддан халос этган оқ халатли, оқ кўнгилли шифокорларга ўз дил изҳоримни қандай билдиришни билмай, сизларга, таҳририятга хат йўллаяпман. Илоё, бургут кўзли, шер юракли, ширин сўзли жарроҳлар омон бўлишсин!

Усмон МАҲМУДОВ.
Қашқадарё вилояти Чироқчи тумани.

Газетада босилмади, аммо...

Қўшимча текширув ўтказилади

Каттақўрғон туманидаги “Пахтакор” ширкат хўжалигининг Чўянчи қишлоғида истиқомат қилувчи Х. Абдураҳимова таҳририятимизга марҳум қизи С. Абдураҳимованинг ўлимига айбдор шахсларга туман прокуратураси ва ИИБ томонидан ҳеч қандай чора кўрилмаётганлиги тўғрисида шикоят билан мурожаат этганди. Биз ушбу шикоят хатини текшириш ҳамда зарур чора-тадбирлар кўриш учун Самарқанд вилояти прокуратурасига жўнатгандик. Яқинда ушбу хат юзасидан Самарқанд вилояти прокурорининг биринчи ўринбосари, адлия катта маслаҳатчиси И. ОЧИЛОВнинг имзоси билан қуйидаги расмий жавоб хати олинди:

“Ҳақиқатан ҳам, Каттақўрғон тумани прокуратураси томонидан «Мойбулоқ» ширкат хўжалиги Ёнбош қишлоғида яшаган Салима Абдураҳимова 2002 йилнинг 23 июль куни соат тахминан еттиларда ўзининг уйида ўзини-ўзи осиб, жонига қасд қилганлиги ҳолати бўйича терговолди текшируви олиб борилган. Аммо С. Абдураҳимовага нисбатан бирор-бир шахснинг қилмишида жиноят аломати йўқлиги сабабли, жорий йилнинг 1 августида жиноят иши қўзғатишни рад этиш ҳақида қарор қабул қилинган.

Мазкур иш вилоят прокуратураси томонидан назорат тартибида ўрганилди. Натижада жиноят иши қўзғатишни рад этиш тўғрисидаги қарор бекор қилиниб, қўшимча терговолди текшируви ўтказиш учун Каттақўрғон туман прокуратурасига юборилди”.

Темурийлар изи Кармананда

Амир Темур ва темурийлар салтанатни бошқарган даврларда Мовароуннаҳрда фан, маданият ва адабиёт гуллаб-яшнаган. Бунда Зарафшон воҳасининг қоқ марказида тарихий Миёнкўл ва Бухоро вилоятларини боғлаб турувчи муҳим нуқта — қадим Карманaнинг ҳам ўзига хос ўрни бор. Ўз даврида маданият, маърифат марказларидан бири бўлган ушбу кўҳна шаҳар тарихи узоқ-узоқларга бориб тақалади. Айни пайтда минтақада 339 археология, архитектура, санъат ёдгорликлари мавжудлиги ҳам бунинг исботидир.

Республика «Маънавият ва маърифат» маркази Навоий вилояти бўлими раҳбари, тарих фанлари доктори, профессор Сулаймон Иноятов кўп йиллардан бери Кармана тарихига оид изланишлар олиб боряпти. Унинг «Амир Темур Работи Маликда», «Қосим Шайх Азизон», «Кармана тарихидан лавҳалар», «Файзулло Хўжаев — давлат арбоби» каби китоблари шу йўналишда ёзилган. Яқинда эса «Соҳибқирон ва темурийлар назари тушган диёр» деб номланган китоби «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компаниясида чоп этилди.

Азалдан Самарқанду Бухоро тенгдоши Кармана жуда кўп олиму уламолар, фозиллар маскани ҳисобланган. Амир Темур, Жаҳонгир Мирзо, Мирзо Улуғбек, Мирзо Бобур сингари тарихий сиймолар қаторида Баҳоуддин Нақшбанд, Али Қушчи, Абдураҳмон Жомий, Алишер Навоий каби маънавият юлдузлари қадами теккан жойлар Карманада анчагина. Китобда уларнинг ана шу замин билан боғлиқ ришталари янги ҳужжатлар, аниқ далиллар асосида очиб берилади.

Айтилишича, Али Қушчи мадраса таълимини Карманада олган. Шоҳруҳ Мирзо ўғли Мирзо Улуғбекка Мовароуннаҳр ҳукмдори тожини Карманада кийгизган. Буюк ҳукмдор Абдуллохон Шайбонийга исм қўйган ва тарбиялаган Махдуми Аъзам Саййид Жалолиддин Косоний 1512-1538 йилларда Кармана-

Янги китоб

да яшаган. Темурийлар салтанатининг охирги йилларида тенгсиз паҳлавон сифатида донг таратган, Яссавия тариқати силсиласи вакили буюк валиюллоҳ Бобо Худойдоди Валий Кармана яқинидаги қишлоқда таваллуд топган. Унинг девони, рисоласи, шажараси топилганлиги тарихнинг бизга номаълум жиҳатларини янада ойдинлаштириши турган гап.

Асарни ўқисангиз, Кармана тарихи улкан хазина эканлигига гувоҳ бўласиз. Муаллиф бевосита қадимий манбалар устида таҳлилий кузатиш олиб бориб, уларга муносабат билдириб, ўз хулосаларини баён этган. Қайси бир сиймо ҳақида гапирмасин, темурийлар даври билан боғлиқ томонларига алоҳида тўхталади.

Биласиз, Кармана тарихи — Бухоро тарихи билан чамбарчас боғлиқ. Юртбошимиз Бухоро тўғрисида гапириб, «Бу юрт Соҳибқирон Амир Темур ҳазратларини дунёга келтирган муҳтарамзот – Тегинабегим Моҳнинг ватани сифатида барчамиз учун ҳам азиз ва мўътабар», деган эди. Китобда Амир Темурнинг она авлодлари Кармана билан боғлиқлиги, улар шу маскандаги машҳур шайхлар сулоласига тааллуқлилиги аниқ номлар билан тилга олинади.

Олимнинг китобини мутолаа қилар экансиз, тарихий Карманaнинг узоқ ўтмиши кўз олдингизда гавдаланади. Фозиллар, шайхи муршидлар, алломалар ҳаёти, Соҳибқирон-нинг бобо авлодлари ҳақида қимматли, ихчам тадқиқотлар билан танишасиз.

Жаҳон тарихида Амир Темур ва темурийларнинг жасоратлари ўчмаслиги дунё халқлари тан олган ҳақиқатдир. Улар қадам ранжида қилган муқаддас жойларни ўрганиш эса бизнинг бурчимиздир. Асар шу жиҳатдан ҳам қимматли.

Абдуваҳоб ПИРМАТОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

“Гўрўғлибек” Андижонда кўз очди

Кинорежисёр Анвар Нурматов халқимизнинг гўзал ва бетакрор миллий эпоси — “Гўрўғли” достони асосида 60 қисмдан иборат сериални суратга олишни бошлади. Унинг дастлабки уч серияси Андижонда дунёга келди.

Мазкур фильмдаги қаҳрамонлар образини таниқли санъаткорлар эмас, балки ёш талантлар ижро этишмоқда. Фильм режиссёрининг таъкидлашича, фақатгина мураккаб саҳналарга театр артистлари таклиф этилади. Асарнинг дастлабки қисмларида Ширмонбулоқ, Имом ота тоғу кенгликлари акс этган бўлса, қолган қисмлари Сурхон воҳасида суратга олинади.

Яшамоқ ҳамиша олдинга интилмоқ демакдир.
С. ЖОНСОН.

Баракали умр

Бундан ярим аср муқаддам тақдир тақозоси билан Бекобод шаҳрига кўчиб келган минглаб кўнгиллилар сафида ўратепалик Мирзабековлар оиласи ҳам бор эди. Ўша суронли йилларни Ёвбосар ота шундай хотирлайди:

— Ҳечам эсимдан чиқмайди: урушдан кейинги йилларда Бекобод шаҳри атрофларида ўзига хос катта қурилиш майдони юзага келди. Бир томонда Сирдарёга тўғон ўрнатиш ишлари олиб борилган бўлса, бир томонда эса канал ва “Фарҳод” гидроэлектрстанцияси қурилиши авж олиб кетди. Қум, тош ва тупроқларни қопларга солиб кўтариб чиқардик.

Дарҳақиқат, ота — улкан қурилишларнинг фаол иштирокчиси. Бекобод заминига катта меҳнати сингди. “Ўрмон хўжалиги” ҳудудидаги ертўла уйларда яшаб, оғир қийинчиликларни бошидан ўтказди, барча машаққатларни ирода билан енгиб ўтди.

Инсон ўзи яшаётган заминга, юртга меҳр қўри билан яшаса, асло кам бўлмайди. Инсонлар меҳнати учун бериладиган энг олий мукофот эса халқ меҳри, одамлар ишончидир.

Ҳозирда бир асрни қаритиб, бир юзу бир ёшни қаршилаган ота — “Ўрмон хўжалиги” маҳалласидаги пири бадавлат хонадон соҳиби. Турмуш ўртоғи марҳума Кумуш ая билан биргаликда уч ўғил, икки қизни тарбиялаб вояга етказдилар. 25 нафар набира, 27 нафар чевараси бор. Тўнғич ўғли Отамурод ака 62 ёшда, нафақахўр. Муҳандис Отабек ака эса 57 ёшда. Кичик ўғиллари Нишонали “Сирдарё” ГРЭсида катта уста. Қизларининг ҳаммаси ўзларидан тинчиб, уй-жойли бўлиб кетишган.

«Узоқ умр кўришнинг сири нимада?..» деган саволимизга ота шундай жавоб берди:

— Тўғри ва ҳалол яшашда. Умр бўйи бировга хиёнат қилмадим. Ғийбат ва фиску фасоддан йироқ юрдим. Ҳалол яшасанг, умрингга умр қўшилаверар экан.

Ёвбосар отанинг ажойиб фазилатларидан бири унинг меҳнатсеварлигидир. Юздан ошган бўлса ҳам, ҳамон елкасида кетмон, томорқа ва боғларда ғимирлагани-ғимирлаган. Меҳнат қилиб чарчамайди. Зеро, умр мазмуни ҳам шунда бўлса керак.

Ашурали БОЙМУРОДОВ.

Суд ҳукмидан сўнг...

ҚАЛЛОБЛАР

ва уларнинг ноғорасига ўйнаган лақмалар хусусида

Ўқитувчи суднинг қора курсисига ўтирди. Нега?

Ғойибназар Холматов Данғара туманидаги 29-ўрта мактабда жисмоний тарбия ўқитувчиси бўлиб ишларди. У шундай улуғ касбни ардоқлаган ҳолда ёшларни жисмоний жиҳатдан бақувват қилиб тарбиялаш, уларнинг онгига меҳнатсеварлик, ҳалоллик, ростгўйлик, Ватанга садоқат каби эзгу фазилатларни сингдириш ўрнига енгил-елпи, тўғрироғи, қинғир йўллар орқали мўмай даромад топишни маъқул кўрди. Оқибатда...

Келинг, бу ҳақда гапиришдан аввал Ғойибназарнинг қандай қилиб жиноят кўчасига кириб қолгани ҳақида тўхталиб ўтайлик.

Ўшанда 1996 йил эди. Ғойибназар ёзги таътил кунларида Тошкентга келиб, тасодифан Ҳасан исмли йигит билан танишиб қолди. У хушмуомалали, гапга чечан, зиёлисифат, тегирмонга тушса ҳам тирик чиқадиган йигитлар тоифасидан эди. Шунданми, Ғойибназарни ўзига дарров “ром” этди-қўйди. Ўз навбатида Ҳасан ҳам янги танишини ўзига яқин олиб, унинг кўнглига қўл солиб кўрди.

— Ўқитувчиман денг? — сўради у. — Тирикчилик қандай ўтаяпти?

— Маош оз, бир амаллаб кун кечираяпмиз-ку...

— Агар мен билан ҳамкорликда иш қилсангиз, анчамунча пул ишлаб олишингиз мумкин. Хоҳласангиз-да...

Ғойибназар сергак тортди:

— Қанақа иш экан у?

Ҳасан хо-холаб кулди. Кейин суҳбатдошининг елкасига шаппалаб уриб деди:

— Э, жўра, белингиз ҳам букилмайди, қўлингиз ҳам қавармайди... Аммо пул дегани, худди осмондан чалпак ёққандек, чўнтагингизни қаппайтираверади...

— Ўғирликми?.. — Ғойибназарнинг эти жунжикиб кетди.

— Йўғ-е, бундан Худонинг ўзи асрасин! Ҳожатбарорлик... — шундай дея Ҳасан энди муддаога кўчиш фурсати келганини англади-ю, секингина унинг қулоғига шивирлади:

— Менда Ўзбекистон олий ва ўрта махсус ўқув юртларининг дипломлари бор. Кўп. Сизнинг вазифангиз битта: уларга “клиент”лар топасиз, тамом-вассалом. “Товар”лар билан таъминлаш каминадан, пуллаш сиздан... Албатта, тушган пулни арра қиламиз, маъқулми?

Ғойибназар бундоқ ўйлаб кўрса, жўраси айтмоқчи, бундан на бел букилади, на қўл қаваради... Пул эса нақд!

— Бўпти! — рози бўлди у.

Қарангки, қаллобларга дарров лақмалар ҳам топила қолди. Дастлаб Ғойибназар Холматов Қўқон педагогика билим юртининг иккита дипломини эски таниши Турғуной Қодирова ва ўз синглиси Малоҳат Холматовага 12 минг сўмдан сотди. Кейин Тошкент аграр университетининг дипломларини Зиёдилло Аноров ва Ҳаким Ғозиевга 18 ва 17 минг сўмдан пуллади.

Шу орада Ҳаким Ғозиев дегани Ғойибназарга “ҳамтовоқ” бўлиб қолса бўладими! Ҳеч қаерда ишламайдиган бу йигит кўп ўтмай, “устоз”ига “ҳиммат” кўрсатди: унинг ҳузурига “Қўқон” ширкат хўжалиги раисининг собиқ ўринбосари Пўлатжон Юнусовни шогирд сифатида етаклаб келди. Ғойибназар уни “синов”дан ўтказгач, гуруҳига қўшиб олди. Шундан сўнг дипломфурушлар арқонни узун ташлаб, янги-янги лақмаларни қидиришга тушдилар. “Ов” ҳам бароридан келаверди. Хусусан, улар Тошкент педагогика институти тарих факультетининг қалбаки дипломини Иброҳим Жияновга 18 минг сўм, Тошкент педагогика билим юртининг дипломларини Юлдузхон Юзбоевага 18 минг ва Муножотхон Бўстонова (Маматқулова)га 25 минг сўмга, Тошкент қишлоқ хўжалиги институтининг сохта дипломларини Раҳимжон Ҳошимов ва Одинахон Абдуллаевага 23 минг сўмдан, Тошкент педагогика институти мусиқа факультетининг дипломини Икромжон Обиджоновга 55 минг сўмга “совға” қилдилар.

«Бузоқнинг югургани сомонхонагача» деганларидек, ниҳоят, фирибгарлар Ғойибназар Холматов, Ҳаким Ғозиев ва Пўлатжон Юнусов тузоққа илинди. Бу қаллоблар 1996-2000 йиллар мобайнида ноқонуний бойлик орттириш мақсадида Ўзбекистон Республикаси олий ва ўрта махсус билим юртларининг кўплаб миқдордаги сохта дипломларини фуқароларга сотиб келганликда айбланиб, суд ҳукмига кўра, ўз қилмишларига яраша жазо олдилар. Уларнинг ноғорасига ўйнаган лақмалар ҳам одил суд олдида жавоб бердилар. Бироқ тергов давомида ана шу қаллобларни қалбаки дипломлар билан таъминлаб келган тошкентлик Ҳасан исмли кишининг шахси аниқланмагани ўйга толдиради, кишини. Оқибатда юқорида номлари қайд этилган университет, институт ва ўрта махсус билим юртларининг муҳрланган дипломларини у қандай қилиб қўлга киритганлиги масаласи ҳам жумбоқ бўлиб қолаверди. Бунга ким жавоб беради? Қолаверса, Ғойибназар Холматов ўқитувчи бўлиб ишлаган 29-мактаб ва Данғара тумани халқ таълими бўлими раҳбарларининг “Биз бу ишдан бехабармиз!” дея ўзларини четга олаётганликларини ҳам мутлақо тушуниб бўлмайди.

Зоҳида ҲАЙДАРОВА,
жиноий ишлар бўйича Бувайда тумани судининг раиси.
Муфтилло ЮСУПОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Маҳаллага тандир керак

Ўзбекнинг дастурхонини тандир нонисиз тасаввур этиш қийин. Тандир ноннинг иси ҳам, мазаси ҳам бошқача-да. Ҳозиргина тандирдан узилган нонни қўлингизга олсангиз, беихтиёр кўз ўнгингизда саратоннинг иссиқ шамолида чайқалиб ётган буғдойзор, турна қатор бўлиб ҳосил йиғаётган комбайнлару ғалла хирмонлари, тегирмондан чиқаётган оппоқ ундан тортиб, қизиб турган тандирда нон ёпаётган нонвойгача бутун бўйи-басти билан намоён бўлади. Шундай улуғ неъматни етиштираётган бобо деҳқонларимизга минг-минг тасаннолар айтиб, илоҳим, қўллари дард кўрмасин, дейсиз.

...Ана, нонвой тандирдаги нонларни бирин-кетин узиб, саватга қўя бошлади. Қайноқ буғи чиқиб турибди. Иси оламни тутгудай. Келинчак қўлидаги болакай жажжи қўлчаларини чўзиб, нонга талпинаяпти.

– Ҳозир болам, ҳозир, – дейди келинчак бир қўли билан баркашлай-баркашлай қайноқ нонларни шошиб-шошиб дастурхонга қўяр экан. Бола – бола-да. Ҳамманинг эътиборини тортиб, нонга қараб яна чинқиради. У нон сўраяпти. Одамлар гўдакка қараб, кулиб-кулиб қўядилар. Келинчак нондан бир бурда ушатиб, пуфлаб-пуфлаб болажонига узатади. Гўдак митти қўлчалари билан нонни маҳкам ушлаганча чимдим-чимдим узиб, ҳузур қилиб ея бошлайди. Энди у жуда-жуда хурсанд эди. Келинчак дастурхонини кўтариб, йўлга тушади.

– Сизга нечта, опажон? – сўрайди оппоқ халатли йигитча нонларга маҳлиё бўлиб турган аёлдан.

– Тўртта, – дейди аёл пул узата туриб.

Кейин бир тўп ўқувчи болалар нон олишади.

Мен ҳам икки дона иссиқ нонни олиб, уйга қайтаман. Йўлда атрофимиздаги дўконларда сотилаётган нонлар кўз олдимга келиб, ўйга чўмаман. “Қани энди, бизнинг маҳалламизда ҳам ана шундай битта нонвойхона бўлса», дейман қўлимдаги ноннинг исидан кайфиятим чоғ бўлиб.

Негаки, маҳалла — ўша ерда истиқомат қилувчи ҳар бир инсоннинг муқаддас гўшаси. Унинг тақдири, қувончию ташвиши ана шу маҳалла билан боғлиқ. Демак, унинг “Бу — менинг маҳаллам”, “Мен мана шу маҳаллада яшайман” деб ғурурланиши учун маҳалла халқи аҳил, ўзи обод бўлгани яхши.

Истак

Жиддийроқ ўйлаб қаралса, тандир, яъни нонвойхона кўпқаватли уйлардан иборат маҳалла учун ҳам жуда зарур экан. Нега?

Биринчидан, Тошкентнинг қоқ белидаги «Ўзбекистон», «Афросиёб», «Яккачинор», «Чимкент», Тарас Шевченко кўчалари туташган ҳудудда жойлашган «Тошкент универмаги» ва “Украина” нон дўконлари, “Миробод” ва “Ўзбегим” супермаркетларида, шунингдек бу ердаги бошқа нуқталарда асосан биринчи навли ундан тайёрланган буханка нон сотилади. Бугун харид қилинган нон эртага қолса моғорлайди. Яхши пишмаганиданми, худди елим қўшилгандек, қорамтир хамирга айланади. Қандайдир ҳиди ҳам бор. Табиийки, бундай нонни истеъмол қилиш ёмон оқибатларга олиб келиши турган гап. Савол туғилади: тез-тез нархи ошиб турадиган ноннинг сифатига ким кафолат беради, ким бунга жавобгар? Қолаверса, худди шу нонни шанба куни олиб қўймасангиз, дам олиш куни уни дўконларнинг берклиги ёки нон келмаслиги муносабати билан тополмайсиз. Бундан ташқари, бу дўконларнинг биронтасида оби нон сотилмайди. Яна савол туғилади: қани, турли-туман оби нонлару патирлар? Булар-ку йўқ экан, бошқа нон турлари-чи? Ахир, Тошкент нон шаҳрику?! Ёки нон заводлари яқин-яқингача чиқариб турган бири-биридан чиройли, оппоқ нонлардан зарар кўра бошладими? Қани, узоқ-яқиндан келган меҳмонлар мақтайдиган нонларимиз?

Бугун нонни бир жойдан олиб, иккинчи жойга сал кам икки баробар нархда сотувчи “тижоратчилар” кўпаймоқда. Дўконларимизда ҳар хил унлар тўлиб турганда тайёр нонни олиб сотиш уят эмасмикан? Қўлдан-қўлга ўтиб, тўғри келган жойда ўтириб, нонни сотавериш санитария-гигиена қоидаларига мосми?

Аҳвол шундай бўлгандан кейин маҳаллангда албатта тандир бўлишини хоҳлайсан-да, киши. Аввало, аҳолининг кўпчилик қисми иссиққина нон ейиш учун биз орзу қилаётган нонвойхонага чиқади. Демак, катталар ҳам, болалар ҳам бир-бирлари билан тез-тез кўришиб турадилар. Бу эса уларнинг бир-бирларини яқиндан билишларида жуда катта аҳамият касб этади, яъни ўзаро иззат-ҳурмат, аҳиллик қарор топади. Ишонч пайдо бўлади. Қўни-қўшнининг иноқлиги вужудга келади.

Қолаверса, эътиборсизлик ва бефарқлик йўқолади. Уларнинг ўрнини синчковлик ва ҳушёрлик эгаллайди. Ҳамжиҳатлик ва ҳамкорлик камол топади. Маҳаллага файз-барака киради. Тарбиявий-маънавий ишлар ривожланиб, маҳалланинг тинч-тотувлигию осойишталигини таъминлашда мададкор бўлади. Ва ниҳоят, одамлар тандир нон учун вақт сарфлаб, бозорга бориб юрмайдилар. Демак, ҳар бир маҳаллада ихчамгина нонвойхонанинг бўлиши аҳоли учун қулай ва фойдалидир.

Нуриддин ОЧИЛОВ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ИҚТИДОРЛИ ЁШЛАРНИ ЧЕТ ЭЛДА ТАЪЛИМ ОЛИШЛАРИНИ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ «УМИД» ЖАМҒАРМАСИ

2003-2004 ўқув йилида Буюк Британия, Германия, АҚШ ва Франция олий ўқув юртларида магистр даражаси бўйича таълим олиш учун Ўзбекистон Республикаси Президентининг грантларига совриндорлар

ТАНЛОВИ БОШЛАНИШИНИ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Танлов қуйидаги устувор йўналишлар бўйича олиб борилади:

- ***иқтисодиёт (монетар сиёсат; давлат молиялари; сармоялар ва қимматли қоғозлар бозори; иқтисодий ривожланиш);***
- ***бизнес ва менежмент (банк иши; молия; маркетинг; менежмент; халқаро бизнес);***
- ***халқаро ҳуқуқ (халқаро тижорат ҳуқуқи; халқаро молия ҳуқуқи);***
- ***компьютер фанлари, информацион технологиялар ва коммуникация воситалари;***
- ***табиий ва амалий фанлар (биотехнологиялар; кимё технологияси; физика ва материалшунослик; энергетика);***
- ***қишлоқ хўжалиги (уруғчилик; чорвачилик; агробизнес);***
- ***экология ва сув хўжалигини бошқариш;***
- ***муҳандислик мутахассисликлари (нефть ва газ конларини қидириш, разведкаси ва қайта ишлаш; машинасозлик; электротехника; микроэлектроника; автомобилсозлик; самолётсозлик; тоғ иши).***

Ҳужжатлар 2002 йил 16 — 30 ноябрь кунлари қабул қилинади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти грантлари совриндори бўлиш учун танлов синовларида иштирок этишга тақдим этиладиган ҳужжатлар рўйхати

1. *“Умид” жамғармаси Бошқаруви раиси номига ўқиш тили ва йўналиши кўрсатилган ариза.*
2. *Белгиланган намунадаги шахсий варақа.*
3. *Олий ўқув юртини тугатганлиги ҳақида диплом нусхаси ва унинг иловаси ёки олий ўқув юртининг битирувчи курсида муваффақиятли ўқиётганини тасдиқловчи таълим йўналиши ва барча ўзлаштирилган фанлар кўрсатилган академик маълумотнома.*
4. *Олий ўқув юрти ректори ёки ўқишга юбораётган ташкилот биринчи раҳбарининг (махсус ташкил этилган комиссия томонидан тасдиқланган) тавсифий-тавсияномаси.*
5. *Меҳнат дафтарчасининг нусхаси (ишлаётган даъвогарлар учун).*
6. *Талабгорнинг танлаган соҳаси бўйича чет элда ўқишдан мақсади ва дунёқараши баёни (матн 2 босма бетдан ошмаслиги лозим).*
7. *Рангли фотосурат (6 дона,4х6 см).*
8. *Паспорт ва унинг нусхаси.*
9. *Ҳарбий билет ёки ҳарбий хизмат рўйхатига олинганлиги тўғрисидаги гувоҳнома ва уларнинг нусхаси.*
10. *Ҳужжатлар учун жилд (скоросшиватель) ва конверт.*

Танлов синовлари беш босқичдан иборат бўлиб, 2002 йилнинг 1–31 декабрида бўлиб ўтади

1-босқич. Танланган йўналиш бўйича таянч олий таълими чет эл университетлари талабларига тўғри келишини аниқлаш мақсадида талабгорларнинг шахсий ҳужжатларини кўриб чиқиш.

2-босқич. Чет тили бўйича талабгорнинг билимларини аниқлаш юзасидан тест.

3-босқич. Ўзбекистон Республикаси иқтисодий ва сиёсий мустақиллигини мустаҳкамлаш борасида даъвогарнинг дунёқараши, маънавият масалалари, тарих ва маданият соҳасидаги билимлари бўйича маънавият ва маърифат юзасидан суҳбат-имтиҳон.

4-босқич. Танланган ихтисослик бўйича суҳбат-имтиҳон.

5-босқич. Чет тили бўйича расмий тест (шу жумладан, талаб қиладиган университетлар ва мутахассисликлар учун GMAT ва GRE тест синовлари).

Мандат ҳайъатида қатнашишга фақат барча босқичлардан муваффақиятли ўтган ва Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги қошидаги тиббиёт марказининг саломатлиги бўйича «чет элга чиқишига эътирози йўқ» хулосасига эга даъвогарларга рухсат берилади.

Танлов натижалари тенг бўлган ҳолларда, таянч олий таълим бўйича имтиёзли диплом соҳиблари ва амалий меҳнат стажига эга танлов иштирокчилари афзалликларга эга бўладилар.

Танлов синовларининг 1-босқичи “Умид” жамғармасининг ходимлари томонидан жамғарманинг чет эллик ҳамкорлари ёрдамида ўтказилади.

2- ва 5-босқичлар чет эл давлат таълим муассасалари томонидан ўтказилади.

3- ва 4-босқичлар етук олим ва мутахассислар ҳамда таълим йўналишлари бўйича устувор соҳаларда раҳбар лавозимларда ишловчи амалиётчилардан ташкил топган “Умид” жамғармасининг махсус комиссиялари томонидан ўтказилади.

Ҳужжатларни қабул қилиш ва танлов босқичларини ташкил этиш бўйича танлов ҳайъати қуйидаги манзилда ишлайди: Тошкент ш., А.Қаюмов к., 24-уй. Банклар ассоциацияси биноси.
Маълумотлар бўйича қуйидаги телефонларга мурожаат қилиш мумкин: 137-1283, 133-41-30.

«Умид» жамғармаси танлов ҳайъати.

6522/2360

Муборак толаси хорижга

«Муборак пахта тозалаш заводи» акциядорлик жамиятида Муборак ва Баҳористон туманлари далаларида етиштирилган пахта қабул қилиниб, асосий цехларда қайта ишланмоқда.

Корхона бу йил 38 минг тонна пахтани қайта ишлаш учун хўжаликлар билан шартнома тузган. Шу кунгача ҳосилнинг 90 фоизи қабул қилинди. Ишлаб чиқарилган маҳсулотнинг барчасини экспортга чиқариш режалаштирилган. Янги ҳосилдан олинган 4 минг 898 тонна сифатли тола Италия, Белгия мамлакатларига жўнатилди.

«Туркистон-пресс»

«MAKSIMA» мебель салони

Италия, Испания, Польшадан келтирилган мебеллар, ёритгичлар, қандиллар, расмлар ва кўрпа-ёстиқ анжомларини таклиф этади.

«MAKSIMA» АРТ-дизайн студияси

хонадонингиз, ҳовлингиз дизайнини якка тартибда ишлаб беради. КАТАЛОГ бўйича буюртмангиз етказиб берилади.

Ўзбекистон бўйича етказиб ва йиғиб бериш — БЕПУЛ.

Тушликсиз ва дам олиш кунисиз ишлаймиз.

Манзилимиз: Д. Кўнаев (с. Саперная) кўчаси, 46-уй. (мўлжал — Миробод бозори) Телефонлар: 111-14-44, 152-75-94. E-mail: maxima@online.ru

6464/1950

«ХАЛҚ СЎЗИ»га ЭЪЛОНЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

9.00 дан 18.00 гача
136-09-25
132-10-63
256-хона

Бадиий ўқув юртлари талабалари диққатига!

Швейцария ҳамкорлик бюроси Ўзбекистон Бадиий академияси кўмагида

ЎЗБЕКИСТОН ЁШ РАССОМЛАРИ

ТАНЛОВИ

ЎТКАЗИЛИШИНИ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ.

***Танлов мавзуси:* «Чегаралар».**
***Номинациялар:* рангтасвир, графика, ҳайкалтарошлик.**

Танловда қатнашиш учун бадиий лицейлар, коллежлар, санъат олий ўқув юртларининг 14 ёшдан 25 ёшгача бўлган талабалари таклиф қилинади. Ишларни саралаш 2003 йил 2-30 апрель кунлари бадиий ўқув юртларида бўлиб ўтади. Танлов тақдимоти ва кўргазманинг очилиши Ўзбекистон Бадиий академиясининг Марказий кўргазма залида 2003 йилнинг 15 майида бўлиб ўтади. Ғолиблар сертификат ва пул мукофотлари билан тақдирланади.

Қатнашинг ! Ютиб чиқинг!

Маълумот учун телефонлар:
120-54-53 (Лола Ғофурова);
68-77-17 (Камола Оқилова).

6486/2280

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА КАРТОН ВА ГОФРОКАРТОН СИҒИМЛАР ИШЛАБ ЧИҚАРУВЧИ ЭНГ ЙИРИК КОРХОНА – хорижий сармояли "SANOATQALINQOG'OZSAVDO" ОАЖ

қуйидагиларни тайёрлаб бериш учун буюртмалар қабул қилади ва чекланмаган миқдорда сотади:

- турли хил ўлчамдаги ва бир неча рангда тайёрланган ҳар хил мақсадлар учун мўлжалланган гофроқутилар;
- гофрокартон;
- матбаачилик ва китоблар учун елимланган картон;
- буюмларни ўраш қоғози;
- якка тартибда буюртма бўйича картон маҳсулотлари;
- тухумларни ташиш ва сақлаш учун қатламлар;
- ҳар хил ўлчамдаги қалинлиги 3 - 3.5 мм бўлган толали плиталар.

702500, Тошкент вил.,
Ангрен ш., Гулбоғ қўрғони.
Тел.: (37166) 34-452, 22-420, факс: 26-651.
Самарқанд ш., тел.: (3622) 35-42-41.

ШАРТНОМАЛАР ҚУЙИДАГИ МАНЗИЛДА ТУЗИЛАДИ:
700011, Тошкент ш.,
Навоий к., 18-В, 216-хона.
Тел.: 144-87-63, 144-31-83, факс: 144-87-63.

5276/1928

«Инъекцион наркотикларни ишонч пунктлари орқали қабул қилувчилар ўртасида ОИТС вируси инфекциясининг олдини олиш» дастури бўйича танлов

Ўзбекистон Очиқ жамият институти — Кўмак жамғармаси Қорақалпоғистон Республикаси, Навоий, Самарқанд, Тошкент, Хоразм, Наманган ва Сурхондарё вилоятларида инъекцион наркотикларни қабул қилувчилар учун ишонч пунктларини ривожлантириш лойиҳалари бўйича танлов эълон қилади.

Юридик шахслар (мазкур йўналиш бўйича фаолият юритаётган нодавлат , шунингдек, давлат ташкилотлари) лойиҳани юборишлари керак бўлиб, лойиҳа мақсадлари фақат қуйидагилар билан чегараланмайди:

- *инъекцион наркотикларни қабул қилувчиларга хизмат кўрсатиш (дозадан оширишни олдини олиш, шприцларни алмаштириш, дезинфекция эритмалари ва индивидуал ҳимоя воситалари билан таъминлаш);*
- *бошқа ишонч пунктларига (4дан 8 гача) методологик ва амалий ёрдам кўрсатиш, шу билан бир қаторда шприцлар тарқатиш;*
- *волонтёрлик ҳаракати ва аутрич фаолиятини ривожлантириш бўйича ёрдам кўрсатиш;*
- *ахборот материаллари ишлаб чиқиш ва улар билан таъминлаш;*
- *инъекцион наркотикларни қабул қилувчиларга тиббий маслаҳат бериш (гепатит, Виз/ОИТС вируси, жинсий аъзолар орқали ўтувчи касалликлар, сил ва бошқалар).*

Лойиҳалар махсус аризалар шаклида тайёрланган бўлиши керак. Аризалар намуналарини Ўзбекистон Очиқ жамият институти — Кўмак жамғармасидан, **www.osi.uz** web-сайтидан, шунингдек, қуйидаги электрон почтадан олиш мумкин: **alexander@osi.uz**

Аризалар 2002 йил 18 ноябргача қабул қилинади.

Бизнинг манзил: 700031, Тошкент шаҳри, «Зарбоғ» кўчаси, 31-уй, Ўзбекистон Очиқ жамият институти — Кўмак жамғармаси.
Мўлжал: «Россия» меҳмонхонаси орқасида.
Маълумот учун телефонлар:
(371) 120-54-08/09/10/11/12/13. Факс: 120-68-54.

SIEMENS

Со склада в Ташкенте и по контракту

учрежденческие СИСТЕМЫ СВЯЗИ

- ✓ Сервис 24 часа в сутки
- ✓ Help Desk (консультации клиентов)
- ✓ Гарантийное и контрактное обслуживание
- ✓ Квалифицированный монтаж и наладка оборудования
- ✓ Техническая поддержка и обучение клиентов сертифицированными специалистами
- ✓ Гибкая система скидок
- ✓ Hicom 330H+HiPath
- ✓ Hicom 150E OfficePro+HiPath
- ✓ Hicom 150E OfficeCom+HiPath
- ✓ Телефоны GigaSet стандарта DECT
- ✓ Аналоговые телефоны Euroset
- ✓ Цифровые телефоны Optiset
- ✓ Аксессуары и комплектующие

Сертифицированный БИЗНЕС-ПАРТНЕР № 1 в Республике Узбекистан

"Aleks Telekom"

ПРИГЛАШАЕМ К СОТРУДНИЧЕСТВУ региональных дилеров

тел.:120-72-00, 120-72-01. e-mail:info@telecom.aleksgroup.uz

Товар сертифицирован

6428/2145

ДИҚҚАТ: «ЁНҒИН ХАВФСИЗЛИГИ ОЙЛИГИ»!

Ҳурматли ҳамюртлар!

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 7 ноябрдаги 660-Ф- сонли фармойишига асосан, халқ хўжалиги масканлари ва аҳоли турар жойларида ёнғин хавфсизлиги тадбирларини кучайтириш мақсадида 15 ноябрдан 15 декабрга қадар республикада

«ЁНҒИН ХАВФСИЗЛИГИ ОЙЛИГИ» *ўтказилади.*

Ҳар биримиз бу даврда ўзимизнинг яшаб турган хонадонимиз, турар жойларимиз ва иш жойларимизни яна бир бор кўздан кечириб, ёнғинга олиб келувчи мавжуд камчиликларни бартараф этиш чораларини кўришимиз, ёнғин хавфсизлиги талабларининг тўлиқ бажарилишига эришишимиз керак.

Азиз ватандошлар!

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, ёнғин хавфсизлиги қоидаларига риоя қилиш билан сиз давлат ва шахсий мулкингизни ёнғин балосидан асраган, шунингдек, яқинларингиз ва фарзандларингиз хавфсизлигини таъминлаган бўласиз.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Ёнғин хавфсизлиги бош бошқармаси «Ёнғин хавфсизлиги ойлиги» тадбирларининг ўтказилишида фаол иштирок этган ташаббускор юртдошларимизга олдиндан самимий миннатдорчилик билдиради.

Номингдан айланай, Ўзбекистоним!

Йиллар йиқолмаган минорларим бор,
Зўрлар йиқолмаган чинорларим бор.
Эрк учун жон берган сарбадорларим,
Конигилда қолган асрорларим бор.
Жисм ила жонимдан сизган достоним,
Номингдан айланай, Ўзбекистоним!

Тошкентим, нону шон
овозасисан,
Ўзбеклар диёрин дарвозасисан,
Темурни қўллаган қуламас
тахтим,
Ер юзин сайқали жон
Самарқандим!
Бугуним, эртамга банду
банд жоним,
Номингдан айланай, Ўзбекистоним!

Водийни гул қилди уч паҳлавоним,
Фарғона, Наманган, жон Андижоним.
Қашқаю Сурхоним Воҳанинг кўрки,
Дониш Бухоронинг ўзида эрки.
Гули хазон бўлмас мангу бўстоним,
Номингдан айланай, Ўзбекистоним.

Қонида қўшиқлар оққан Хоразм,
Жиззаху Сирларинг кўркаму азим.
Етти қават ери зар Навоий ҳам,
Қорақалпоқ эли бари бўлди жам.
Камолинг тан олди рўйи жаҳоним,
Номингдан айланай, Ўзбекистоним!

Хосият БОБОМУРОДОВА.

— ... ана шунақа гаплар.
— Йўғе, ё тавба...

Нўъмонжон МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат-лавҳа.

Мулоҳаза

Тўйда йўқотилган мухлис

Яқин танишларимиздан бири тўйга таклифнома ташлаб кетди.

— Барнохонниям олиб боринг, — қаттиқ тайинлади аёл. — Жой бемалол. Бир Тошканнинг тўйларини кўриб кетсинлар.

Айтилган кун келди. Синглим тўйга боришга истиҳола қилди:

— Опа, ноқулай бўлмасмикан? Бормасам қандоқ бўлади?

— Юр, тўйга сен яхши кўрадиган барча артистлар келишади. Маза қилиб дам олиб келасан.

Хуллас, икковлон тўйга отландик. Тўй эгалари бизни илиқ қаршилади.

Куй-қўшиқ авжга минди. Даврани таниқли театр актёри бошқарарди. Аввал эътибор бермаган эканми, кутилмаганда синглим ҳайратини яширолмади:

— Даврани олиб бораётган ... ку!

— Ҳали бу бошланиши, энди барча артистларни кўраверасан.

"Даврабоши" тинмай гапирар, шеърлар ўқир, келин-куёвнинг ота-оналари ҳақида ҳамду санолар айтарди. Бир пайт қариндош-уруғлар бир қатор бўлиб бошловчига пул қистириш учун чиқишди.

— Раҳмат, раҳмат, кам бўлманглар. Ишонаманки, бу давра тўй охиригача бир неча бор такрорланади. Ҳиммати баланд кишилар эканлигингиз шундоқ ҳам кўриниб турибди. Ҳали қудабуваларнинг дўпписи ерга тушса, пул бериб олдирадиган ғурури баланд бойвачча оғайнилари навбат кутиб туришибди.

У қўлига тутқазилаётган пулларни пешма-пеш чўнтагига соларкан, тинмай қуллуқ қиларди.

— Опа, Тошкентнинг тўйида ёшлар сўзга таклиф қилинмайдими? Фақат уларнинг ота-оналари ҳақида гапириляпти-ю...

— Шаҳарда отасининг пули роль ўйнайди. Артистлар ҳам билиб қолишган. «Қассобга мой қайғуси, эчкига жон» дегандай, булар пул қайғусида.

Ёнимиздаги стулда ўтирган ўрта ёшлардаги киши суҳбатимизга аралашди:

— Бу ҳали бошланиши.

Ҳақиқатан ҳам, шундай бўлди. Боядан буён ўртакашлик қилаётган "артис"нинг зўрма-зўраки мақтовлари авжга минди. Айниқса, даврага чиққан айрим актёрларнинг бачкана қилиқларидан ҳайрону лол ўтирган синглим бирданига: "Вой, ўлмасам! Улар кимлар?!" дея рақс тушаётган аёлларга ишора қилди.

Даврада ёшлари 45-50 лар оралиғидаги ўн беш чоғли "вечерное платье" кийган аёллар берилиб арабча рақсга тушишарди. Уларнинг кийимлари тасаввуримиздаги рўдапога ўхшаб кетарди. Этаги деярли ерга тегиб турган ялтироқ матодан тикилган кўйлак турфа рангли олтин, бироқ лаққа балиқларни эслатарди. Аёлларнинг нафақат елкалари, балки кураклари ҳам очиқ. Улар арабча рақсга монанд ҳаракат қилганларида ўзида бел борлигини аллақачон унутган, тана беўхшов билтанглайди. Сув тўлдирилган шарга қиёслагулик билаклар эса, гўё елпиғич мисол у ён-бу ён лапанглайди. Айниқса, очиқ елкаларда битган этларнинг мусиқа оҳангидан лорсиллашини айтмайсизми?!

— Бу аёллар ресторанга тўйга борамиз, дея астойдил тайёргарлик кўришган чоғи, — деди қаршимизда ўтирган аёл ажаблангансимон. — Астағфурилло, тоат-ибодат қиладиган ёшда бачкаалик қилиб, арабча рақсга тушиб юрганига ўласанми?

— Опа, улар уйларидан шу тақлид ярим яланғоч келишганми?

— Йўқ, эгниларидаги костюмларини ечиб қўйишган. Буни атайин тўйга кийиш учун тиктиришган чоғи.

Куй тўхтади. Ҳар тугул келин ва куёвнинг дўстларига ҳам сўз тегди. Айтилган тилаклар ўртакашнинг талаби сабаб рақс билан "мих"ланадиган бўлди. Ёшлардан аввал даврада қуда холанинг бояги қариб қуйилмаган дугоналари пайдо бўлишди. Қўшиқ янгради.

Давомли қўшиқлардан сўнг навбат "севимли актрисамиз"га берилди.

Бир неча видеофильмларда, ҳатто "Оталар сўзи — ақлнинг кўзи" кўрсатувида ҳам роллар ўйнаган актрисанинг чиқиши синглимнинг кўнглидаги ғуборини тарқатиб юборди.

— Мен бу актрисани яхши кўраман. Гарчанд кўпроқ салбий роллар ижро этса-да, менга ёқади.

Опахон аввал тўй эгаларини, сўнг ёшларни табриклади. Сўнгра кутилмаганда аскияни бошлаб юборса бўладими?! Ора-сирада ўзи ижро этган роллардан монолог ҳам ўқийдими-ей...

— Ҳа, опахон, уялманг, опкелаверинг. Сиззи пенса пулиз табаррук. Ёнингиздаги бувижонниям етаклаб чиқинг. Қанча кўп бўлса, пулни зиёни йўқ. Келин-куёвларнинг аммажону холажонлари, бели маҳкам боғланган мард тоғаларию амакижонлари кўринишмаяптими? Вой-ей, боракансизлар-у! Ана ҳиммату мана ҳиммат! Аммажону холажонларнинг шаштлари пастроқми? Ҳа, энди улар эркакларни "босиб" чиқмайлик, деб истиҳола қилишаётгандирлар-да! Хо-хо-хо...Вой, ана эркаклар! Улар эркак-да, қўлларида даста пул билан чиқишяпти.Топганларингиз тўйга буюрсин. Биз хизматдан чарчамайлик.

— Опа, наҳотки бу ўша артист?! Ахир уларни эл танийди-ку, уларнинг бу қилиғи ошкора тиламчиликнинг ўзгинаси эмасми!

Улар ўз чўнтакларини ўйлашдан олдин обрўларини ўйламайдиларми? Ахир уларни одамлар яхши танийди. Эртага шулар қатнашган спектаклга ҳам, ролга ҳам одамларда ҳурмат қолмайди-ку! Наҳотки таниқлилик уларга масъулият юкламаса?!

Масъулият. Таниқлилик, машҳурлик масъулияти.

Синглимнинг куйинчаклик билан айтаётган гапларини эшитиб, бундан қарийб ўн йил олдинги бир тўй ёдимга тушди. Шоир Азим Суюн ўғилларига тўй қилди. Жамоамиз билан тўйга — Самарқанднинг Накрудига йўл олдик. Тоғлар бағрига жойлашган ушбу қишлоқда ўтган тўй гўё сайилни эслатарди.

Куй қўшиққа уланади. Даврабоши тўйга оиланинг яқин дўсти Дилафрўз Жабборова ҳам келганлигини эълон қилди. Назаримда, даврадагилар бироз ҳушёр тортгандек бўлишди. Халқ артисти асосан накрудликлар даврасида рақсга тушди. Пулдорларга муқом қилиш у ёқда турсин, улар томон қарамади ҳам. Самимий табассум, очиқ чеҳра, ўзига хос виқор аёлни янада гўзаллаштириб, тўғрироғи, буюклаштириб юборган эди. Тўрда "қўр" тўкиб ўтирганлар ҳам унинг ёнига келиб, раҳмат айтиб кетишарди. Ҳатто ўша куни тўйбошининг келинларидан бири унга қимматбаҳо палак совға қилди.

— Опажон, мен бу палакни шундоқ ололмайман. Пулини олинг.

— Йўқ, уят бўлади. Сиз бизнинг меҳмонимизсиз. Мен сиздай инсонга палак совға қилганим билан фахрланиб юраман.

Ишончим комилки, ўша кунги тўйда иштирок этган минглаб одамлар Дилафрўз Жабборовани кашф этишди.

Мен бу мақолани ёзишимдан мақсад кимнидир ёмонлаш, кимнидир кўкларга кўтариш эмас.Мени ўйлантирган, ёзишга ундаган нарса — «Айрим таниқли санъаткорларимиз тўй-ҳашамларда бачкана қилиқлари билан ўз обрўларини бой бериб қўймаяптиларми?» деган андиша. Ахир, улар театр саҳнасида, кино-телеэкранларда талқин этган образлари сабаб одамлар эътиборига тушишади.Уларни "артист" дея қадрлашади. Айниқса, драматик актёрларга халқимизнинг ҳурмати баланд.

— Опа, юринг, кетамиз. Яхшиям тўйга келибман. Келмаганимда уларнинг кимлигини билмаган, ўйнаган ролларини йиғлаб томоша қилган бўлардим.

Тўйда масхарабозлик қилган актёрлар ўша куни битта мухлисидан ажралишди.Балки бу фожиа эмасдир? Бироқ ҳар бир тўйда йўқотилаётган ўнлаб, юзлаб мухлислар-чи?

Тўй қилиб элга дастурхон ёзиш — ҳар бир ўзбекнинг эзгу аъмоли. Тўй эл суйган санъаткорларсиз, куй-қўшиқларсиз, қизиқчилигу аскияларсиз ўтмайди. Элининг тўю тантаналарида хизмат қилиш ҳар бир санъаткорга сурур бағишлайди. Бироқ мен бир оддий санъат ихлосманди сифатида тўйда эл таниган актёрларнинг чўнтак деб обрўсини, мухлисларини йўқотишларини... тушунмаяпман, сингдиролмаяпман. Сиз-чи?

Мавжуда ХОЛМАТОВА,
"Халқ сўзи" мухбири.

Учрашув

Инсоннинг узоқ умр кўриши учун тоза ҳаво, тан-сиҳатлик, етарли шарт-шароитни асосий омил, деб биламиз. Тўғри, буларсиз одамзоднинг ҳаёти меъёрида кечмайди. Аммо яна бир нарса борки, унингсиз умримиз беъмано, безавқ туюлади. Бу кулги, деган сўздир. Қўлимиздаги бармоқларнинг бири бўлмаса, хунук ҳолат намоён бўлганидек, ҳаёт ушбу тушунчасиз қуруқ ташвишлардан иборатдек кўринади. Биз қуйида "Ҳандалак"чилар — Ортиқ Султонов ҳамда Зокир Очилдиевлар ижоди хусусида сўз юритмоқчимиз.

«ҲАНДАЛАК» — УЗОҚ УМР ДЕМАК

Куладиган кўп, кулдирадиган кам, деган эди таниқли сўз усталаридан бири. Ҳақ гап. Лекин кулдиришнинг ҳам турли йўллари бор. Ўзи гапириб ўзи куладиган, беўхшов латифалари билан кулдиришнинг ўрнига асабни куйдирадиганлар ҳар қадамда учрайди.

— Шуни яхши англаб олишимиз керакки, — дейди "Ҳандалак"чилар, — қизиқчилик фақат латифабозликдан иборат эмас. Ҳаётда кулгибоп жиҳатлар ниҳоятда кўп. Фақат уни топа билиб томошабинга етказиш учун кишидан катта маҳорат ва матонат талаб этилади. Биз шуни назарда тутиб, одамларга кўринишга ҳаракат қиламиз.

"Ҳандалак" ижодкорлари ушбу сўзларини ўз чиқишларида исботламоқдалар. Атиги 25 дақиқа мобайнида эфирга узатиладиган мазкур тележурнал айрим "кулдиргич" кўрсатувлардан кескин фарқ қилади. Сохталик, бачканаликдан узоқда бўлган "Ҳандалак" ўз номи билан ширин.

Биз экранларда Чарли Чаплин, жаноб Бин ёки Юрий Никулинни кўрсак, беихтиёр кула бошлаймиз. Чунки улар ижро этган қиёфаларда характер бор, аниқлик мавжуд. Бундайлар кўп йиллар давомида тинимсиз меҳнат қилиб, ўз истеъдодларини санъат даражасига кўтарганлар. Шундан келиб чиқиб, айтиш мумкинки, "Ҳандалак" чилар ҳам тўхтовсиз изланишлар натижаси ўлароқ, мухлис орттиришга муваффақ бўлди. Ундан олдинроқ "Марду майдон" кўрсатувининг "Аскар ҳангомалари"-саҳифасидаги чиқишлар ҳам эл оғзига тушиб улгурганди.

Шу ўринда бир савол туғилиши табиий: хўш, нега уларни ҳамма яхши кўради? Жавоб тайин: одамлар табиий, беғараз кулгини хуш кўришади. "Ҳандалак" ширин бўлиши учун "боғбон"лар доим "полиз" билан овора. Уларнинг "кетмон"лари китоб. Китобда эса ҳикмат кўп. Ўқиш-ўрганишсиз ҳеч қандай иқтидор кўкара олмаслиги ўз-ўзидан аён. Мазкур тележурнал ижодкорларининг айтишича, кўрсатувдан кўзланган асосий мақсад ўзбек қизиқчилигини латифабозликдан, қуруқ гапдан иборат эмаслигини кўрсатиш. Келгусида даврнинг долзарб муаммолари монолог, фельетонлар орқали очиб берилиши "Ҳандалак" режасига киритилади ва шу йўсинда бадиий, маънавий кулги яратишга ҳаракат қилинади.

Одамни кулдиришдан кўра йиғлатиш осонроқ. Қолаверса, ҳазилга ўч, аскияга чечан одамларимизни янги гап айтиб кулдириш ҳар қандай қизиқчининг ҳам қўлидан келавермайди. Нооддийлик билан ҳангомалашиб, соддагина, аммо топиб айтилаётган сўзлар "Ҳандалак"ка хос. Шу қўлдан берилмаса бўлгани.

Мақсуд ЖОНИХОНОВ,
"Халқ сўзи" мухбири.

(Газетамизнинг навбатдаги сони 19 ноябрь, сешанба куни чиқади).

Хусусий соғломлаштириш мажмуи

Спорт деб яшаётганлар

Минглаб кишиларга дард йўлатмайди, юзлаб чемпионлар тайёрлайди

Абдумажид Ҳотамов йигирма йил савдо соҳасида ишлади. Бироқ дўкон қуриш, сотиб олишдан кўра, спорт мажмуи барпо этишни афзал билди.

Тадбиркор йигит эзгу ниятлар билан Навоий шаҳар ҳокимлигига учраб, кўнглидаги ниятларини тўкди. Алишер Навоий номли маданият ва истироҳат боғи ҳудудида кўримсиз ҳолатга келиб қолган жойни ажратишни сўради. Ҳокимлик унинг ташаббусини маъқуллади. Қурилиш ва ободончилик ишларига кўмаклашди.

«Ҳашар — элга ярашар» деганларидек, ака-ука, қариндош-уруғлар маслаҳатлашиб муштни бир ерга уришди. Етмаганига шахсий «Нексия»сини сотиб қўшди. Хуллас, боғ ўртасида икки қаватли, ҳашаматли бино тикланди. Ҳозир вилоят армреслинг федерацияси президенти, спорт усталигига номзод, республика чемпиони Абдумажид Ҳотамов — ана шу спорт-соғломлаштириш мажмуи директори.

Вилоятдаги ягона хусусий спорт маркази ташқи кўриниши билан ҳам диққатни ўзига тортади. Шарқона услубдаги бино шаҳар кўркига-кўрк қўшибди, дейди унга боққанлар. Биринчи қаватда оғир атлетика, бидибилдинг (қоматни чўзиш), тош кўтариш каби турлар билан шуғулланувчилар учун барча шароитлар яратилган. Юқори қаватда аэробика, армреслинг, Шарқ кураши, даволаш гимнастикаси, Амир Темир давридан буён давом этаётган, кейинги пайтда анча унутилган «Турон жанги» сингари машқлар ўтказиладиган алоҳида-алоҳида хоналар, тренажурлар мавжуд. Билллиард, стол тенниси, шахмат-шашка, душ, сауна, 25 метрлик чўмилиш ҳавзаси, ошхона ҳордиқ чиқарувчилар хизматида. Кўйингчи, бир гектардан ортиқроқ майдонни эгаллаган мажмуа бўсағасидан ҳатлаган киши бу ерга яна қайта ташриф буюриши аниқ.

— Мустақиллик туфайли халқимиз онгида жисмоний тарбия ва спортга муносабат тубдан ўзгарди, — дейди Абдумажид Ҳотамов. — Жисмоний соғлом жамиятни бунёд этмай туриб, маънавий баркамол давлатни қуриш мушкуллигини ҳамма тушунди. У шунчаки эрмак ёки вақтихушлик эмас, балки соғлом, баркамол инсонни камол топтириш омили эканлиги қалбларга кўчди.

Қарабсизки, ўз саломатлиги, жисмоний баркамоллиги ҳақида қайғуриш ҳисси етти ёшдан етмиш ёшгача бўлганларни қамраб олди. Спорт мусобақалари эса инсонларни адолат ва мардликка, Ватан шаънини улуғлашга ўргатаяпти. Кейинги йилларда мамлакатимиз спортида рўй берган улкан ютуқларни кўриб турибмиз. Эҳ-ҳе, санаб адо этолмайсиз. Ўз-ўзидан маълумки, спорт ўчоқларига эътибор ва талаб йил сайин ошиб бораверади.

Марказни бежиз Алпомиш номи билан атамаганмиз. Мақсадимиз халқимиз саломатлигини мустаҳкамлашга баҳоли қудрат ҳисса қўшиш, Алпомиш, Амир Темур, Жалолиддин Мангуберди каби мард, паҳлавон ўғлонларни етиштиришдир.

Дастлабки пайтларда мингга яқин спорт ишқибозларини бағримизга олган эдик. Шу кунларда икки мингдан ортиқ ёшлар турли машқларда қатнашаяпти. Улар учун етук, тажрибали мураббийлар жалб этилган, 25 киши доимий иш билан таъминланди. Қисқа вақт ичида ёшлар орасидан армреслинг ва уч кураш бўйича 6 нафар республика чемпиони чиқди.

Президентимизнинг «Ўзбекистон болалар спортини ривожлантириш жамғармасини тузиш тўғрисида»ги Фармони ва Вазирлар Маҳкамасининг бу борадаги қарори айни ёшлар кутган ҳужжат. Унинг ҳаётий зарурриятлигини ким ҳам ҳис этмайди, дейсиз? Кўрасиз, келажакда болалар спорти шундай тез ва барқарор ривожланадики, у мамлакатимиз равнақига хизмат қилади. Спорт мажмуаларини янада кўпайтириш — кони фойда. Фармон ва қарордан келиб чиқиб, фаолиятимизга маълум ўзгаришлар киритдик. «Меҳрибонлик уйлари» тарбияланувчилари ва кам таъминланган оилалар фарзандлари машғулотларда бепул қатнашаяпти.

Биз мажмуани кўздан кечириб, А.Ҳотамовнинг сўзларига ишонч ҳосил қилдик. Барча хоналар гавжум. Спорт анжомларининг бўш тургани йўқ. Мўлжалдаги машғулотлар давом этаяпти. Навбатда турганлар ҳам анча. Улар учун етарлича шароитлар яратилган. Кимни суҳбатга тортмайлик, спортга қизиқишини, бу ерда барча имконият мавжудлигини айтишди, шаҳарда яна шундай марказлар сонини кўпайтириш лозимлигини таъкидлашди.

Бугина эмас, «Саломатлик кунлари», «Кичик Олимпиада ўйинлари», спорт байрамлари каби тадбирларни ўтказиш ҳам вилоятда анъанага айланган.

Деворга осиқлик тахтага ёзилган сўзларга кўзимиз тушади: «Бадантарбия билан машғул бўлинса, ҳеч қандай дори-дармонга зарурат қолмайди». Дарҳақиқат, соғломлаштириш мажмуи қатнашчиларининг дори-дармонга муҳтожлик сезмай, Ватан шаънини улуғловчи довюрак спортчилар бўлиб етишишларига шубҳа йўқ.

Абдуваҳоб ПИРМАТОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Корхоналар, ташкилотлар, улгуржи харидорлар ва тадбиркорлар диққатига!

2002 ЙИЛНИНГ 20-27 НОЯБРЬ КУНЛАРИ
2003 ЙИЛДА ИШЛАБ ЧИҚАРИЛАДИГАН
ЕНГИЛ САНОАТ МАҲСУЛОТЛАРИНИНГ

РЕСПУБЛИКА УЛГУРЖИ САВДО
ЯРМАРКАСИ
ЎТКАЗИЛАДИ.

Ярмаркада
- ип,
- шойи,
- жун газламалар,
- тўқимачилик ва чарм-атторлик маҳсулотлари,
- кийим-кечаклар,
- пойабзаллар,
- гиламлар

ва чинни буюмлар
тақдим этилади.

МАНЗИЛ: ТОШКЕНТ ШАҲРИ, БОБУР КЎЧАСИ, 45-УЙ.
ИШ ВАҚТИ: СОАТ 9.00ДАН 18.00ГАЧА.

6516/2333

«ХАЛҚ СЎЗИ»га
ЭЪЛОНЛАР
ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.
9.00 дан 18.00 гача
136-09-25
132-10-63
256-хона

Ўзбекистон Республикаси Макроиқтисодиёт ва статистика вазирлиги жамоаси вазирликнинг Ишлар бошқарувчиси Чоршанби Шукуровга волидаи муҳтарамаси
ХУШВАҚТ аянинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академияси Тарих институти жамоаси институтнинг бўлим бошлиғи, тарих фанлари доктори Зоя Арифхоновага турмуш ўртоғи, академик
Абдулхай ВАЛИЕВнинг
вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик ва таъзия изҳор қилади.

«Халқ сўзи»
«Народное слово»

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Аббосхон УСМОНОВ

Таҳрир ҳайъати:
Э. БОЛИЕВ (масъул котиб — «Халқ сўзи»),
М. ЕГОРОВ
Ш. ЖАББОРОВ (бош муҳаррир ўринбосари — «Халқ сўзи»),
М. МИРАЛИМОВ,
С. МУҲИДДИНОВ,
Ш. РИЗАЕВ,
М. САФАРОВ,
Р. ФАРҲОДИЙ,
И. ХУДОЁРОВ,
И. ШОҒУЛОМОВ,
О. ҚАИПБЕРГЕНОВ (бош муҳаррир ўринбосари — «Народное слово»),
Ў. ҲОШИМОВ.

БЎЛИМЛАР:

Ижтимоий-сиёсий ҳаёт — 133-57-34; 133-78-92
Иқтисодиёт — 136-36-65; 132-10-65
Маънавият ва маърифат — 136-35-60;
Газетхонлар билан алоқа ва минтақалар — 136-29-89;
Фан, соғлиқни сақлаш, таълим ва туризм — 132-12-08;
Янгиликлар ва халқаро ҳаёт — 132-11-15;
Котибият — 133-10-28;
Эълонлар — 136-09-25.

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 00001-рақам билан рўйхатга олинган.
Буюртма Г — 977,
27225 нусхада босилди,
ҳажми — 2 табоқ.
Офсет усулида босилган.
Қоғоз бичими А—2.

Газета таҳририят компьютер базасида терилди ҳамда операторлар Ж. ТОҒАЕВ ва А. БОЛТАЕВ томонидан саҳифаланди.

Навбатчи котиб — А. ОРИПОВ.
Навбатчи муҳаррир — И. ЎТБОСАРОВ.
Навбатчи — М. НОРМУРОДОВА.
Мусаҳҳиҳ — Ш. МАШРАББОЕВ.

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Таҳририятда ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.
[t] — тижорат материали.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.

Босишга топшириш вақти — 21.00.
Топширилди — 23.10
1 2 3 4 5 6